

LIETUVOS TEISĖS UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
KRIMINALISTIKOS KATEDRA

MARINA ŠIRMA
TEISĖ IR VALDYMAS

**BUITINIŲ NUŽUDYMŲ KRIMINALISTINĖ CHARAKTERISTIKA
IR TYRIMO METODIKOS YPATUMAI**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas - lektorė,
Snieguolė Matulienė

Vilnius, 2004

TURINYS

Įvadas.....	3 psl.
1. Buitinių nužudymų kriminalistinė charakteristika.....	6
1.1. Asmuo padaręs buitinį nužudymą – nusikaltėlis.....	11
1.2. Buitinių nužudymų situacija.....	19
1.3. Nukentėjusysis – nusikaltimo pasikėsinimo dalykas.....	23
1.4. Buitinių nužudymų būdai.....	29
2. Buitinių nužudymų tyrimo situacijos, versijos, bei tyrimo planavimas	35
3. Ikiteisminio tyrimo veiksmai tiriant buitinius nužudymus.....	40
3.1. Įvykio vietos ir lavono apžiūra.....	41
3.2. Liudytojų apklausa.....	47
3.3. Įtariamojo apklausa	50
3.4. Užduočių ir ekspertizių paskyrimas.....	54
Išvados.....	58
Literatūros sąrašas.....	60
Santrauka.....	62
Summary.....	63
Priedai.....	64

IVADAS

Temos aktualumas. Visais laikais žmonių tarpusavio santykiai yra grindžiami pagarbos vienas kitam principu. Gyvybė yra pati didžiausia žmogaus vertybė. Todėl baudžiamieji įstatymai kiekvienos civilizuotos valstybės nusikaltimus gyvybei, o būtent žmogaus nužudymą laiko labai sunkiais nusikaltimais asmenybei, kurių tyrimas išsiskiria ypatingu sudėtingumu ir reikalaujančių didelio sumanumo, išmanymo, kruopštaus ir sunkaus darbo. Žmogaus gyvybė saugoma kaip absoliuti vertybė į kurią kėsintis niekas neturi teisės. Lietuvos Respublikos Baudžiamajame kodekse yra numatyta ir daugiau veikų, kurias reguliuotų baudžiamoji teisė ir jas V. Piesliakas¹ pasiūlė suskirstyti į nusikaltimus ir baudžiamuosius nusižengimus, bei tuo pagrindu sureguliuoti baudžiamosios atsakomybės priemones ir procesinių veikų tyrimo formą. Šiame darbe bus nagrinėjami tik nusikaltimai, nes „Klasikiniais nusikaltimais laikomos veikos, kurių pavojingumas, žalingumas yra savaiame aiškus kiekvienam normalaus išsivystymo piliečiui, daugmaž įsisavinusiam visuomenėje galiojančias elgesio taisykles“. Prie klasikinių nusikalstamų veikų priskiriamos smurtinės veikos, nukreiptos prieš visuomenės saugumą ir keliančias grėsmę žmonių sveikatai ar gyvybei, tame tarpe ir mūsų nagrinėjami buitiniai nužudymai.

Pirmos mokslinės rekomendacijos, kurios buvo naudojamos tiriant nužudymus pasirodė kriminalistikos pradininkų darbuose: G. Groso „Žinynas teisminiems tardytojams“, A. Veingarto „Kriminalinė taktika“.² Ikiteisminio tyrimo pareigūnai, prokurorai, teisėjai organizuojant nužudymų tyrimą turi ieškoti naujų metodų ir tyrimo būdų, įsisavinti esamus, bei taikyti juos praktikoje. Tyrėjas turi žinoti tiek tipinius, tiek reikšmingesnius įvairių nusikaltimo rūšių kriminalistinius bruožus. Tokiu būdu šiuolaikinės kriminalistikos uždavinys paruošti atskirą nužudymų porūšių tyrimo metodiką, kuri būtų naudinga praktiniams darbuotojams. Jų žinojimas tyčinių, palengvintų nužudymų tyrimo planavimą, keliamų versijų patikrinimą, bei ikiteisminio tyrimo veiksmų atlikimo eiliškumą ir įgūdžių įgijimą.

Buitiniai nužudymai yra dažniausiai pasitaikantys šių nusikaltimų rūšyje. Nors jie nesunkiai išaiškinami, tačiau sudaro didelį pavojų visuomenei, kaip beje, ir visi kiti smurtiniai nusikaltimai, numatyti LR Baudžiamajame kodekse.

Apie kriminalistinę nusikaltimų charakteristika daugiausia rašė rusų mokslininkai: R. S. Bielkinas, T. V. Averjanova, N. P. Jablokovas, V. A. Obrazcovas, V. K. Gavlo, N. F. Šuruchnov ir kiti. Lietuvoje iki šių metų nebuvo išsamių teorinių kriminalistinės nusikalstamų veikų charakteristikos analizės, o buvo tik pavienės publikacijos, kuriose bandoma apibrėžti,

¹ Piesliakas V. Naujieji baudžiamieji įstatymai: takoskyra tarp nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų// Teisės problemos, 1995. Nr. 2. P. 18.

² Palskys E. Lietuvos kriminalistikos istorijos apybraižos. -Vilnius, 1995. P. 262.

kas yra kriminalistinė nusikaltimų charakteristika ir kokie elementai ją turėtų sudaryti. Šia tema S. Matulienė atliko rimtą mokslinį tyrimą, o būtent: „Kriminalistinė nusikaltimų charakteristika nusikaltimų tyrimo metodikoje: teorinių ir praktinių problemų šiuolaikinė interpretacija“ .

Vienu ir kitu požiūriu su kriminalistine nusikaltimų charakteristika susijusius klausimus nagrinėjo: A. Barkauskas, R. Burda, P. Kuconis, M. Kazlauskas, S. Kuklianskis, E. Palskys. Vakarų Europoje kriminalistinės nusikaltimų charakteristikos sąvokos nėra. Pavyzdžiui, Vokietijoje populiariesnė kriminologinė charakteristika, jos elementai yra nusikaltėlis ir nusikaltimo padarymo priežastys. Nusikaltimo tyrimo ypatumus ten nagrinėja kriminalistinė strategija. Jai svarbus konkretūs nusikaltimai, nusikaltimo padarymo būdo analizė.³

Tyrimo objektas. Baigiamojo darbo tyrimo objektas yra buitinių nužudymų kriminalistinė charakteristika, skirta šios nužudymų porūšio efektyviam tyrimui ir atskleidimui.

Tyrimo dalykas. Baigiamojo darbo tyrimo dalykas yra dabartinė buitinių nužudymų kriminalistinė charakteristika ir jos praktinis taikymas tiriant šias nusikalstamas veikas.

Tyrimo tikslai ir uždaviniai. Baigiamojo darbo tikslas yra išnagrinėti buitinių nužudymų kriminalistinės charakteristikos elementus ir nustatyti jos reikšmę nusikaltimų tyrimui.

Siekiant šio tikslo iškelti tokie uždaviniai:

1. Išnagrinėti buitinių nužudymų charakteristiką ir išskirti ją iš bendros tyčinių nužudymų kriminalistinės charakteristikos.
2. Išaiškinti buitinių nužudymų kriminalistinės charakteristikos reikšmę ikiteisminio tyrimo veiksmų atlikimui, tiriant šio pogrupio nužudymus.
3. Atskleisti buitinių nužudymų tyrimo metodikos ypatumus.

Pagrindinė darbo hipotezė. Buitinių nužudymų kriminalistinė charakteristika yra mokslinis teorinis modelis, apimantis tam tikrą informaciją, kurią naudojant galima pasiekti gerų tyrimo rezultatų.

Tyrimo šaltiniai ir metodai. Tyrimo šaltiniai yra Lietuvos Respublikos teisės aktai, Lietuvos ir užsienio šalių (Rusijos) teisės mokslų, kriminalistikos, baudžiamosios teisės bei kita mokslinė literatūra ir tyrimo praktika. Darbe remtasi teoriniais ir empiriniais tyrimais bei jų rezultatais. Tyrimo metodologinis pagrindas – bendrieji ir empiriniai tyrimo metodai.

---

³ Matulienė S. Kriminalistinė nusikaltimų charakteristika nusikaltimų tyrimo metodikoje: teorinių ir praktinių problemų šiuolaikinė interpretacija: dr. disert.: soc. mokslai: teisė(01S) -Vilnius, 2004. P. 5.

Taikant dokumentų analizės metodą, buvo išanalizuotos atrankos būdu parinktos 25 baudžiamosios bylos nuo 1996 iki 2003 metų. (žr. 1 priedas anketą).

Savo darbe pateiksime buitinių nužudymų kriminalistinę charakteristiką, šių nusikaltimų statistinius duomenis, palyginsiu juos su prieškario Lietuvoje padarytais nužudymais, pateiksiu tipines tyrimo versijas ir situacijas, taip pat ypatumus buitinių nužudymų tyrimo metodikos.

1. BUITINIŲ NUŽUDYMŲ KRIMINALISTINĖ CHARAKTERISTIKA

Buitinių nužudymų kriminalistinės charakteristikos struktūra yra išvedama iš baudžiamosios teisės nusikaltimo sudėties ir transformuojama kriminalistinių aspektu. Nužudymu nutraukiama kito žmogaus (ne savo) gyvybė, individo egzistavimas, neatkuriama žala. Gyvybės praradimas negrįžtamas procesas. Kaip nurodyta Lietuvos Respublikos Baudžiamajame kodekse 129 str. 1 d., nužudymas - tai tas, kas nužudė kitą žmogų. Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse 129 str. 2 d., yra išvardijami kvalifikuojantys požymiai, o būtent: - tas, kas nužudė mažametį (129 str. 2 d. 1 p.); - tas, kas nužudė bejėgiškos būklės žmogų (129 str. 2 d. 2 p.); - tas, kas nužudė savo motiną, tėvą ar vaiką (129 str. 2 d. 3 p.); - tas, kas nužudė nėščią moterį (129 str. 2 d. 4 p.) ir t.t. Kaip matome, baudžiamojoje teisėje, skirtingai negu kriminalistikoje, atskirai buitinio nužudymo kaip atskiro nusikaltimo porūšio neišskiriama.

Analizuojant nužudymų statistinius duomenis, galima pastebėti, kad atskirai buitinių nužudymų statistika neišskiriama, o duomenys pateikiami bendrai pagal nusikaltimų rūši- nužudymai. Pagal pastarųjų dešimties metų statistinius duomenis⁴ matyti, kad nužudymų skaičius Lietuvoje išaugo 1993-1995 metais, kuomet šalyje vyko didžiuliai privatizavimo procesai. Pavyzdžiui, 1993 metais Lietuvoje buvo užregistruota 480 nužudymų, 1994 metais – 523, 1995 metais – 502. Lietuvoje prieškarinio laikotarpio nužudymų skaičius 100 000 gyventojų dar didesnis nei šiuo metu Lietuvoje.

Imant atskirai pagal Lietuvos Respublikos rajonus nužudymų statistika atrodytų taip, kaip pavyzdį pateiksiu Šalčininkų rajono teritorijoje nuo 1994 metų įvykdytų buitinių nužudymų duomenis: 1994 metais buvo užregistruoti 5 buitiniai nužudymai, 1995 metais buvo užregistruoti 6 buitiniai nužudymai, 1996 metais – 8 buitiniai nužudymai, 1997 metais - 6 buitiniai nužudymai, 1998 metais - 5 buitiniai nužudymai, 1999 metais - 3 buitiniai nužudymai, 2000 metais - 6 buitiniai nužudymai, 2001 metais – 6 buitiniai nužudymai, 2002 metais - 3 buitiniai nužudymai, 2003 metais - 5 buitiniai nužudymai, 2004 metais – 5 buitiniai nužudymai (žr. 2 priedą 1 diagramą). Pasirinkome kaip pavyzdį Šalčininkų rajono statistinius duomenis, nes asmeniškai autorei tenka atlikti ikiteisminį tyrimą Šalčininkų rajono policijos komisariate.

Kaip matome, Šalčininkų rajone buitinių nužudymų skaičius ne mažėja ir nekyla, o yra tolygus. Išskyrus 1999 ir 2002 metus, kai buitinių nužudymų skaičius buvo tik - 3.

Šiuo metu vis labiau tipinėmis nusikaltimų prielaidomis tampa įvairių rūšių buitiniai motyvai. Kaipgi tie motyvai pasireiškia ir kokius nusikaltimus jie sąlygoja? Tam, kad

---

⁴ Statistiniai duomenys yra paimti iš Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro duomenų bazės: <http://www.nplc.lt/stat/nus/nus1.htm>

atsakytume į šį klausimą, mūsų manymu, reikia pradėti nuo pačios "buities" sąvokos išanalizavimo.

Buitis - tai socialinio gyvenimo sfera, jungianti savyje visokiausių žmonių poreikių patenkinimą kaip maiste, drabužiuose, taip ir bendravime, poilsyje. Plačiąja prasme buitis - tai kasdieninio žmogaus gyvenimo sfera.

Iš to matyti, jog buitiniai santykiai yra daugiau ar mažiau glaudūs ryšiai tarp žmonių - giminystė, bičiulystė, kaimynystė, ryšiai su pažįstamais ir pan.

Dažniausiai pasitaikantys buitinių nužudymų motyvai - besaikis girtavimas ir dėl jo kylantys ginčai, peraugantys į muštynes, kurių pasėkoje yra prarandama pati svarbiausia žmogaus gyvenimo vertybė, t.y. gyvybė. Buitinių nužudymų išaiškinamumas Šalčininkų rajono aptarnaujamoje teritorijoje yra apie 100%, tai galima būtų paaiškinti tuo, kad šio nužudymų porūšio tyrimas yra mažiau sudėtingas negu kitų tyčinių nužudymų, bet specifinis.

Prieškario Lietuvoje per metus buvo padaroma 200-300 nužudymų ir daugiau. Jų priežastys ir motyvai buvo skirtingi - kerštas, noras pasipelnyti, šeimyninė nesantaika, neapykanta, nepavykusi meilė ir pan.⁵

Priežastys	1935 m.	1936 m.
<u>Nužudyta bei kėsintasi nužudyti iš keršto</u>	38	24
<u>Dėl šeimyninės nesantaikos</u>	16	24
<u>Dėl nepavykusios meilės</u>	10	20
<u>Susiginčijus</u>	14	17
<u>Per peštynes</u>	16	9
<u>Sugertuvių metu</u>	12	7

Tai nėra visiškai išsamūs ir tikslūs duomenys, todėl iš jų galime sudaryti tik bendrą vaizdą apie buitinių nužudymų tikslus, motyvus bei priežastis. Dauguma paminėtų priežasčių J.Valaitis⁶ laiko nesvarbiomis ir tvirtina, jog daugelio nužudymų buvo galima išvengti. "Šios rūšies nusikalstamų darbų skaičius žymiai sumažėtų, rašė jis, - jei pati visuomenė padėtų kovoti su žmogžudystėmis. Yra nemažai atsitikimų, kada visuomenės nariai puikiai galėtų neleisti, kad tokie nusikaltimai įvyktų".⁷

Galima sudaryti konkretaus nusikaltimo – nužudymo kriminalistinę charakteristiką, bet ji mums pateiks tik empirinės sistemos vienetą ir mažą tikimybę, kad padės atskleisti kitus

⁵ Palskys E. Lietuvos kriminalistikos istorijos apybraižos. - Vilnius, 1995. P. 252.

⁶ Valaitis J. Žmogžudysčių priežastys Lietuvoje// Kriminalistikos žinynas, 1937. Nr. 14. P. 87.

⁷ Ten pat.

nusikaltimus. Todėl mes kalbėsime tik apie nužudymų porūšį – buitinių nužudymų kriminalistinę charakteristiką.

Mūsų nuomone, anksčiau minėto nusikaltimo porūšio kriminalistinę charakteristiką turi sudaryti tie elementai, kurie geriausiai atspindėtų jos požymius, kurių pagrindu būtų galima sudaryti atitinkamas prielaidas pasirenkant optimaliausius kriminalistinius metodus, priemones ir būdus nusikaltimų išaiškinimui, tyrimui. Buitinių nužudymų kriminalistinės charakteristikos pagrindas turi būti šio nusikaltimo sudėtis. Kadangi nusikaltimo sudėties struktūriniai elementai yra nusikaltimo subjektas, nusikaltimo objektas, nusikaltimo subjektyvinė pusė, nusikaltimo objektyvinė pusė⁸, tai buitinių nužudymų kriminalistinę charakteristiką sudaro šie atitinkantys elementai turintys kriminalistiškai vertingos informacijos:

1. Asmuo, padaręs buitinį nužudymą.
2. Buitinio nužudymo situacija.
3. Nukentėjusysis – nusikaltimo pasikėsینimo dalykas.
4. Buitinių nužudymų būdai.

Autorė sutinka su R. S. Bielkino⁹ nuomone, kad buitinių nužudymų kriminalistinėje charakteristikoje būdinga tipinė informacija apie nužudymo sudėtį, kurią būtina įrodyti tyrimo procese:

- a) Nusikaltimo objektas – nužudymo auka; mirties priežasties nustatymas – nužudymas, savižudybė, nelaimingas atsitikimas, savaime mirė.
- b) Objektyvioji nusikaltimo pusė – kur buvo įvykdytas nužudymas ir ar aptikti jo pėdsakai; kada, koku būdu ir kokiomis priemonėmis įvykdytas nusikaltimas.
- c) Pagal nusikaltimo subjektą – kas įvykdė nužudymą, jeigu keli asmenys, tai kokia jų dalyvavimo paskirtis.
- d) Subjektyvioji nusikaltimo pusė – kokie nusikaltimo motyvai ir tikslai, kaltės forma.

Nužudymų „sistemoje“, egzistuoja devyni elementai: žudikas, nužudymo bendrininkai, nužudymo tikslas ir motyvas, būdas, nužudymo auka, rezultatas (smurtinės mirties faktas), laikas, vieta, nužudymo įvykdymo aplinka. Tarp aukščiau išvardintų elementų egzistuoja įvairaus pobūdžio ryšiai, pvz: priežastinis ryšis tarp rezultato, t.y. tarp mirties ir tam tikrų žudiko veiksmų. Nusikaltimo elementai, o taip pat šių elementų atspindys nusikaltimo kriminalistinėje charakteristikoje yra susieti tam tikrais glaudžiais ryšiais.¹⁰

Bet daugelyje atvejų ryšys vienu elementu, atsispindintis kriminalistinėje nusikaltimo charakteristikoje su kitais elementais yra glaudus. Praktinė šių ryšių reikšmė yra labai didelė. Nustačius vieną elementą, tyrėjas gauna informacijos apie kitą, ar kelis kitus elementus, apie jų

⁸ Piesliakas V. Mokslas apie nusikaltimą ir nusikaltimo sudėtį. – Vilnius, 1996. P. 36.

⁹ Т. В. Аверьянова., Р. С. Белкин, Ю. Г. Корухов и др. Криминалистика. – Москва, 1999. 705 стр.

¹⁰ Яблоков Н. П., Колдин В. Я. Криминалистика. – Москва, 1990. 354 стр.

požymius ir šiuos požymius atitinkančias savybes. Suradus vieną tos grandinės dalį, jos pagalba mes galime nustatyti ją visą. Ryšiai tarp "grandinės dalių" yra labai realūs ir reikšmingi, nes kriminalistinėje charakteristikoje apibūdinti nužudymo elementus atskirai nuo visos visumos yra labai sunku. Pvz: žudiko negalime apibūdinti, kaip "žudikas apskritai", atskirai nuo nužudymo tikslo ir motyvo. Klausimas: "Kas žudikas?" reikalauja ir kito " Koks nužudymo tikslas ir motyvas?".¹¹

Nužudymo motyvai labai įvairūs: siekimas neteisėtai gauti svetimą turtą, paslėpti kitą nusikaltimą arba palengvinti jį padaryti, atsikratyti konkurento ar varžovo ir kt. Valdomi keršto motyvų, dažniausiai žudo nusikaltimo bendrininkai, bendradarbiai, kaimynai ir pažįstami, o kartais ir giminaičiai. Tokiems nužudymams galime priskirti nužudymus, kilusius ginčo, muštynių metu. Dažnai pasitaiko pavydo ir noro "atlaisvinti sau rankas", atsikratyti "nusibodusio" ir "trukdančio gyventi" sutuoktinio, sugyventinio ar vaiko, motyvai. Pvz., J.B. buvo vedęs 16-ka metų jaunesnę moterį. Santuoka buvo nelaiminga, nes jo žmona labai dažnai buvo jam neištikima, taigi nuolat kildavo barniai. Per vieną pobūvį, jo žmona daugiau šoko su svetimais vyrais. Po pobūvio J.K. priekaištavo žmonai dėl tokio elgesio, todėl konflikto metu J.K. lenktiniu peiliu nužudė savo žmoną, o po to pats nusižudė. Kaip matome, pagrindinis šio nužudymo motyvas buvo pavydas.¹² Tokių pavyzdžių galima pateikti daugiau, nes tokio pobūdžio nužudymų dažnai pasitaiko gyvenime ir juos galima apibūdinti, kaip buitinius, kurie sudaro apie 30% visų padaromų nužudymų.

N. P. Jablokovas¹³ nurodo kad, nužudymas – tai nusikaltimas, kuris visą laiką palieka pėdsakus. Sąveikauja ir daro poveikį vienas kitam keturi elementai: auka, nusikaltimo padarymo vieta, asmuo padaręs nusikaltimą, nužudymo įrankiai. Tokiu būdu susiformuoja specifinis pėdsakų vaizdas – taip vadinamas „pėdsakų kryžius“, kuris leidžia ieškoti daugumoje atvejų ant kiekvieno iš anksčiau išvardytų keturių elementų likusių trijų žymes. Buitinių nužudymų kriminalistinei charakteristikai ir tyrimui labai svarbus anksčiau išvardytų elementų atskleidimo eiliškumas. Autorius nurodo, kad buitiniai nužudymai, tai dažniausiai pasitaikantys nužudymų atvejai, t.y. nužudymas įvykdytas po ilgalaikio alkoholinių gėrimų vartojimo, dėl asmeninių priešiškų santykių. Tokių nusikaltimų atskleidimas ir tyrimas reikalauja kruopštaus tyrimo metu gautų duomenų analizavimo ir nepriekaištingo naudojimo įprastų įrodinėjimo priemonių.

Nužudymų kriminalistinė charakteristika apima ne tik nusikaltimo elementus ir jų sąveiką, bet ir nurodo būdingus tokiam nusikaltimui pėdsakus bei vietas, kuriose jie dažniausiai būna ir kur juos galima surasti. Tuo tarpu nusikaltimui buvo būdingas platus įvairiausių pėdsakų ratas, o dabartiniu metu jis yra gerokai išplėstas. Prie senai žinomų rankų, kojų, batų, nusikaltimo

¹¹ Яблоков Н. П., Колдин В. Я. Криминалистика. – Москва, 1990. 355стр.

¹² Įkiteisminio tyrimo byla Nr. 57-1-1185-03.

¹³ Н. П. Яблоков. Криминалистика. – Москва: Юристъ, 2000 . 526 стр.

įrankių, transporto priemonių pėdsakų, galime pridėti ir žmogaus kvapo pėdsakus bei mikrodalelės, kurios būtinai pasilieka ant rūbų, avalynės kontaktuojant su kitu žmogumi. Taip pat turime galimybę nužudymo atskleidimui panaudoti lūpų pėdsakus (likusius ant indų) ir kai kuriuos kitus pėdsakus, anksčiau neturėjusius praktinės reikšmės, nes nebuvo efektyvių tyrimo metodų. Metodika daug priklauso nuo šių nusikaltimų kriminalistinės charakteristikos teisingo panaudojimo. Jos elementų tarpusavio ryšiai padeda iškelti versijas, tikslingai organizuoti nusikaltėlio paiešką, rasti įrodymų. Taip, pavyzdžiui, pastebėti ryšiai tarp nusikaltėlio asmenybės, nužudymo padarymo ir slėpimo būdo, vietos, laiko, nužudymo įrankių ir nusikaltimo aukos. Kaip taisyklė, nužudymus, panaudojant chemines medžiagas, turinčias toksinių savybių (nuskausminamieji ir kiti vaistai), vykdo artimi giminaičiai, asmenys iš pažįstamų rato.¹⁴

E. Kurapka ir H. Malevskis¹⁵ rašė: „Kiekvienos nusikaltimų rūšies tyrimo metodikos pagrindinis elementas yra kriminalistinė nusikaltimų charakteristika. Tik gerai išmanydami jos elementus, galime efektyviai, operatyviai ir tikslingai tirti konkretų nusikaltimą, nes priešingu atveju, ši veikla yra ne planingas, mokslinėmis rekomendacijomis pagrįstas tyrimas, bet chaotiškas tarpusavyje nesusijusių veiksmų konglomeratas, skirtas siekti labai miglotai suprantamo tikslo,,. Atskirų nusikaltimų rūšių (porūšių) kriminalistinei charakteristikai būdingas pastovumas laike, o taipogi regioninė ir net sritinė specifika. Konkrečios rūšies ar porūšių nusikaltimų kriminalistinė charakteristika – tai tikėtinas modelis, tam tikras orientyras, kuris gali būti panaudotas tiriant nusikaltimus, tačiau tai priklauso nuo tiriamo nusikaltimo aplinkybių. Minėtos kriminalistinės charakteristikos yra reikalingos turimoms žinioms susisteminti, bei palengvinti nusikaltimų tyrimą. Nužudymų kriminalistinė charakteristika yra kaip prielaida iškeliant tyrimo versijas ir planuojant tyrimą.

Kriminalistinė buitinių nužudymų charakteristika - tam tikrų savybių, duomenų visuma apie šį nužudymų porūšį. Ši visuma išaiškinama tik nagrinėjant kriminalistinės charakteristikos struktūrinius elementus. Todėl per elementus pasistengsime atskleisti jų savybes, kurios ir sudaro buitinių nužudymų kriminalistinės charakteristikos turinį.

---

¹⁴ В. А. Образцов. Криминалистика. – Москва: Юристъ, 1997. 569 стр.

¹⁵ Kurapka V. E., Malevski H. Šiuolaikinė nusikaltimų tyrimo koncepcija ir jos kriminalistinis bei procesinis užtikrinimas. Pirmieji rezultatai//Jurisprudencija, 2003. Nr. 43(35).P. 81.

1. 1. Asmuo, padaręs buitinius nužudymus - nusikaltėlis

Nusikaltimo sudėties subjektas, transformuojamas į asmenį, padariusį nusikalstamą veiką. Nusikaltimo subjektas yra siauresnė sąvoka nei asmuo padaręs nusikalstamą veiką. Nusikaltimo subjektas – tai fizinis (o dabar jau ir juridinis), pakaltinamas, sulaukęs atitinkamo amžiaus asmuo.¹⁶ Pagrindinis požymis, apibūdinantis nusikaltimo subjektą, yra jo amžius ir pakaltinamumas. Kriminalistiniu požiūriu nusikaltimo ištyrimui svarbu kas tas asmuo, padaręs nusikalstamą veiką. Kriminalistikai, nagrinėjančiai nusikaltėlio asmenybę, svarbu atsižvelgti į jo fizines, dvasines ir kitas savybes atskleisti žmogaus sugebėjimą padaryti nusikaltimą.¹⁷ Nagrinėjant žmogaus sugebėjimą daryti nusikaltimus labai svarbu atsižvelgti į žmogaus psichiką, kuri reguliuoja jo elgesį, taigi ir nusikalstamą elgesį.

Kriminalistinis nusikaltėlio asmenybės aprašymas – jo socialinio statuso apibūdinimas, užsiėmimo rūšis, nusikalstama patirtis, nusikalstamų ryšių tikslai, veiksmų motyvai, charakterio savybės ir kt.¹⁸

Šiuo metu tipiškas žudikas tai chuliganas arba prievartautojas, žudikas, konfliktų metu suvedinėjantis asmenines sąskaitas, žudikas buityje, valdomas pavydo, savanaudiškų paskatų ir noru atsikratyti "naštos", arba pamokyti artimus žmones.¹⁹

N. P. Jablokov²⁰ teigia, kad tipinis buitinio žudiko portretas– vyras amžiuje nuo 18 iki 50 metų, piktnaudžiaujantis alkoholiniais gėrimais ar narkotikais, išsiskiriantis antvisuomeniniu elgesiu, šiurkštus, žiaurus, negailestingas, dažnai su padidėjusiu seksualiniu potraukiu ir nepagarbus santykiuose su moterimis. Tokių žudikų tarpe dažni atvejai psichinių susirgimų, tyrimo metu paaiškėja, kad jiems būtinas gydymas nuo alkoholizmo ar narkomanijos. Pateikta nusikaltėlio charakteristika būdinga daugumai buitinių akivaizdžių nužudymų.

Mūsų atliktų buitinių nužudymų ikiteisminio tyrimo bylų analizė parodė, kad buitinius nužudymus įvykdo asmenys 30 metų ir vyresni, vartojantys alkoholinius gėrimus, agresyvūs, nepasiturintys ir k. t.

N. P. Jablokov²¹ atliktų tyrimų rezultatais, beveik 90% atvejų žudikai yra vienaip ir kitaip susiję su aukomis (vyras, žmonos, meilužiai, giminaičiai, draugai, pažįstami). Vyras žudikas - daugiau kaip trečdalis (35%), tai anksčiau teisti asmenys, net po kelis kartus už įvairius nusikaltimus. Nužudymus, kaip taisyklė, padaro asmenys, psichologiškai ir praktiškai

¹⁶ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas: oficialus tekstas.- Vilnius, 2000. P. 22.

¹⁷ S. Kuklianskis, S. Matulienė. Kriminalistinės nusikaltimų tyrimo charakteristikos samprata // Jurisprudencija, 2002. T. 29 (21). P. 53.

¹⁸ А. Шаталов. Сущность и содержание криминалистической характеристики преступлений// Следователь, № 1-1999. 24 стр.

¹⁹ Н. П. Яблоков, В. Я. Колдин. Криминалистика. – Москва, 1990. 355 стр.

²⁰ Н. П. Яблоков. Криминалистика. – Москва: Юристъ, 2000 . 531-532 стр.

²¹ Н. П. Яблоков. Криминалистика. – Москва: Юристъ, 2001 . 306 – 307 стр.

pasiruošę tai veikai (būtent vyrai). Dažniausiai tai menko intelekto asmenys, siauro akiračio žmonės, turintys nuskurdusius gyvenimo interesus, dažnai nieko rimto neveikiantys, nesidominantys, išskyrus tai, kaip gauti lengvą uždarbį ir gerai praleisti laisvalaikį. Jiems yra būdingas abejingumas svetimai gyvybei, kitų asmenų, taip pat ir pačių artimiausių, interesų niekinimas, nesugebėjimas įsivaizduoti savęs nukentėjusiojo vietoje, gailėsčio jausmo stoka. Žudikai linkę sudaryti konfliktines situacijas, kerštingi, nesugyvenami. Moteriai - žudikei, tokia charakteristika yra mažiau būdinga, bet pasitaikius įvairioms gyvenimo situacijoms, jos irgi išsprendžia savo problemas nužudymo keliu. Suprantama, šie bruožai būdingi ne visiems asmenims, kai kada nužudoma dėl susiklosčiusių nepalankių aplinkybių (pvz., tai padaro žmogus, išmuštas iš pusiausvyros).

V. A. Obrazcovo²² nuomone - žudikai buityje, tai asmenys nesusiję su nusikalstamu pasauliu, o kartais net teigiamai charakterizuojami. Po nužudymo įvykdymo prisipažįsta nusikalte. Apklausos metu duoda teisingus parodymus ir padeda tyrimui.

Dauguma asmenų, įvykdžiusių nužudymus yra niekur nedirbantys, nesimokantys arba dirbantys tik sezoninį darbą. Jų periodinis darbas – tai pagrinde nekvalifikacinis darbas, o gautus pinigus už atliktą darbą, jie išleidžia alkoholinių gėrimų įsigijimui arba laiko praleidimui kavinėse su draugais, pažįstamais ar nepažįstamais asmenimis. Asmenys, įvykdę nužudymus, išsiskiria blogai susiklosčiusiu asmeniniu ir buitiniu gyvenimu.²³

Tiriant nužudymus, labai didelę reikšmę turi ryšys tarp nužudymo aukos ir žudiko. Santykiai tarp šių asmenų dažnai lemia atitinkamą nužudymo padarymo ir jo slėpimo būdą, o taip pat laiko, vietos ir kitų aplinkybių, tinkančių nusikaltimui įvykdyti, parinkimą. Nepažįstamam, „svetimam“ žmogui paprastai nėra reikalo naudoti lėtai veikiančius nuodus, inscenizuoti savižudybę ir pan. Priešingai, žudikai iš artimųjų asmenų rato dažnai stengiasi slėpti patį nužudymo faktą inscenizacijomis, naikinant lavoną, bijant, jog bus įtariami pirmiausiai, jeigu bus išaiškintas nužudymas.²⁴

S. Matulienė²⁵ rašo, kad kriminalistikoje nusikaltėlio asmenybę galima klasifikuoti labai įvairiai: pagal lytį (vyrai, moterys), amžių (paaugliai, pilnamečiai, senyvo amžiaus žmonės), tautybę (lietuviai, rusai, lenkai, žydai), išsilavinimą (pradinis, nebaigtas vidurinis, aukštasis), materialinę padėtį (skurdžiai, vidutinės pajamas turintys asmenys, gerai materialiai apsirūpinę), užsiėmimo rūšį (verslininkas, valstybės tarnautojas ir t. t.), gyvenimo būdą (priklausymas įvairioms formalioms ir neformalioms grupuotėms ir t. t.), sveikatos būklę (sveiki, psichiniai ligoniai ir t.t.) ir pan. Visų klasifikacijų neįmanoma išvardinti, nes kriminalistinė nusikaltimų

²² В. А. Образцов. Криминалистика. – Москва: Юристъ, 1999. 626 стр.

²³ Н. Ф. Шурухов. Криминалистика. – Москва: Юристъ, 2002. 515 стр.

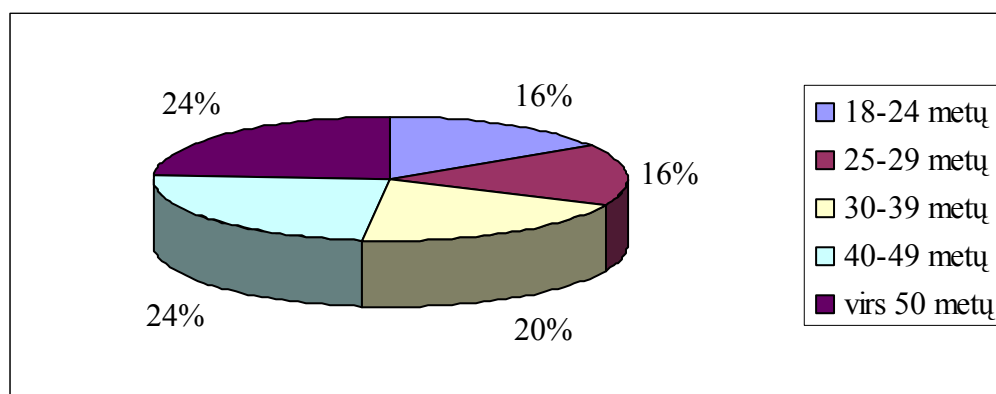
²⁴ Н. П. Яблоков. Криминалистика. – Москва: Юристъ, 2000. 526 стр.

²⁵ Matulienė S. Kriminalistinė nusikaltimų charakteristika nusikaltimų tyrimo metodikoje: teorinių ir praktinių problemų šiuolaikinė interpretacija: dr. disert.: soc. mokslai: teisė(OIS).-Vilnius, 2004. P. 83.

charakteristika yra dinaminė kategorija, ir kiekvieną kartą, priklausomai nuo nusikaltimo pobūdžio, gali atsirasti vis kitokia nusikaltėlių klasifikacija. Autorė sutinka su anksčiau išvardyta nusikaltėlio asmenybės klasifikacija, bei rengiant anketas ikiteisminio tyrimo buitinių nužudymų bylose, ją taikė.

Atlikus Šalčininkų r. PK ir Vilniaus r. PK baudžiamųjų ir ikiteisminio tyrimo bylų analizę matome, kad buitinių nužudymų nusikaltėlių – žudikų grupavimas pagal amžių paskirstomas : asmenys virš 50 metų - 24%, nuo 40 iki 49 metų – 24 %, nuo 30 iki 39 metų – 20 %, nuo 25 iki 29 metų – 16 % ir nuo 18 iki 24 metų – 16 % (žr. 1 diagramą).

1 diagrama. NUSIKALTĖLIŲ CHARAKTERISTIKA PAGAL AMŽIŲ

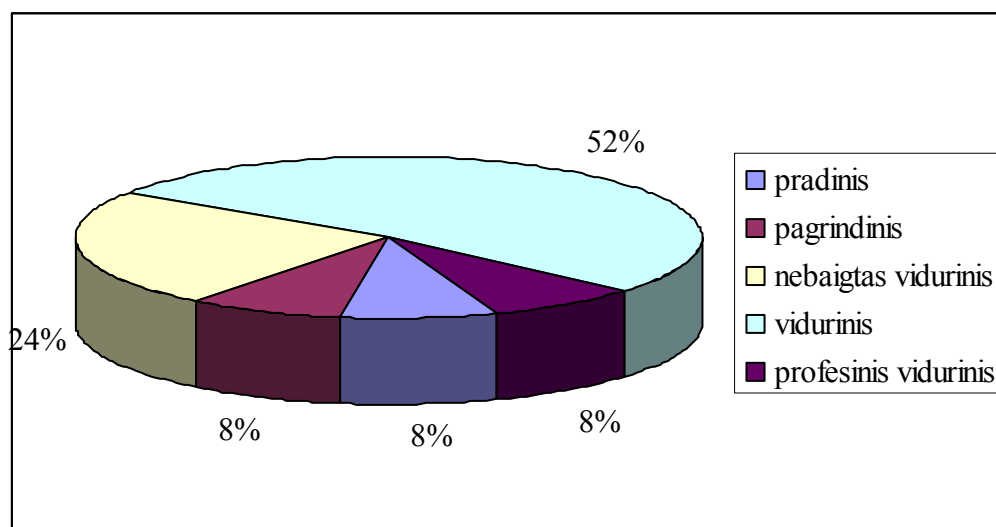

Tačiau pagal S. Matulienės atlikta empirinį tyrimą, nustatyta, kad (37%) nužudymų padaro nusikaltėliai, kurie yra nuo 18 metų iki 29 metų amžiaus, o (30 %) – kurie yra nuo 30 metų iki 39 metų amžiaus.²⁶ Palyginus šiuos duomenis, galima teigti, kad didesnė tikimybė, jog buitinius nužudymus įvykdys asmenys 30 metų ir vyresnį, nes būtent šiuose amžiaus perioduose sprendžiami gyvenimiški klausimai, kurie sukelia sudėtingas situacijas - šeimyniniai nesutarimai, buitiniai konfliktai ir pan. Taigi kaip matome, žudikų amžius svyruoja nuo 18 metų iki 30 metų ir vyresnių.

Tarp nusikaltėlių pagal lytį 92 % sudaro vyrai ir 8 % - moterys. Nusikaltėlių tarpe, asmenys turintys vidurinį išsilavinimą sudaro – 52 %, nebaigtą vidurinį – 24 %, pradinį, pagrindinį ir profesinį vidurinį po 8 %. Iš atliktų tyrimų nustatėme, kad buitinius nužudymus dažniausiai padaro asmenys, turintys vidurinį ir žemesnį nei vidurinį išsilavinimą (žr. 2 diagramą).

²⁶ Matulienė S. Kriminalistinė nusikaltimų charakteristika nusikaltimų tyrimo metodikoje: teorinių ir praktinių problemų šiuolaikinė interpretacija: dr. disert.: soc. mokslai: teisė (01S). - Vilnius, 2004. P. 95.

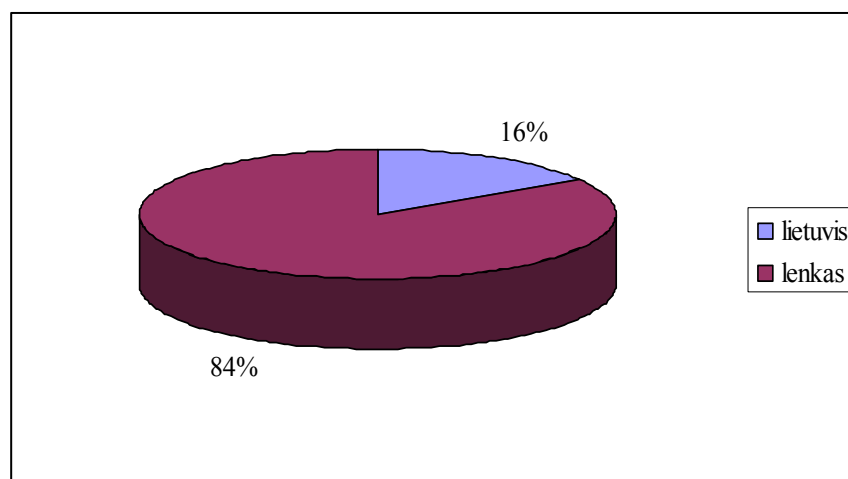
2 diagrama. NUSIKALTĖLIŲ CHARAKTERISTKA PAGAL IŠSILAVINIMĄ

Turintys vidurinį ir žemesnį nei vidurinį išsilavinimą asmenys sunkiai sugeba įvertinti susiklosčiusias konfliktines situacijas ir išspręsti jas taikiai, todėl kilusius konfliktus jie sprendžia fizine jėga.

Tyrimo metu labai svarbu nustatyti nusikaltėlio tautybę. Kiekviena tauta turi savitą kultūrą, kurioje yra nusistovėjusios tam tikros tradicijos ir papročiai. Autorės atliktoje bylų analizėje, pagal tautybę: lenkai – 84 %, lietuviai – 16 %, šie duomenys būdingi Vilniaus apskrities regionui, kur ir buvo atliktas bylų tyrimas (žr. 3 diagramą).

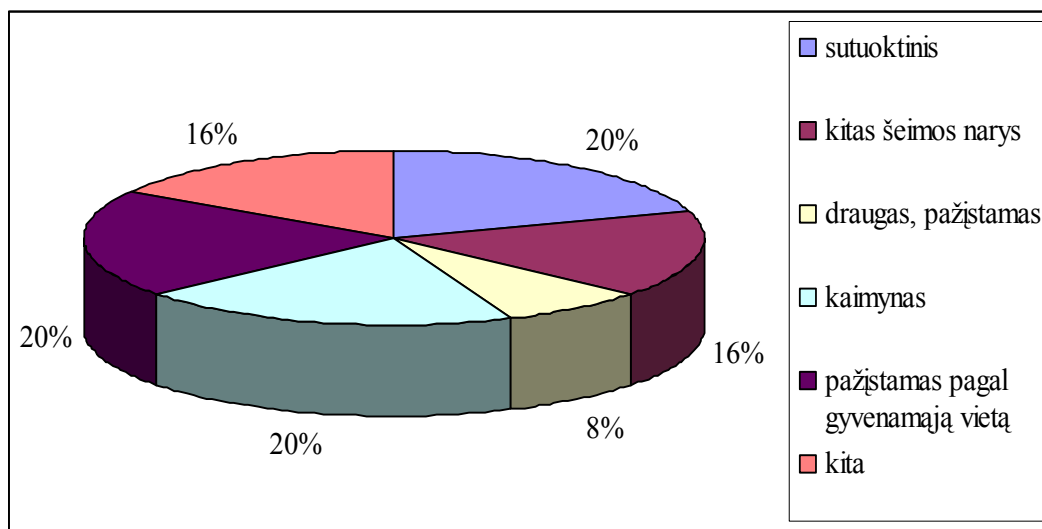
3 diagrama. NUSIKALTĖLIŲ CHARAKTERISTKA PAGAL TAUTYBĘ

Šalčininkų rajonas turi apie 39 tūkst. gyventojų ir apie 80 % – lenkai, 10 % - lietuviai, 5 % - rusai, 3 % - baltarusiai, 1 % - kiti. Autorės atlikto tyrimo rezultatai sutampa su Šalčininkų

rajono gyventojų skirstymu pagal tautybę.²⁷ Labai svarbus yra nusikaltėlio ryšys su nukentėjusiuoju, t.y. sutuoktiniai – 20 %, kaimynai – 20 %, pažįstami pagal gyvenamąją vietą – 20 %, kitas šeimos narys – 16 %, draugas, pažįstamas – 8 % (žr. 4 diagramą).

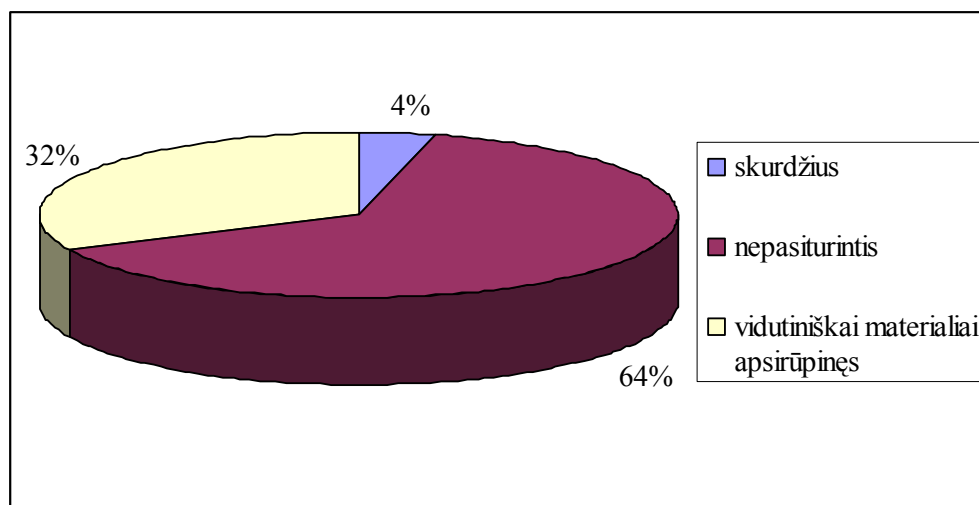
4 diagrama. NUSIKALTĖLIO RYŠIS SU NUKENTĖJUSIUOJU

Nusikaltėlių ir aukų santykiai yra labai glaudūs, kas iš dalies ir sąlygoja buitinių konfliktų atsiradimą. Juos sieja bendri interesai, pomėgiai, bendras laisvalaikio leidimo būdas. Todėl žinant nukentėjusiojo asmenybės ypatumus, galime kelti pagrįstas versijas apie nusikaltėlį.

Nusikaltėliai pagal materialinę padėtį: nepasiturintys – 64 %, vidutiniškai materialiai apsirūpinę – 32 %, skurdžiai – 4 % (žr. 5 diagramą).

5 diagrama. NUSIKALTĖLIŲ CHARAKTERISTIKA PAGAL TURTINĘ PADĖTĮ

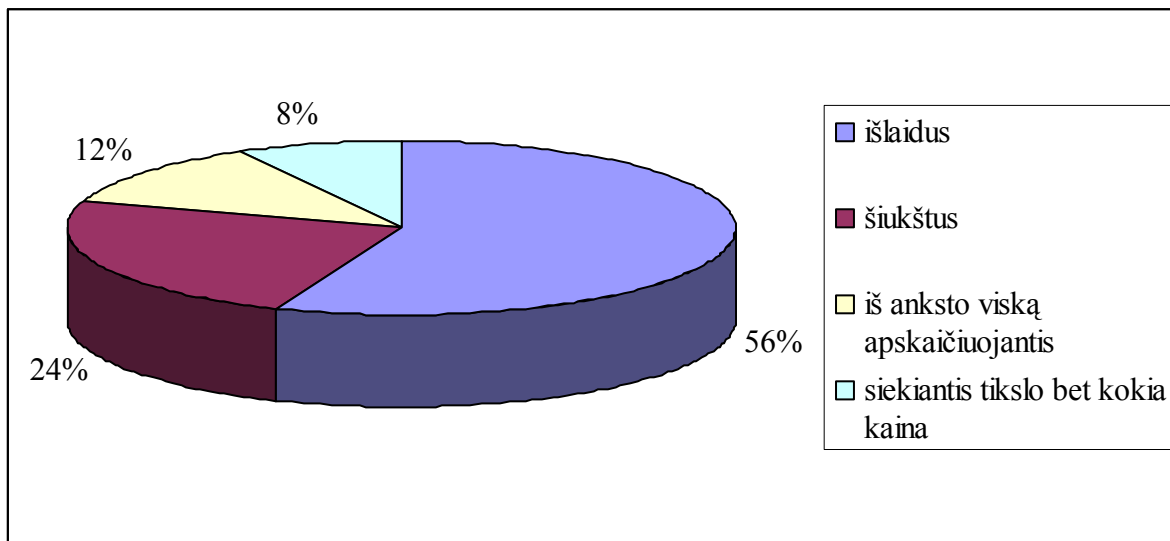

²⁷ Statistiniai duomenys yra paimti iš Šalčininkų rajono savivaldybės duomenų bazės: <http://www.salcininkai.lt/index.php/rajonas/teritorija/>

Nusikaltėlių materialinė padėtis turi didelę įtaką nusikaltimo padarymui, nes žmonės yra nusivylę gyvenimu, todėl neturi ką prarasti.

Jiems yra būdingi ypatingi charakterio požymiai : išlaidumas – 56 %, šykštumas – 24 %, iš anksto apskaičiuojantis – 12 % (žr.6 diagramą).

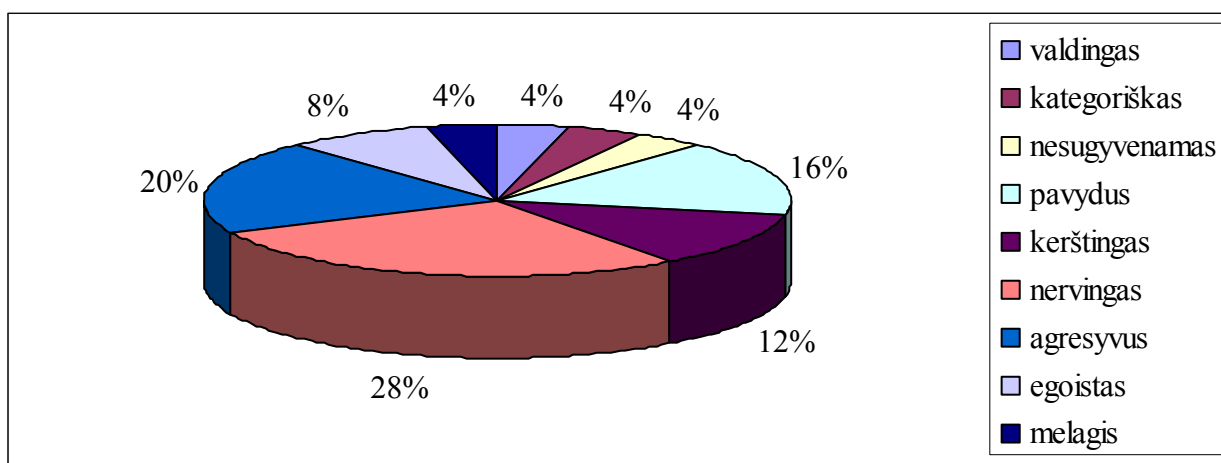
6 diagrama. NUSIKALTĖLIŲ YPATINGI CHARAKTERIO POŽYMAI

80 % iš jų nedirba ir nesimoka, o po 4 % dirba sezoninį darbą arba yra bedarbiai. Kaip matome, bedarbystė taip pat sąlygoja buitinių nužudymų padarymą. Pagal gyvenamąją vietą 100 % - nusikaltėliai yra vietiniai gyventojai, turintys nuolatinę gyvenamąją vietą.

Apibūdinant jų elgesį laisvalaikyje, matome, kad 16 % - pavydūs, 20 % - agresyvūs, 28 % - nervingi, po 4 % - valdingi, kategoriški, nesugyvenami, melagiai, 8 % - egoistai (žr. 7 diagramą).

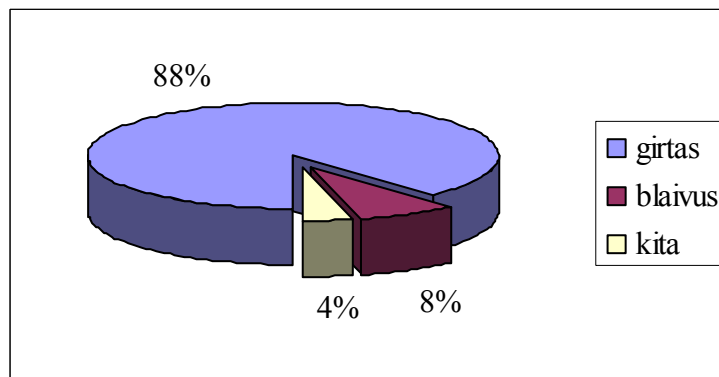
7 diagrama. NUSIKALTĖLIO ELGESIO BRUOŽAI LAISVALAIKIU, ŠEIMOJE,

88 % - nusikaltėlių nusikaltimą dažniausiai įvykdė būdami girti, tik 8 % - buvo blaivūs, 4% - apsvaigę nuo narkotikų (žr. 8 diagramą).

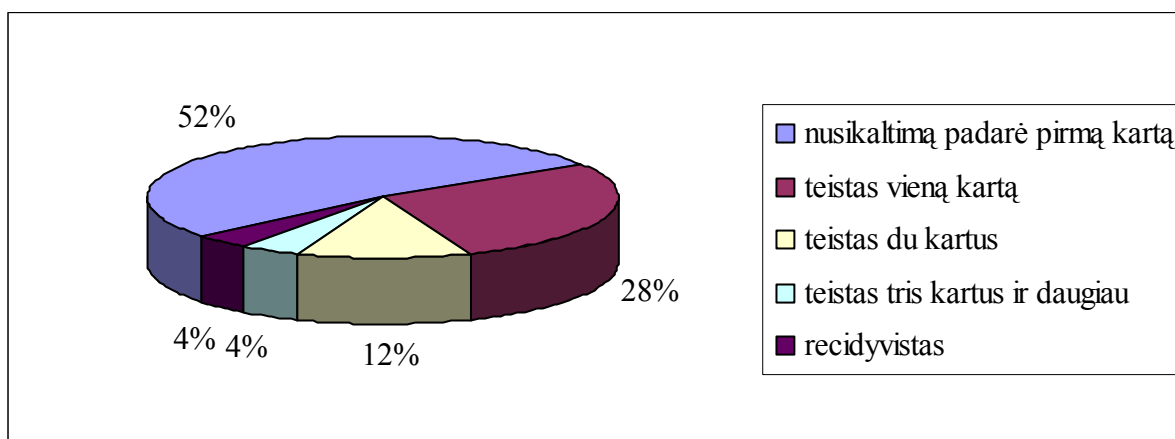
8 diagrama. NUSIKALTIMĄ PADARĖ BŪDAMI

Buitinių nužudymų situacijos susiklosto išgertuvių metu, ar po jų. Alkoholis neigiamai veikia žmogaus organizmą, jis tampa labai dirglus arba atvirkščiai, atsipalaidavęs, o tai visiškai paralyžiuoja žmogaus pasipriešinimo procesus. Autorės atliktas tyrimas buitinių nužudymų bylose, dėl nusikaltėlių būsenos nužudymų metu, ne visiškai sutampa su S. Matulienės atliktu empiriniu tyrimu nužudymų bylose, nes Lietuvos Respublikos mastu tik - 71 % nužudymų buvo padaryti neblaivių asmenų.

52 % asmenų nusikaltimą įvykdė pirmą kartą, 28 % yra teisti vieną kartą, 12 % - teisti du kartus, po 4 % - teisti tris kartus ir daugiau, recidyvistai (žr. 9 diagramą).

9 diagrama. NUSIKALTĖLIŲ TEISTUMAS

Matome, kad dažnai buitinius nužudymus padaro asmenys, kurie šiaip nėra linkę daryti nusikaltimus, tai sąlygoja buitinis nusikaltimo pobūdis. Net 96 % nusikaltėlių yra pripažinti pakaltinamais, ir tik 4 % - nepakaltinami.

Taigi, menkas intelektas, išsilavinimas, negatyvus požiūris į darbą ir aplinkinius, moralinis nuosmukis, dažni išgėrinėjimai, kurie perauga į asmenybės degradaciją, agresyvų charakterį - būdinga daugumai asmenų, kurie padarė buitinius nužudymus.

1. 2. Buitinių nužudymų situacija

Nusikaltimo situacija – vienas iš kriminalistinės nusikaltimų charakteristikos elementų, kuris yra transformuojamas iš nusikaltimo sudėties subjektyviosios pusės. Kriminalistikos požiūriu nusikaltimo situacija suprantama kaip santykiai tarp asmenų įtrauktų į nusikaltimą, santykiai tarp asmenų ir valstybės, santykiai rengiantis daryti nusikaltimą, jį realizuojant bei nuslepiant. Nusikaltimo tyrimo reikmėms yra svarbu išryškinti santykius ne tik nusikaltimo padarymo metu, bet ir prieš padarant nusikaltimą bei po jo padarymo. Nusikaltimo situacija tai į nusikaltimą įtrauktų asmenų santykių įvairovės visuma prieš padarant nusikalstamą veiklą, realizuojant ją ir po nusikaltimo padarymo.²⁸ Nusikaltimo situacijos ryšis su kitais nusikaltimo charakteristikos elementais yra labai didelis ir svarbus. Nusikaltimo motyvas lemia ne tik veiklą, bet ir nusikaltimo pasikėsimo objektą, dalyką. Smurtiniuose nusikaltimuose asmeniui dominuoja asmeniniai motyvai: kerštas, pavydas, meilė, atpildas ir kt. Šiuo metu vis dažniau kartu su nurodytais smurtinių nusikaltimų motyvais asmeniui reiškiasi ir turtiniai motyvai – noras pasipelnyti, užvaldyti svetimą turtą ir kt. Tokie motyvai būdingi žudikams, kurie artimai bendrauja su nukentėjusiuoju.

Mūsų nuomone, kad nusikaltimo situacijas santykinai galima suskirstyti pagal sudėtingumą: paprastos ir sudėtingos. Buitinius nužudymus galime priskirti prie paprastų nusikaltimų situacijų, kriminalistiniu požiūriu jie nekelia itin didelių problemų. Tokios nusikaltimų situacijos dažniausiai būna santykinai aiškios. Aiškūs dažnai būna ir nužudymų motyvai. Tai labai dažnai praktikoje pasitaikanti situacija, kaip girtas vyras, neadekvačiai reaguodamas į žmonos (sugyventinės) pastabas, čia pat parankiniais įrankiais nužudo žmoną (sugyventinę) ir pats apie tai praneša kaimynams (policijai). Šis pateiktas pavyzdys būtų priskirtas prie nusikaltimo tyrimo praktikoje žinomos " buitinės situacijos ", leidžiančios spręsti apie buitinius santykius asmenų įtrauktų į buitinius nusikaltimus. Nemažai buitinių nužudymų padaroma šeimyninių konfliktų metu, kai abu sutuoktiniai neblaivūs arba vienas iš jų pasigėręs. Dažniausiai nužudoma be išankstinio sumanymo, o toks noras kyla staiga, prieš pat veiksmą.

Duomenys charakterizuojantys nusikaltimo padarymo motyvus – kriminalistinės charakteristikos tyčinių nužudymų esminis elementas.²⁹

Nužudymai padaromi dėl įvairių motyvų, bet dažniausiai iš savanaudiškų paskatų (iki 40 %), chuliganiškų – buitinių (iki 30 %), siekiant nuslėpti kitą nusikaltimą ir kt.³⁰

²⁸ Matulienė S. Kriminalistinė nusikaltimų charakteristika nusikaltimų tyrimo metodikoje: teorinių ir praktinių problemų šiuolaikinė interpretacija: dr. disert.: soc. mokslai: teisė(01S).-Vilnius, 2004. P. 132.

²⁹ И. Ф. Пантелеев, М. А. Селиванова. Криминалистика. – Москва, 1984. 401 стр.

³⁰ Н. П. Яблоков. Криминалистика. – Москва: Юристъ, 2000 . 307 стр.

A. I. Aleksejev³¹ kriminalistikoje nužudymus skirsto į situacinius ir iš anksto apgalvotus. Situaciniai – nužudymai, kurie įvykdomi be išankstinio pasiruošimo susiklosčius tam tikrai situacijai, kartais afekto būsenoje. Jiems priskiriami nužudymai kilę iš pavydo, konflikto metu, o taipogi buitinio pobūdžio - buitiniai nužudymai. Tyrėjai atskleidžiantys tokius nužudymus ieškant nusikaltėlio, pirmiausiai nustato nukentėjusiojo asmenybę, o po to siaurina pažįstamą ratą, kurie galėtų atimti gyvybę nukentėjusiajam dėl tam tikrų motyvų.

Kalbant apie nusikaltimo situacijas kriminalistikoje, mus labiausiai domina santykių pobūdis, kuris susidaro nusikaltimo padarymo metu, iki jo ar po to (konfliktinės situacijos, nekonfliktinės, provokuojančios ir pan.).

Konfliktines situacijas galime išskirti į dvi grupes:

- Ilgai besitęsiančios konfliktinės situacijos.
- Trumpai trunkančios, kurios kyla spontaniškai.

Ilgai besitęsiantys tarpusavio konfliktai yra žinomi aplinkiniams žmonėms. Tokių nužudymų tyrimo pradžioje, liudytojų dėka yra beveik tiksliai žinomas nusikaltėlis. Kiekvienas žmogus savo gyvenime yra patekęs į konfliktinę situaciją, kuri nesibaigia smurtinių veiksmų panaudojimu. Taip yra todėl, kad kiekviena konfliktinė situacija yra individuali. Ją lemia asmeninės savybės dalyvių, kurie yra įtraukti į nusikaltimą. Asmuo, spręsdamas kilusią konfliktinę situaciją, panaudodamas jėgą, stengiasi išspręsti susidariusią situaciją savo naudai.³²

Tarp išorinių veiksnių, kurie daro įtaką nužudymams, tame tarpe ir buitiniams nužudymams, yra konkrečios gyvenimiškos situacijos, kurioje nusikaltėlis yra dar iki nusikaltimo padarymo. Konkrečios gyvenimiškos situacijos apima tokius elementus, kaip pasikėsinimo dalykas, nusikaltimo padarymo vieta, metų bei paros laikas, gamtinės sąlygos ir kt.

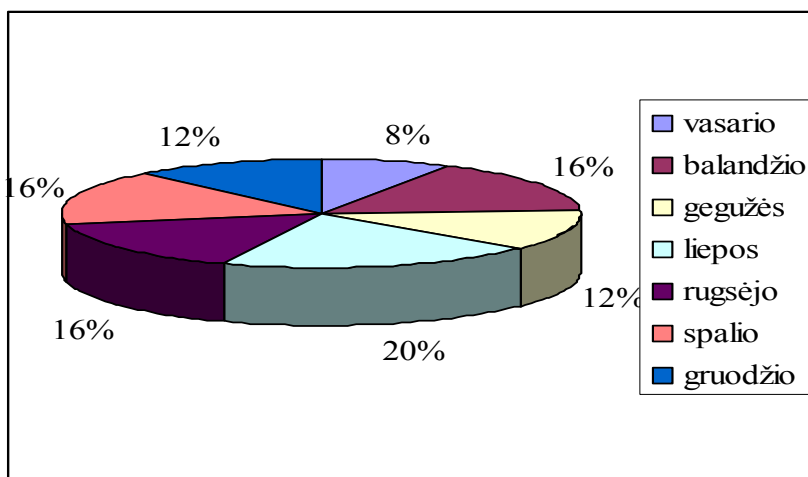
Siekiant atskleisti buitinių nužudymų situacijų turinį, juos pagrįsime atlikta buitinių nužudymų bylų analize. Pagal mėnesius daugiausia buitinių nužudymų yra padaroma liepos mėnesį (20 %), mažiausiai – vasario mėnesį (8 %) (žr. 10 diagramą).

---

³¹ А.И. Алексеев, Практика уголовного сыска. Москва, 1999. 159 стр.

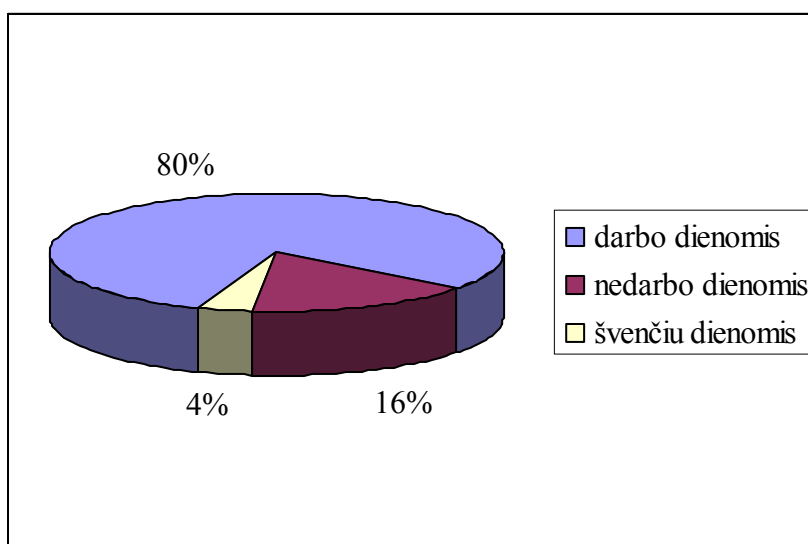
³² Matulienė S. Kriminalistinė nusikaltimų charakteristika nusikaltimų tyrimo metodikoje: teorinių ir praktinių problemų šiuolaikinė interpretacija: dr. disert.: soc. mokslai: teisė(OIS).-Vilnius, 2004. P. 137.

10 diagrama. BUITINIŲ NUŽUDYMŲ SKAIČIUS PAGAL MĖNESIUS

Pagal savaitės dieną didesnis procentas, net 80 – yra įvykdoma darbo dienomis, 16 % - nedarbo dienomis, 4 % - švenčių dienomis (žr. 11 diagramą).

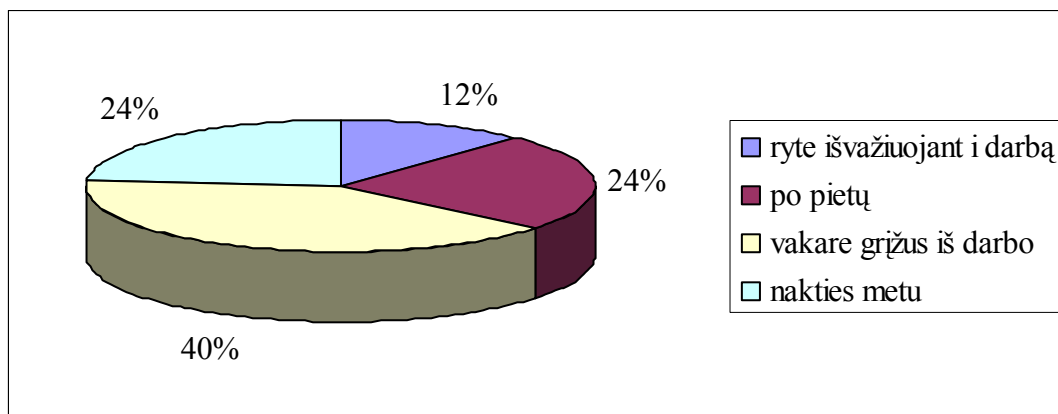
11 diagrama. BUITINIŲ NUŽUDYMŲ SKAIČIUS PAGAL SAVAITĖS DIENAS

Atlikus tyrimą matyti, kad buitinius nužudymų daugiausia yra padaroma darbo dienomis. Visa tai susiję su tuo, kad dažniausiai nusikaltėliai yra bedarbiai ar niekur nesimoka, bei tokiomis dienomis jie švenčia ir vartoja alkoholį, kurio pasekmė – konfliktinės buitinės situacijos.

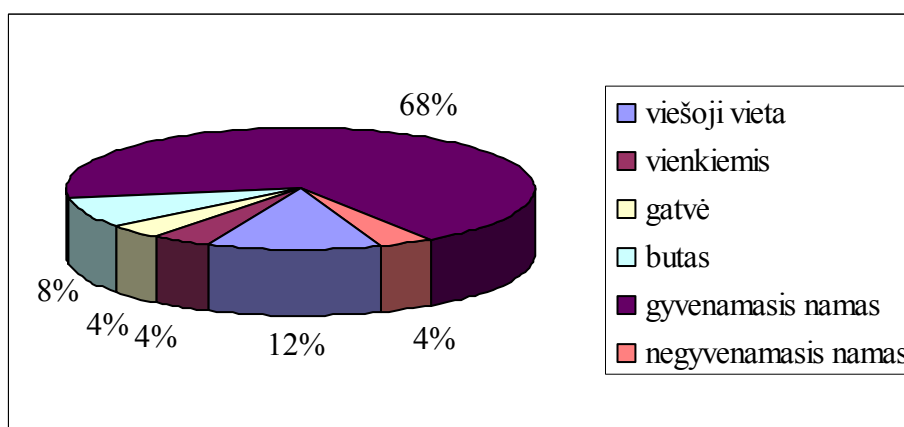
Nusikaltimo padarymo laikas: 40 % - vakare, grįžus iš darbo, po 24 % po pietų, ar nakties metu ir 12 % - ryte išvažiuojant į darbą. 80 % nusikaltimų įvykdomi darbo dienomis, 16 % - nedarbo ir 4 % - švenčių dienomis (žr. 12 diagramą).

12 diagrama. BUITINIŲ NUŽUDYMŲ LAIKAS

Svarbus buitinių nužudymų situacijos struktūrinis elementas yra nusikaltimo vieta, kurioje lieka ne tik nusikaltimo padarymo, slėpimo būdai, bet ir nusikaltėlio ir nukentėjusiojo pėdsakai. Buitinių nužudymų padarymo vieta - uždara vietovė, kas ir pasitvirtina praktikoje, nes 68 % - gyvenamasis namas, 8 % - butas, 12 % - viešoji vieta (žr. 13 diagramą).

13 diagrama. BUITINIŲ NUŽUDYMŲ PADARYMO VIETA

Atlikus ikiteisminio tyrimo bylų analizę, galime konstatuoti, kad daugiausia buitinių nužudymų yra padaroma esant konfliktinei situacijai buityje. Nesutarimai buityje, šeimyniniai tarpusavio santykių konfliktai nulemia nusikaltėlio pavojingą elgesį. Tai ir yra svarbiausias buitinių nužudymų požymis.

1.3. Nukentėjusysis – arba nusikaltimo pasikėsinimo dalykas

Nukentėjusysis – kriminalistikoje transformuojamas iš nusikaltimo sudėties objekto, į kurį buvo nukreipta nusikalstama veika. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekse 28 str. 1 d.³³ nurodyta, kad nukentėjusiuoju pripažįstamas fizinis asmuo, kuriam nusikalstama veika padaryta fizinė, turpinė ar moralinė žala. Kriminalistikos tikslams būtų tikslinga išplėsti nukentėjusiojo sąvoką ir į ją įtraukti juridinius asmenis. Svarbu tai, kad nukentėjusysis, kaip kriminalistinės nusikaltimų elementas, apibūdina fizinį arba juridinį asmenį, į kurį buvo kėsintasi. Fizinio asmens atžvilgiu svarbu atskleisti jo gyvenimo būdą, ryšius, profesiją, turpinę padėtį. Fizinio asmens ir juridinio asmens atžvilgiu – verslo, gamybos pobūdį, apsaugos, finansinę, ekonominę būklę.³⁴ Tiriant tos pačios rūšies ar porūšių nusikaltimus nukentėjusieji gali pasižymėti ir tam tikromis bendromis savybėmis.

Nužudymo auka gali tapti kiekvienas žmogus, bet kai kurie iš jų dažniau nei kiti atsiduria pavojingose situacijose, todėl jų tikimybė tapti aukomis yra didesnė. Tai priklauso nuo profesinių, situacinių ir kitų faktorių. Tokioms kategorijoms galime priskirti asmenis, kurie išsiskiria grubiu, provokuojančiu elgesiu, lengvai pradedantys konfliktus, ginčus, linkusius lengvabūdiškoms pažintims, alkoholio, narkotikų vartojimui, kurių veikla susijusi su viešosios tvarkos palaikymu (policijos pareigūnai, tyrėjai ir pan.), o taip pat pinigų ir buitiniu aptarnavimu (sargai, kasininkai, inkasatoriai, taksistai ir t.t.), susiję su pelninga komercine veikla (komercinių firmų, bankų darbuotojai), o taip pat konkuruojančių nusikalstamų grupuočių nariai (dažniau organizuoti).³⁵

N. P. Jablokovas ir V. J. Koldinas³⁶ nustatė, kad aukų amžius dažnai sutampa su nusikaltėlių amžiumi, pvz. žudikai 23 metų dažniausiai nužudo asmenis tokio paties amžiaus kategorijos, tai atitinka ir vyresnio amžiaus žmonėms. Šis ryšys priklauso nuo to, kad jie turi bendrus interesus, kartu praleidžia laisvalaikį ir pan. Tiesa, šiuo metu ši tezė nevisiškai pasitvirtina. Išaiškinti ir atsižvelgti į aukos elgesį yra būtina, nes dažnai jis būna provokuojantis, lengvabūdiškai neatsargus arba aktyviai pasireiškiantis pasipriešinimu nusikaltėliui, kas iš dalies keičia visą nusikaltimo mechanizmą. Nustačius aukos asmenybės bruožus ir jo elgesį prieš nužudymą ir jo metu, tyrėjas gauna galimybę tiksliau nustatyti tikslą ir motyvą, atsižvelgdamas į nužudymo būdą ir aplinkybes – susiaurinti asmenų ratą, kuriame būtina ieškoti žudiko.

³³ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas, patvirtintas 2002 m. kovo 14 d. įstatymu Nr. – IX-785, oficialus tekstas/ Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija. 1-asis leidimas. – Vilnius. VĮ Teisinės informacijos centras, 2002. P. 20.

³⁴ S. Kuklianskis, S. Matulienė. Kriminalistinės nusikaltimų tyrimo charakteristikos samprata // Jurisprudencija, 2002. T. 29 (21). P. 57.

³⁵ Н. П. Яблоков, В. Я. Колдин. Криминалистика. – Москва, 1990. 355 стр.

³⁶ Там же. 356 стр.

Buitinių nužudymų atvejais nukentėjusieji dažniausiai gerai pažįstami su kaltininkais, yra jų artimieji arba giminaičiai. Dažnai nukentėjusiuoju tampa vienas iš sutuoktinių ar sugyventinių dėl tarpusavio nesutarimų ar pavydo. Nemažai nukentėjusiųjų patys tuo metu buvo girti. Nukentėjusiojo girtumas kai kada yra sąlyga, dėl kurios jis tampa kaltininko auka. Tai paaiškinama tuo, kad girtus lengviau užpulti, be to, pasigėręs žmogus greičiau susiranda atsitiktinių pažįstamų, tampa konfliktų ir peštynių dalyviu.³⁷

Kadangi tarp nusikaltėlio ir nukentėjusiojo elgesio visada yra tam tikras ryšys, nukentėjusiojo asmenybės ir jo veiksmų, betarpiškai prieš nužudymą, nustatymas – būtina dalis atliekamo tyrimo. Tai gali pasireikšti aktyviu pasipriešinimu žudikui, o tai turi įtakos nusikaltėlio elgesiui ir atsiliepia nusikaltimo padarymo mechanizme. Nustačius aukos asmenybę, nukentėjusiojo elgesį prieš nužudymą ir nužudymo metu, tyrėjas gali tiksliau nustatyti motyvus ir tikslus, o taipogi asmenį įvykdžiusį nužudymą. Pačiame įvykyje gali atsispindėti nukentėjusiojo elgesys – provokuojantis ir lengvabūdiškai neatsargus.³⁸

N. P. Jablokov³⁹ išskiria kelias aukų kategorijas. Ypatinga aukų kategorija – tai mažiausiai fiziškai ir morališkai apsaugoti asmenys, o būtent paaugliai, jaunos panelės, mergaitės, vaikai, senyvo amžiaus asmenys. Senyvo amžiaus žmonių atžvilgiu dažniausiai nužudymo padarymo paskata yra jų turto užvaldymas arba kerštas.

Nusikaltėlio veiksmuose galima surasti įvairių požymių, kurie mums parodo pasirinkimo priežastis, tarpusavio ryšius tarp nusikaltėlio ir aukos. Be to tarpusavio ryšiai turi įtakos nusikaltimo motyvui, tikslui, laikui, vietai, nusikaltimo būdai, nurodo jų specifiką. Nužudymų atvejais tarpusavio ryšius padeda nustatyti nukentėjusiojo asmeninės savybės, elgesys, kai kuriais atvejais nukentėjusiojo padėtis visuomenėje, asmeniniai santykiai su nusikaltėliu. Kitaip tariant, šios rūšies nusikaltimuose vedančiuoju yra nukentėjusysis, o nusikaltėlis – sekančiuoju, kuris turi savo tikslus dėl pasirinktos aukos ir keičia taktiką, jei iškyla kokių nors pakitimų. Toks ryšys yra beveik visuose nužudymuose.⁴⁰ Autorės nuomone, šis teiginys visiškai tinka ir buitiniams nužudymams, nes šiose bylose nusikaltėlio ir nukentėjusiojo ryšiai yra labai glaudūs.

Apibūdinant nukentėjusiojo asmenybę būtina nustatyti:

- ☐ ar nukentėjusysis yra gerai pažįstamas žudikui, jo artimas giminaitis (vyras, žmona, sugyventinė, brolis ir k. t.), atsitiktinai pažįstamas ar iš viso nepažįsta nusikaltėlio;
- ☐ ryšį „Nukentėjusysis – nusikaltėlis,“ (tarnybinis, materialiai priklausomas ir k. t.), akivaizdus, neakivaizdus ar jo iš viso nėra;

³⁷ И. Ф. Пантелеев, М. А. Селиванова. Криминалистика. – Москва, 1988. 492 стр.

³⁸ Н. П. Яблоков. Криминалистика. – Москва: Юрист, 2000. 530 стр.

³⁹ Там же. 531 стр.

⁴⁰ Matulienė S. Kriminalistinė nusikaltimų charakteristika nusikaltimų tyrimo metodikoje: teorinių ir praktinių problemų šiuolaikinė interpretacija: dr. disert.: soc. mokslai: teisė(01S).-Vilnius, 2004. P. 124.

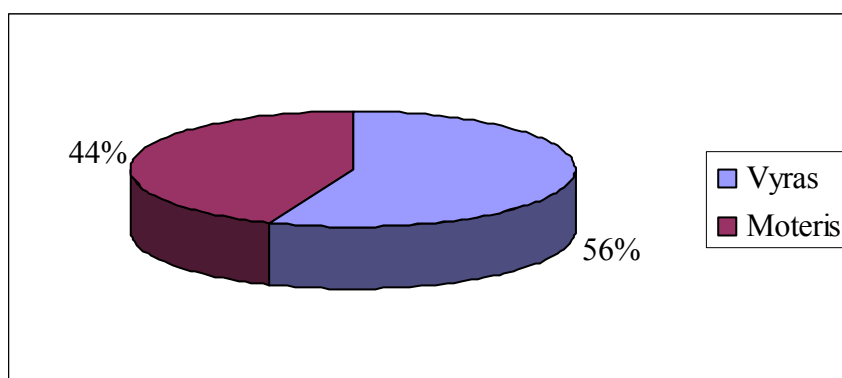
□ ar nukentėjusiojo elgesys provokuojantis. Nusikaltėlis nukentėjusiojo elgesį įvertino provokuojančiu arba nukentėjusiojo elgesys neturi jokio ryšio su nusikaltėlio sumanymu padaryti nužudymą.⁴¹

Kriminalistiniu aspektu duomenis apie nukentėjusiojo asmenybės ir elgesio ypatumus S. Matulienė⁴² suskirstė taip: *demografiniai duomenys* (lytis, amžius, šeimyninė ir visuomeninė padėtis ir t.t.), *duomenys apie fizines, biologines ir psichines ypatybes, apie gyvenimo būdą, vertybines orientacijas, ryšius, santykius su nusikalstamo pasaulio atstovais*. Kiekvieno iš anksčiau išvardintų duomenų reikšmė tiriant konkretų nusikaltimą yra nevienoda. Vienais atvejais svarbią kriminalistinę reikšmę turi duomenys apie nukentėjusiojo amžių, asmeninius santykius, kitais – gyvenimo būdą, vertybines orientacijas, trečiu atveju – apie psichines, psichologines ypatybes.

Autorės nuomone, buitinių nužudymų bylose nukentėjusiojo asmenybę charakterizuoja socialiniai demografiniai bruožai. Siekiant pagrįsti savo teiginius, išanalizuokime nukentėjusiojo asmenybės bruožus buitinių nužudymų bylose.

Atlikus, tyrimo metu surinktų anketų pagal buitinių nužudymų bylas, analizę, matome, kad 56 % iš nukentėjusiųjų yra vyrai, o 44 % - moterys (žr. 14 diagramą).

14 diagrama. NUKENTĖJUSIŲJŲ CHARAKTERISTIKA PAGAL LYTĮ

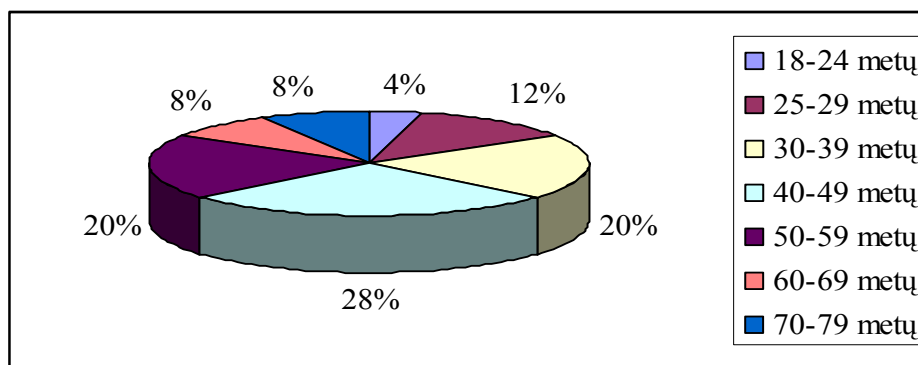

Nukentėjusiųjų amžius: nuo 18 iki 24 metų – 4 %, iš jų viena moteris, nuo 25 iki 29 metų – 12 %, iš jų trys vyrai, nuo 30 iki 39 metų – 20 %, iš jų keturi vyrai ir viena moteris, nuo 40 iki 49 metų – 28 %, iš jų du vyrai ir net penkios moterys, nuo 50 iki 59 metų – 20 %, iš jų trys vyrai ir dvi moterys, nuo 60 iki 69 metų – 8 %, iš jų du vyrai, nuo 70 iki 79 metų – 8 %, iš jų dvi moterys (žr. 15 diagramą).

⁴¹ А. А. Эксархопуло. Криминалистика. – Санкт Петербург: Юридический центр пресс, 2002. 273 стр.

⁴² Matulienė S. Kriminalistinė nusikaltimų charakteristika nusikaltimų tyrimo metodikoje: teorinių ir praktinių problemų šiuolaikinė interpretacija: dr. disert.: soc. mokslai: teisė(OIS).-Vilnius, 2004. P. 117.

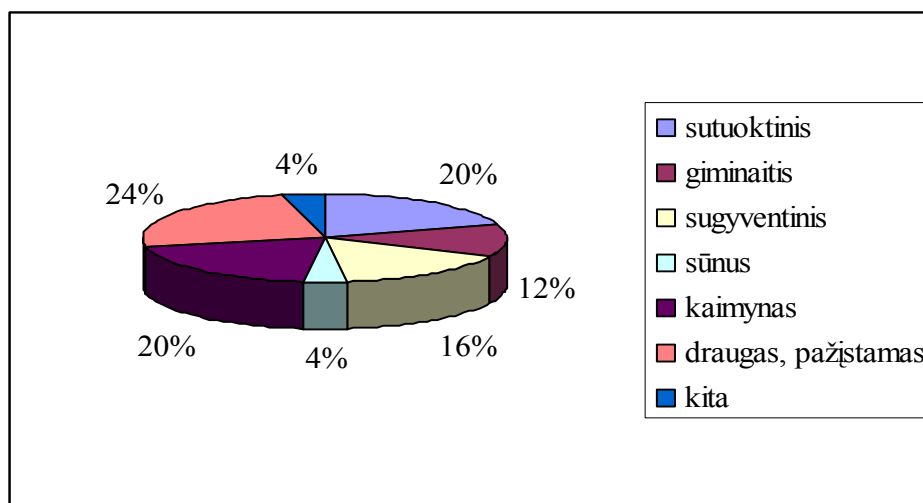
15 diagrama. NUKENTĖJUSIŲJŲ CHARAKTERISTIKA PAGAL AMŽIŲ

Nužudymų aukomis dažniausiai tampa asmenys nuo 40 iki 49 metų, daugiausia iš jų moterys.

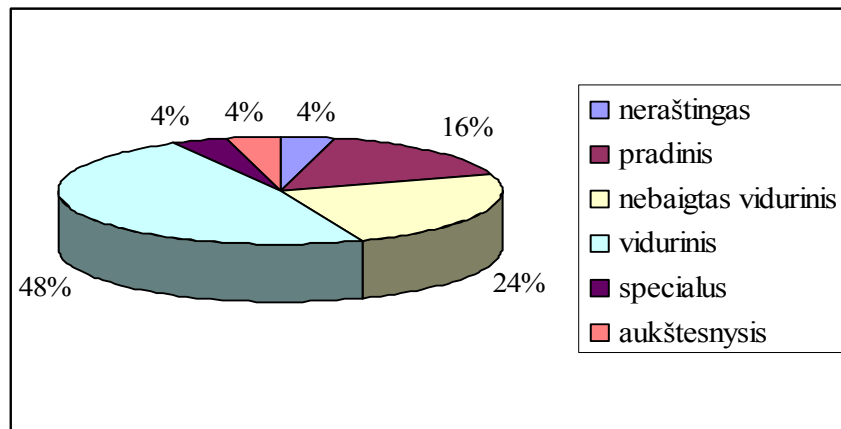
Buitinių nužudymų atvejais dažnai nukentėjusieji yra gerai pažįstami su savo kaltininkais: 24 % - draugai, pažįstami, 20 % - kaimynai, 20 % - sutuoktiniai, 16 % - sugyventiniai, 12 % - giminaičiai ir tik 4 % - kiti asmenys (žr. 16 diagramą).

16 diagrama. NUKENTĖJUSIŲJŲ RYŠIAI SU NUSIKALTĖLIU

Nukentėjusiųjų tarpe, asmenys turintys vidurinę išsilavinimą sudaro – 48 %, nebaigtą vidurinę – 24 %, pradinę – 16 % ir po 4 % - beraščiai, specialų, aukštesnįjį (žr. 17 diagramą).

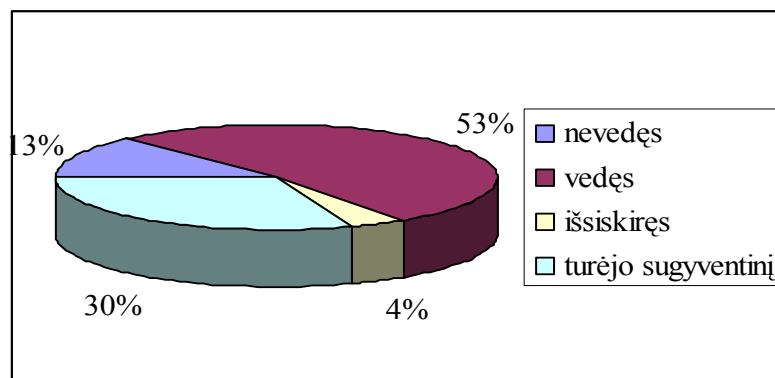
17 diagrama. NUKENTĖJUSIŲJŲ BUITINIŲ NUŽUDYMŲ BYLOSE
IŠSILAVINIMAS

Analizuodami buitinių nužudymų bylas, sugretinome nusikaltėlių ir nukentėjusiųjų išsilavinimo rodiklius. Galime konstatuoti, kad išsilavinimo lygis abiejų dalyvių yra beveik vienodas. Daugelis nukentėjusiųjų turi žemesnį nei specialųjį išsilavinimą.

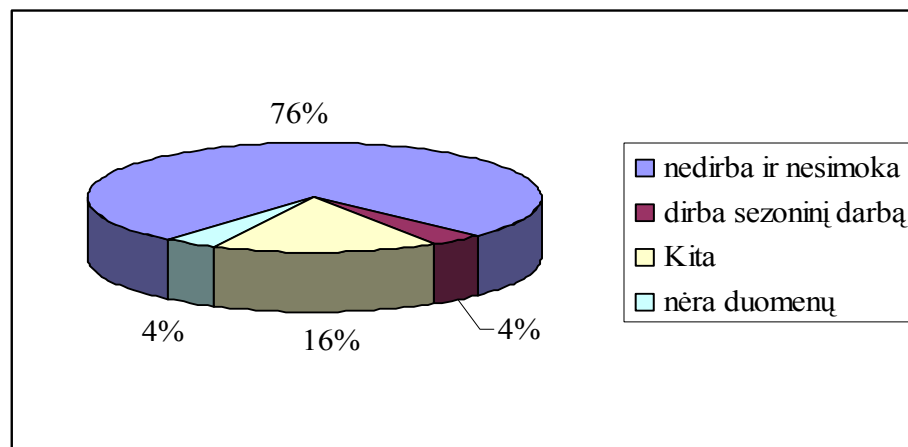
Pagal šeimyninę padėtį: 48 % - vedę, 28 % turėjo sugyventinį (-ę), 12 % - nevedę, 8 % - našliai, 4 % - išsiskyre (žr. 18 diagramą).

18 diagrama. NUKENTĖJUSIŲJŲ ŠEIMYNINĖ PADĖTIS

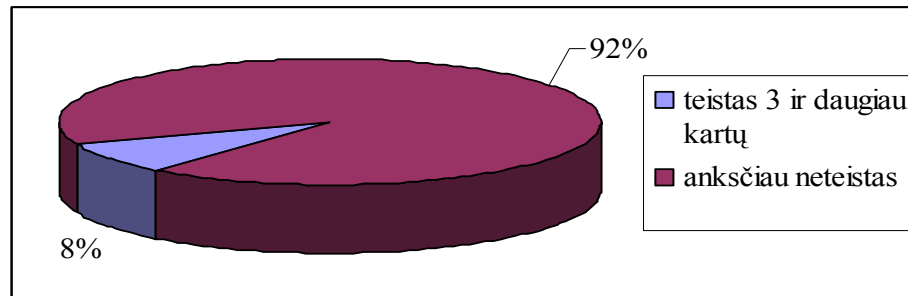
Dauguma iš nukentėjusiųjų turėjo antrą pusę ir vedė šeimyninį gyvenimą, tačiau net 76 % iš jų niekur nedirbo ir nesimokė, 4 % - dirbo sezoninį darbą (žr. 19 diagramą).

19 diagrama. NUKENTĖJUSIŲJŲ UŽSIĖMIMAS

Panašiai kaip ir nusikaltėliai, nukentėjusieji nusikaltimo padarymo metu buvo girti – 80 %, o tik 20 % - blaivūs. Taigi galime patvirtinti, kad konfliktinės buitinės situacijos kyla išgertuvių metu ar po jų. 92 % nukentėjusiųjų nebuvo anksčiau teisti, 8 % - teisti trys ir daugiau kartų (žr. 20 diagramą).

20 diagrama. NUKENTĖJUSIŲJŲ TEISTUMAS

Apibūdinant nukentėjusiųjų elgesį, kaip jie yra charakterizuojami, matome, kad 20 % - draugiški, 12 % - nesugyvenami, nervingi, agresyvūs, po 8 % - pavydūs, karštakošiai, melagiai ir k. t.

Kriminalistinis nukentėjusiojo ir pasikėsino dalyko tyrimas apima būtinų duomenų apie nusikaltimą gavimą, siekiant juos efektyviai panaudoti nusikaltimų atskleidimui, pasirenkant tinkamiausius taktinius būdus prieš atliekant atskirus tyrimo veiksmus.

1.4. Buitinių nužudymų būdai

Nusikaltimo būdo struktūra apima : veiksmus, kuriais rengiamas nusikaltimas; veiksmus, kuriais įgyvendinamas nusikaltimas; veiksmus, kuriais slepiamas nusikaltimas. Tačiau ne kiekviename nusikaltime yra sutinkami visi trys elementai. Taigi M. Kazlauskas⁴³ teisus sakydamas, kad kriminalistinės nusikaltimų charakteristikos pagrindas yra tam tikros rūšies nusikaltimų tipiškų būdų visuma. Nusikaltimo būdą jis apibūdina, kaip veiksmų kuriais rengiamasi padaryti nusikaltimą, kuriais jis padaromas bei slepiamas, sistema. Nusikaltimo būdas suprantamas ne tik kaip nusikalstamas veikimas ar neveikimas, bet jam taip pat priskiriami ir nusikaltimo įrankiai bei priemonės, nusikaltimo padarymo laikas ir vieta, įvairios gudrybės, kurių dėka patenkama į nusikaltimo vietą, situacijos, palankios nusikalstamiems kėslams realizuoti, sukūrimas.

Taigi nusikaltimo būdu reikia laikyti objektyviai ir subjektyviai nulemtą subjekto elgesį prieš nusikaltimą, jo metu ir po nusikaltimo, paliekant įvairaus pobūdžio pėdsakus, leidžiančius kriminalistiniais būdais ir priemonėmis atskleisti padaryto nusikaltimo esmę, nusikaltėlio elgesio ypatybes, jo atskirus asmeninius duomenis ir atitinkamai nustatyti optimaliausius nusikaltimo atskleidimo atskirų uždavinių sprendimo metodus.⁴⁴

Nužudymo būdas – visuma metodų ir priemonių, įrankių, kuriuos žudikas naudoja nužudymo paruošimui, įvykdymui ir slėpimui, tai pagrindinis kaip paties nusikaltimo, taip pat ir kriminalistinės charakteristikos žodinio atvaizdo elementas. Nužudymo būdo charakteristikoje didelę reikšmę turi jo įvykdymo priemonės. Specifinis šios nusikaltimo rūšies ar porūšių ypatumas tai, kad yra daug įvairiausių nužudymo būdų ir tam yra naudojamos įvairiausios priemonės bei įrankiai. Kaip nužudymo įrankius nusikaltėliai naudoja ūkinio - buitinio naudojimo daiktus (virtuvinius, lenktinius peilius, kirvius, plaktukus, atsuktuvus), atsitiktinius daiktus, rastus pačioje nusikaltimo padarymo vietoje (akmenys, vamzdžio nuopjovos, tušti buteliai ir kt.), įvairūs šalti ginklai, dažniausiai savo gamybos. Nužudymo įvykdymui naudojami ir šaunamieji ginklai, lygiavamzdžiai medžiotojų šautuvai, savo gamybos ar perdirbti šautuvai; nuodai; gamtinės dujos; automobiliai.⁴⁵ Nužudymų būdai yra susiję su pasirenkamais nusikaltimo įrankiais. Autorės atliktų bylų analizės metu nustatyta, kad buitinių nužudymų bylose dažniausiai yra pasirenkamos rankos bei kojos (36 %) ir atitinkamai peilis (32 %).

Nusikaltimo būdas pasižymi vientisumu (laiko ir erdvės atžvilgiu), jo dalis jungia galutinis tikslas, nes dažnai pasiruošimo, darymo bei slėpimo veiksmai yra gana atitrūkę laiko atžvilgiu.

⁴³ E. Palskys, M. Kazlauskas, P. Danisevičius. Kriminalistika. – Vilnius, 1985. P. 264-265.

⁴⁴ Н. П. Яблоков, В. Я. Колдин. Криминалистика. – Москва, 1990. 327 стр.

⁴⁵ Н. П. Яблоков. Криминалистика. – Москва, 2000. 528 стр

S. Matulienė⁴⁶ siūlo nusikaltimo būdo stadijas laiko atžvilgiu suskirstyti: pasirošimas nusikaltimui, nusikaltimo darymas, nusikaltimo slėpimas.

Visos nusikaltimo būdo stadijos susijusios dėsningais ryšiais. Žmogus nužudomas ir jo lavonas suskaidomas vietovėje (gyvenamajame name, bute, lauke). Joje rastas lavonas padeda iškelti versijas apie galimą nusikaltėlį, todėl nusikaltėliui būtina atsikratyti lavono. Tuos ryšius reikia mokėti atpažinti iš smulkesnių požymių. Paprastai apie nužudymą sužinoma tik jį padarius ir dažnai tik jį nuslėpus (pvz., lavonas randamas rūsyje, kanalizacijos šulinyje, aptinkamos suskaidyto lavono dalys). Kriminalistikai svarbu žinoti ir tirti įvairius nusikaltimo slėpimo būdus. Nusikaltimo būdo slėpimo stadijos analizė gali padėti nustatyti, kaip buvo ruošiasi nusikaltimui ir kaip jis buvo padarytas, spontaniškai ar turint išankstinius kėslus.⁴⁷

Kai tarp nusikaltėlio ir aukos buvo tam tikri ryšiai ir jo mirties faktas gali sukelti įtarimą kaltininkui, kad būtent jis nužudė tą asmenį, tokiu atveju žudikas pasirenka klaidinančią nužudymo būdą, t.y. sudaro vaizdą, kad mirtis kilo visiškai dėl kitų priežasčių (paskandinimas, nuuodijimas, pasmaugimas, pakarimas ir t. t.). Jeigu žudikas mano, kad yra pagrindo jį įtarti nužudyme, tai jis imasi aktyvių veiksmų, kad nusikaltimas nepaiškėtų, t.y. slepia nužudymo faktą: aukos lavonas yra sunaikinamas - sudeginamas krosnyje, ar slepiamas kitais būdais: užkasamas rūsyje, ar paskandinamas su pririštu sunkiu daiktu vandens telkinyje. Bet kartais slepia tik tam tikrą mirties priežastį: inscenizuoja nužudymą, kad galima būtų įtarti kitus asmenis, neatsargų nužudymą ar nužudymą būtinosios ginties būklėje, nužudymą apiplėšimo metu ir t. t. Kad atitraukti nuo savęs įtarimus, nužudymo kaltininkas imituoja aktyvius aukos paieškos veiksmus, skleidžia kalbas, kad asmuo yra išvažiavęs į kitą vietovę asmeniniais reikalais, organizuoja laiškų ir telegramų atsiuntimą dingusio asmens vardu.⁴⁸

Nepažįstamam asmeniui, kaip minėta, paprastai nėra pagrindo nužudymui naudoti lėtai veikiančias nužudymo priemones, imituoti savižudybę. Tais atvejais, kai auka ir nusikaltėlis nebuvo pažįstami arba jų santykiai buvo atsitiktinio pobūdžio, o nusikaltimo vieta neturi tiesioginio ryšio su nusikaltėlio asmenybe, nusikaltėlis stengiasi kuo greičiau palikti įvykio vietą. Tuo sau sudarydamas laiko rezervą, kad spėtų be kliūčių pasitraukti iš nužudymo vietos, ir kartais, laikinai paslėpti lavoną. Tokiu būdu lavonas, esantis bute, yra pernešamas į vonią, tualetą, slepiamas po lova, uždedamas rūbais; kartais patalpos, kuriose yra lavonas, yra tyčia padegamos.⁴⁹ Tuo pačiu metu nusikaltėlis imasi priemonių tam, kad pašalinti nusikaltimo pėdsakus, kurie yra ant jo: daro drabužių valymą, plauna, taiso drabužius, juos keičia, išplauna kraujo pėdsakus, maskuoja savo

⁴⁶ Matulienė S. Kriminalistinė nusikaltimų charakteristika nusikaltimų tyrimo metodikoje: teorinių ir praktinių problemų šiuolaikinė interpretacija: dr. disert.: soc. mokslai: teisė (01S).-Vilnius, 2004. P. 53-54.

⁴⁷ S. Kuklianskis, S. Matulienė. Kriminalistinės nusikaltimų tyrimo charakteristikos samprata // Jurisprudencija, 2002. T. 29 (21). P. 59-60.

⁴⁸ В. А. Образцов. Криминалистика. – Москва: Юристъ, 1997. 560 стр.

⁴⁹ Н. П. Яблоков. Криминалистика. – Москва, 2000. 308 стр.

kūno sužalojimus, kurie buvo gauti nusikaltimo padarymo metu. Šaunamuosius ir šaltus ginklus slepia įvairiose vietose pasitraukiant iš jos. Sunaikinus nusikaltimo pėdsakus ir įrankius, bando sau užtikrinti melagingą alibį. Nusikaltėlis stengiasi paveikti artimuosius, kad jie duotų melagingus parodymus ir užtikrintų, kad nusikaltimo padarymo laiku jis buvo su jais. Buitinių nužudymų atvejais šie teiginiai ne visą laiką pasitvirtina, bet kai kuriems nužudymo įvykiams praktikoje jie būdingi.

Nužudymai yra skirstomi pagal nužudymo padarymo būdą ir panaudotus įrankius ir priemones į šias rūšis: mirtinų kūno sužalojimų padarymas (šaunamaisiais, šaltais ginklais ir kitomis priemonėmis); pasmaugimas (rankomis, virve, pagalve ir t.t.); pakarimas; paskandinimas; nunuodijimas; sudeginimas; sušaldymas; vandens ir maisto nesuteikimas; numetimas iš aukščio; partrenkimas transporto priemone.⁵⁰

Pagrindinis nužudymų kriminalistinis skirstymas yra vykdomas ne tik pagal gyvybės atėmimo būdą, bet ir pagal nužudymo slėpimo vietą, jo padarymo aplinkybes, t.y. pagal visus elementus, sudarančius nusikaltimo mechanizmą.

Pagal nužudymo būdą šiuos nusikaltimus sudaro tokios dvi stambios grupės:

1) *Atviri nužudymai*, t.y. tokie, kai šį nusikaltimą kaltininkas padaro viešai, kitų žmonių akivaizdoje (aplinkiniams matant), pasibaigiantis žudiko sulaikymu nusikaltimo vietoje, arba kai jis pripažįsta savo kaltę; šiai grupei priklauso ir neviešas nužudymas, tačiau tais atvejais, kai nusikaltėlis nebando slėpti nei nusikaltimo, nei savo kaltės.

2) *Slapti nužudymai*, t.y. tokie, kai kaltininkas žudo žmonėms nematant ir aktyviai stengiasi nuslėpti savo kaltę.⁵¹

Atvirai nužudoma dažniausiai dėl buitinių ir asmeninių konfliktų: ginčų arba muštynių metu, dėl pavyduliavimo ir pan., taip pat didžiai susijaudinus ar peržengus būtinosios ginties ribas.

Kai nužudymas yra akivaizdus, kaltininkas daugelyje atvejų žinomas ir, be to, jis neneigia savo kaltės, tirti tokį nusikaltimą nėra sunku. Čia tyrėjo pagrindinis uždavinys yra patvirtinti, ar kaltininko paaiškinimai atitinka objektyvius bylos duomenis, išsiaiškinti nukentėjusiojo ir kaltininko socialinę bei psichologinę charakteristiką, jų tarpusavio santykius ir taip pat nustatyti tikruosius nužudymo motyvus, taip pat išsiaiškinti aplinkybes, padėjusias padaryti nusikaltimą. Buitiniams nužudymams būdinga, kad nukentėjusysis ir kaltininkas - tai kaimynai, bendradarbiai, giminaičiai, sutuoktiniai, ar artimai pažįstami asmenys. Tokiems nusikaltimams nėra būdingas išankstinis pasiruošimas, o mintis nužudyti žmogų kyla staigiai, pasinaudojant tuo metu po ranka pasitaikiusiais daiktais, kaip nužudymo įrankiais. Tai gali būti

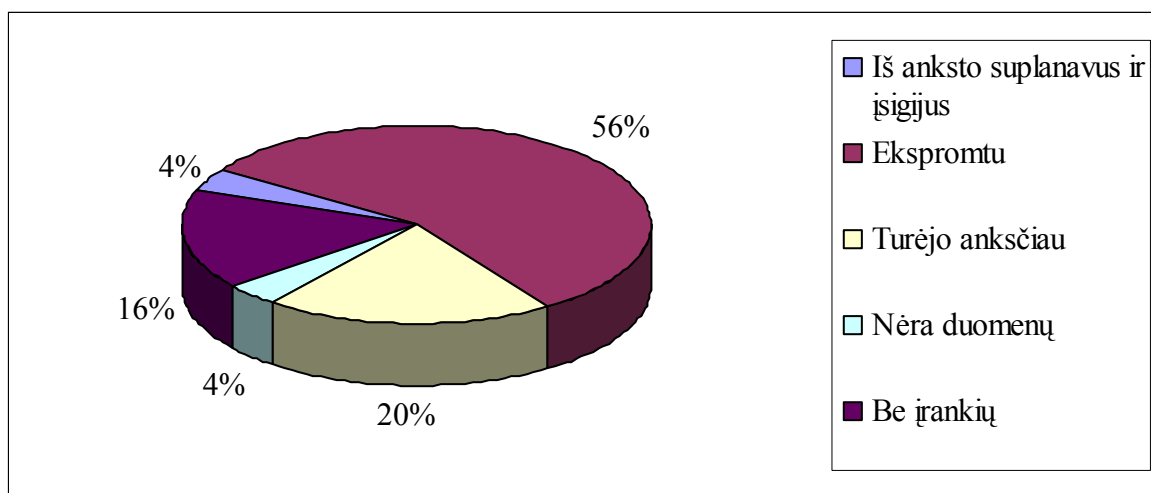
⁵⁰ Т. В. Аверьянова., Р. С. Белкин, Ю. Г. Корухов и др. Криминалистика. – Москва, 1999 . 703 стр.

⁵¹ Н. П. Яблоков. Криминалистика. – Москва, 2000 . 310 стр.

ūkinės - buitinės paskirties daiktai ar namuose laikomi medžiokliniai šautuvai, taipogi nusikaltimo ir jo pėdsakų neslėpimas. Dažnai padarius nusikaltimą asmenys patys prisipažįsta jo padaryme ir ateina savanoriškai į policiją su sąžinės graužimu, arba yra sulaikomi įvykio vietoje, panaudojus persekiojimą karštais pėdsakais.⁵²

Tyrimo metu atlikta ikiteisminio tyrimo bylų analizė parodė, kad buitinių nužudymų atvejais dažniausiai (52%) - nusikaltimas įvykdomas „spontaniškai“, be išankstinio pasiruošimo, 36 % - nusikaltimas įvykdomas susiklosčius tam tikrai situacijai, tik 8 % - nusikaltimas padarytas iš anksto suplanavus. Taigi pasitvirtina teoriniai teiginiai, kad buitiniams nužudymams nėra būdingas išankstinis pasiruošimas, o nužudymas įvykdomas „spontaniškai“. Labai svarbu nustatyti, ar nusikaltėlis įsigijo nusikaltimo priemones ir įrankius suplanavęs nusikaltimą, eksromptu ar turėdavo su savimi. Nusikaltimo įrankio įgijimas taipogi nėra būdingas, nes 56 % - jie įgaunami ekspromptu, 20 % - jau turėjo anksčiau, 16 % - be įrankių ir tik 4 % - iš anksto suplanavus ir įsigijus (žr. 21 diagramą).

21 diagrama. BUITINIŲ NUŽUDYMŲ ĮRANKIŲ ĮGIJIMAS

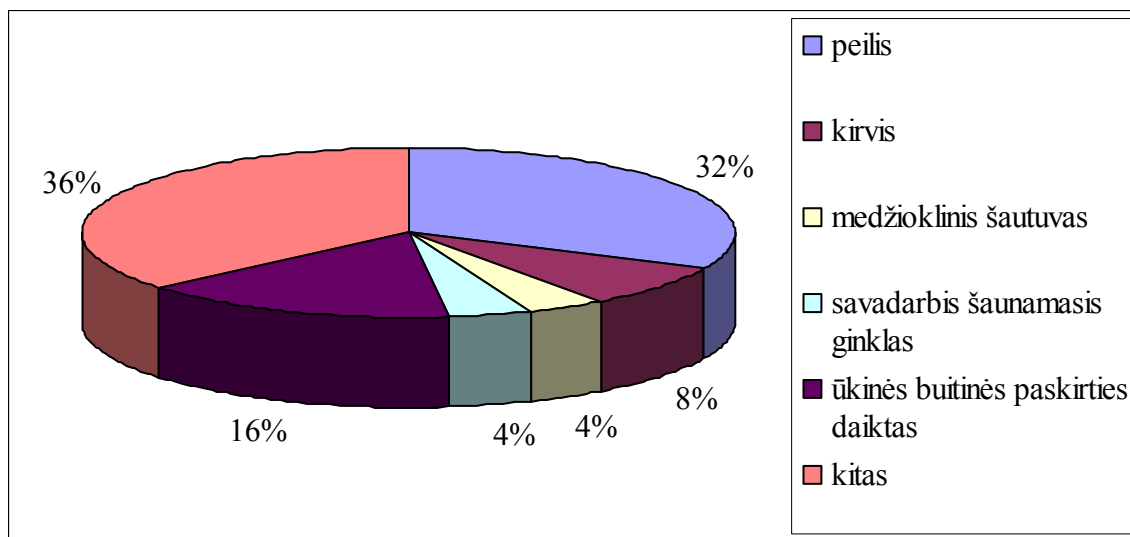

Išanalizavus baudžiamąsias bylas nustatyta, kad buitinių nužudymų įrankiai 32 % yra peilis, kirvis – 8 %, medžioklinis šautuvas – 8 %, savadarbis šaunamasis ginklas – 4 %, ūkinės buitinės paskirties daiktai – 16 %, kiti – 36 % (žr. 22 diagramą).

⁵² И. Ф. Пантелеев, М. А. Селиванова. Криминалистика. – Москва, 1984. 399 стр.

22 diagrama. BUITINIŲ NUŽUDYMŲ ĮRANKIAI

Buitinių nužudymų būdai: 84 % - kūno sužalojimas smūgiais, po 8 % - pasmaugiant, nušaudant. Į kūno sužalojimą smūgiais tyrimo metu buvo priskirti: smūgių sudavimas rankomis ir kojomis, nudūrimai, smūgių sudavimas kitais daiktais. Nužudymų būdai yra susiję su pasirenkamais nusikaltimo įrankiais. Atlikus tyrimą galime teigti, kad konfliktinėse buitinėse situacijose įvykdomuose nužudymuose, daugelyje atvejų panaudojami atsitiktiniai daiktai. Tarp ūkinės buitinės paskirties įrankių pasitaiko tokie daiktai, kaip žarsteklis, dildė, skutimosi peiliukas, kėdė, stiklo šukė, vamzdelis įstrižu galu - skirtas kiaulėms skersti, guminė žarna ir t.t. Pavyzdžiui, Karklėnų k., Vilniaus r. Č. L. savo žmonai gumine žarna sudavė apie 60 smūgių į įvairias kūno vietas, pastaroji nuo patirtų kūno sužalojimų mirė. Apklauso metu Č. L. paaiškino, kad žmona tą dieną buvo girta, o jis jai liepė tvarkyti ūkį, bet pastaroji atsisakė. Todėl jis paėmė guminę žarną ir norėjo ją pamokyti⁵³.

Buitinių nužudymų būdus determinuoja įvairūs veiksniai. Juos išvardinti yra neįmanoma, kadangi kiekvieną atskirą nusikaltėlio pasirinktą būdą sąlygoja įvairios gyvenimiškos situacijos, kurioms, savo ruožtu, įtaką daro įvairūs aplinkos veiksniai.

Kriminalistikos mokslui nusikaltimų būdų tyrimas turi ypatingą reikšmę. Tam, kad efektyviau būtų panaudoti duomenys apie nusikaltimo būdą, būtina juos gauti pakankamai išsamius ir fiksuoti kaip įkalčius. Duomenų šaltiniai, turintys informacijos apie būdą, yra pėdsakai, rasti apžiūrint nusikaltimo vietą, bei atskiri daiktai, dokumentai, nukentėjusiųjų, liudytojų, įtariamųjų parodymai, ekspertinių tyrimų rezultatai, įvairių tyrimo veiksmų rezultatai, o taip pat įskaitų duomenys bei archyvinių baudžiamųjų bylų nagrinėjimas. Duomenys apie panaudotą nusikaltimo būdą gali būti sėkmingai panaudoti ieškant asmenų, kurie daro nusikaltimus. Asmens padarytas nusikaltimas konkrečiu būdu leidžia išskirti pagrįstas versijas

⁵³ Ikiteisminio tyrimo byla Nr. 57-1-2010-03

apie jo priklausymą konkrečių asmenų ratui, kurie galėjo įvykdyti nusikaltimą būtent šiuo būdu.⁵⁴

Mūsų nuomone, anksčiau išvardytų duomenų panaudojimas yra labai svarbus rengiant atskirų nusikaltimų rūšių bei porūšių tyrimo metodikas, tame tarpe ir buitinių nužudymų.

---

⁵⁴ Matulienė S. Kriminalistinė nusikaltimų charakteristika nusikaltimų tyrimo metodikoje: teorinių ir praktinių problemų šiuolaikinė interpretacija: dr. disert.: soc. mokslai: teisė(01S).-Vilnius, 2004. P. 72-73.

2. BUITINIŲ NUŽUDYMŲ TYRIMO SITUACIJOS, VERSIJOS BEI TYRIMO PLANAVIMAS

Visas nužudymų atskleidimo procesas (kaip ir bet kurių kitų tiriamų įvykių) yra nepertraukiamas versijų iškėlimo ir tikrinimo procesas. Pradedant nuo pirmo pranešimo apie lavono radimą gavimo, tyrėjas dažniausiai imasi priemonių tam, kad patikrinti keturias tipines versijas dėl įvykio - įvyko nužudymas, savižudybė, nelaimingas atsitikimas arba natūrali mirtis. Tolimesnio tyrimo metu gautų duomenų pagrindų galima bus apibrėžti labiausiai tinkamas prielaidas.

Tipinės pradinio tyrimo periodo situacijos priklauso nuo nusikaltėlio veiksmų, vietos, laiko, nužudymo sąlygų, laiko tarpo, praėjusio nuo jo padarymo, turimos pradinės informacijos turinio.

Nužudymo vieta ir lavono radimo vieta yra svarbus informacijos apie nusikaltimo padarymo būdą, jo padarymo mechanizmą, nusikaltimo padarymo aplinką, apie nusikaltėlio ir aukos asmenybę, šaltinis. Nusikaltimo padarymo ir lavono radimo vieta dažnai yra ta pati vieta ir jų sutapimas padidina greitesnę bylos aplinkybių išaiškinimą.

Tipinės tyrimo situacijos, negali būti pavienės, individualios. Taigi tyrėjas tyrimo metu susiduria būtent su individualia, konkrečia ir nepakartojama situacija. Todėl jis privalo analizuoti ir vertinti realią, vienintelę situaciją, bet atsižvelgti ir remtis žiniomis apie tipines situacijas.

Buitinių nužudymų tipinė situacija atitinka atviro nužudymo tipinei situacijai, kai žudikas sulaukytas ir jo asmenybė jau nustatyta. Dažnai tyrimo pradžioje nėra aiškus nei nusikaltimo tikslas, nei motyvas, o kartais ir kaltės forma. Gali būti nenustatyti ir nusikaltimo bendrininkai. Taipogi kartais sunku pasakyti ar kaltinamojo veiksniai buvo neteisėti, pvz., įrodžius būtiniosios ginties faktą. Tokioms situacijoms yra būdingos versijos dėl kaltės formos, motyvo, bendrininkų buvimo ir konkretaus jų vaidmens nusikaltimo padaryme, o kartais ir dėl žudiko tikslų demografinių (anketinių) duomenų.

Atviro nužudymo (tame tarpe ir buitinio) pradinėje tyrimo stadijoje, tyrėjui būtina išspręsti sekančius uždavinius.

1. Aukos asmenybės nustatymas. Tam tikslui pasiekti yra naudojama dokumentų, asmeninių užrašų, asmeninių daiktų apžiūra ir vietinių gyventojų apklausa. Lavono atpažinimui yra kviečiami asmenys gerai pažįstantys nukentėjusįjį ir galintys jį atpažinti. Kai yra nustatyta aukos asmenybė, būtina išaiškinti jo gyvenimo būdą, asmenines savybes, santykius su giminėmis, bendradarbiais, pažįstamais.⁵⁵

---

⁵⁵ Н. П. Яблоков. Криминалистика. – Москва, 2000 . 535 стр.

2. Mirties priežasties nustatymas. Pirminę išvadą daro teismo - medicinos specialistas apžiūrint lavoną įvykio vietoje, tačiau galutinę išvadą padaro tyrėjas, remiantis lavono teismo - medicinos specialisto išvada ir kitais įkalčiais, surinktais pradėjus ikiteisminį tyrimą.

3. Įvykio nustatymas. (įvykio esmė: nužudymas, savižudybė ar nelaimingas atsitikimas). Šis uždavinys priklauso nuo mirties priežasties nustatymo. Jeigu yra versijų, kad tai savižudybės ar nelaimingo atsitikimo inscenizacija, tai būtina specialiai ieškoti ir fiksuoti tokius faktus, kurie prieštarautų inscenuoto įvykio aplinkos faktams, aišku jeigu tik tokie faktai egzistuoja. Tokiais faktais gali būti, pvz., tvarte rastas pakaruoklio lavonas, jo avalynė yra švari, nors aplink tvarto labai purvina aplinka; ant lavono rasta sužalojimų, kurių jis pats sau negalėjo padaryti; kėdės šalia kabančio lavono nebuvimas; artimo šūvio pėdsakų nebuvimas ant savižudžio lavono ar jo drabužių. Šio uždavinio tyrime didelę reikšmę turi apklausos metu gauti kaimynų, giminių, bendradarbių paaiškinimai dėl nukentėjusiojo elgesio, jo tikslų, apie susitikimus su kitais asmenimis iki šio įvykio, taipogi užrašų ir telefoninių knygučių, dienoraščio turinio išanalizavimas.

4. Nužudymo padarymo vietos nustatymas. Jeigu lavono aptikimo vieta nėra nužudymo įvykdyto vieta, tai nesunku nustatyti pagal atitinkamų pėdsakų nebuvimą, pvz., kraujo pėdsakų nebuvimas, ir buvimas tų pėdsakų, kurie neturi būti, pvz., lavono vilkinimo pėdsakai; purvo pėdsakai ant lavono avalynės, nors toje vietoje, kur aptiko lavoną, purvo nėra; lavondėmės tokiose vietose, kur jų negali būti esant tam tikrai lavono pozai ir pan. Sunkiau nustatyti nužudymo padarymo vietą, jeigu lavoną gabeno transporto priemonėje žymų atstumą. Tačiau šis uždavinys spręstinas lavono apžiūros metu fiksuojant pėdsakus ir mikropėdsakus (purvas, dulkės, drabužių dalelės ir t. t.), kurie vėliau padės nustatyti nužudymo vietą ir ją apžiūrėti.

5. Mirties laiko nustatymas. Jis dažnai nesutampa su sužalojimų padarymo laiku, t.y. nusikalstamos veikos darymo laiku. Mirties laiką mes galime nustatyti pagal tokius požymius: kūno temperatūros pasikeitimus; lavondėmių išsidėstymą ir jų spalvų pasikeitimą; puvimo proceso laipsnį ir pan. Pirmos paros laikotarpyje (būtent per 10-12 valandų) mirties laikas pagal lavono požymius gali būti nustatytas labai tiksliai (net pusvalandžio tikslumu). Nusikalstamos veikos padarymo laiką, galime nustatyti atsižvelgiant į lavono suradimo vietą ir nužudymo vietoje rastus pėdsakus, taip pat liudytojų parodymus, lavono teismo - medicinos specialisto išvadą.⁵⁶

---

⁵⁶ Н. П. Яблоков. Криминалистика. – Москва, 2000. 536-537 стр.

6. Nusikaltimo mechanizmo nustatymas. Nustatyti, kokios priemonės ir įrankiai buvo naudojami nužudymo momentu, nužudymo būdą, pasiruošimo nužudymui būdą ir kaip buvo slepiami nužudymo pėdsakai. Tyrėjas šio uždavinio įgyvendinimui gali tirti visą "pėdsakų kryžių" arba tik tą dalį, kurią disponuoja: nukentėjusiojo lavono kūno sužalojimus, pėdsakus ant lavono rūbų (nuo nužudymo įrankių, pačio žudiko, nuo vietinių daiktų), taip pat pėdsakus, rastus įvykio vietoje (avalynės, basų kojų, rankų, dantų, kraujo, įsilaužimo įrankių, transporto priemonių ir kitus). Įvykio vietos apžiūros metu yra fiksuojamos pagrįstos prielaidos dėl pėdsakų, kuriuos galima būtų aptikti ant žudiko kūno ir rūbų, kurias galima bus patikrinti sulaikius žudiką ir apžiūrint jį. Asmens apžiūros protokole fiksuojami tokie faktai, kurie paaiškintų pėdsakų atsiradimą ant sulaikytojo asmens kūno ir rūbų. Šių pėdsakų ir kitų įkalčių tyrimas leis išsiaiškinti, kaip nusikaltėlis ir nukentėjusysis atsirado nusikaltimo vietoje, kaip ten pateko, koks buvo jų elgesys, kokių būdu buvo nužudyta. Tuo pačiu laiku atsiranda atsakymai ir į kitus klausimus: kiek buvo nusikaltėlių nusikaltimo vietoje, kokie veiksmai buvo padaryti nusikaltimo pėdsakams ir pačiam nužudymo faktui nuslėpti, kokia kryptimi nusikaltėlis pasitraukė iš įvykio vietos.

7. Įvykio vietoje pasikeitimų atsiradusių nustatymas. Įvykio vietos apžiūros metu svarbu nustatyti kas atsirado ir kas dingo iš įvykio vietos nusikaltimo padarymo metu ir po jo, kai ten buvo policijos pareigūnai, medicinos darbuotojai ir kiti asmenys. Tai ne tik brangenybės, dokumentai, daiktai, kuriuos galėjo paimiti nusikaltėlis, bet ir nuorūkos, sagos, popierėliai, kiti daiktai ir pėdsakai, kuriuos galėjo palikti asmenys, nieko bendro neturintys su nusikaltimu. Taip pat reikia atkreipti dėmesį į tai, kad lavono suradimo poza galėjo būti pakeista, pvz., suteikiant nukentėjusiajam pirmąją medicinos pagalbą. Taigi, tyrėjas privalo atkurti tokią nusikaltimo įvykio vietą, kuri atitiktų realią situaciją, buvusią nusikaltimo padarymo metu. Pagrindinis būdas pasiekti šį tikslą - visų liudytojų ir kitų asmenų, esančių tuo metu įvykio vietoje, apklausa.

8. Nužudymo situacijos nustatymas. Išanalizavus įvykio vietos apžiūros ir liudytojų apklausos metu gautų parodymų rezultatus, tyrėjas privalo išsiaiškinti ar tai buvo tyčinis ar neatsargus nužudymas, koks buvo nužudymo tikslas ir motyvai. Didelę reikšmę turi santykių tarp žudiko ir aukos nustatymas: svetimi, nepažįstami vienas kitam asmenys ar pažįstami; tik pažįstami ar draugai, sugyventiniai; ar buvo tarp jų neapykanta, ginčai ir pan. Nužudymo tikslą ir motyvą padeda nustatyti atsakymai į klausimus: kam aukos mirtis buvo būtina ir naudinga, kodėl; kokie įvykiai galėtų atsitikti, jeigu nukentėjusysis gyventų ir kokios pasekmės būtų po jo mirties.⁵⁷

---

⁵⁷ Н. П. Яблоков. Криминалистика. – Москва, 2000 .537- 538 стр.

Tais atvejais, kai auka yra apiplėšta ar išžaginta, tai nustatyti lengviau, bet sunkiau yra surasti teisingą atsakymą, kai apiplėšimas ar išžaginimas yra inscenuotas.

9. Kas buvo (galėjo būti) nužudymo vietoje ar netoli jos nustatymas. Tai būtina tam, kad susiaurinti įtariamųjų grupę, nustatyti liudytojus, žinančius ką nors apie nužudymą ar mačiusius. Tam tyrėjas privalo iširti įvykio vietoje visus pėdsakus, atlikti operatyvinius veiksmus toje teritorijoje.

10. Žudiko nustatymas. Ne visada pradinėje tyrimo stadijoje yra galimybė nustatyti kas yra žudikas. Dažniausiai yra iškeliamos versijos, bet ne pagal konkrečius asmenis ir jų pavardes. Galime susiaurinti įtariamųjų grupę, jeigu turime patikimus duomenis dėl nusikaltėlio lyties, ūgio, amžiaus, ankstesnių teistumų, jo kraujo grupės ir kitus žudiko duomenis, jeigu yra aplinkybių, nurodančių į artimus santykius tarp žudiko ir aukos.⁵⁸

Priklausomai nuo turimos informacijos pobūdžio, kuria buvo pasinaudota iškeliant versijas, visos jos sąlyginai gali būti suskirstytos į dvi grupes. Pirmai grupei priskiriamos tyrėjo prielaidos dėl nužudymo aplinkybių, kurios iškeliamos pėdsakų, nesančių specifiniais nužudymams, tyrimo pagrindu. Čia priskiriamos versijos dėl bendrininkų skaičiaus, jų patekimo į įvykio vietą kelių ir pobūdžio, įsilaužymo įrankių ir pan. Antrajai grupei priskiriamos prielaidos dėl nužudymo padarymo ir paslėpimo būdo, atskirų jo aplinkybių, motyvų, kaltininkų asmenybių. Šių versijų iškėlimo pagrindas - faktiniai duomenys, gauti ištyrus nusikaltimo padarymo vietos aplinką, lavono pozą, jo drabužių būklę, kūno sužalojimus, kraujo ir kitus pėdsakus, būdingus tam tikram nužudymo padarymo būdui, duomenys apie nukentėjusiojo asmenybę, jo elgesį, ryšius, tarpusavio santykius su kitais asmenimis, apie jo tarnybinę ir visuomeninę veiklą.

Jeigu asmuo pats atėjo ir pareiškė apie jo įvykdytą nužudymą, gali būti iškeliamo tokios versijos: a) nužudymą tikrai įvykdė pareiškėjas; b) melagingas pareiškimas. Šiuo atveju reikia išspręsti šiuos taktinius uždavinius:

1. Nustatyti lavono buvimo vietą pagal pareiškėjo nurodymą ir patikrinti jo pareiškimą;
2. Išsiaiškinti liudininkus;
3. Surinkti įkalčius, patvirtinančius arba paneigiančius pareiškėjo kaltumą.⁵⁹

Nužudymų atskleidimo pagrindas – atlikti ikiteisminio tyrimo veiksmai : įvykio vietos apžiūra, teismo - medicinos ekspertizės paskyrimas, liudytojų apklausa. Ypatinę reikšmę turi tyrimo metu atliekami operatyvinės paieškos priemonės. Jeigu tyrimo metu tyrėjai ir operatyviniai darbuotojai glaudžiai bendradarbiauja, tai nužudymo atskleidimas yra daug efektyvesnis ir greitesnis. Ikiteisminio tyrimo grupės sudarymas, leidžia tyrėjui ir operatyviniam darbuotojui

⁵⁸ Н. П. Яблоков. Криминалистика. – Москва, 2000 . 538 стр.

⁵⁹ Б. П. Смагоринский, Д. Д. Закатов. Особенности расследования тяжких преступлений. – Москва, 1995. 23 стр.

sudaryti bendra tyrimo planą, aptarinėti klausimus, kurie yra reikšmingi nusikaltimo atskleidimui. Efektyviausias rezultatas gaunamas, kai kiekvienas iš pareigūnų dirba savo kompetencijos ribose. Tuo metu, kai tyrėjas sprendžia uždavinius procesiniais metodais, operatyvinių darbuotojų pagrindinė pagalba – atlikti operatyvinės paieškos priemonės. Tyrėjas visą laiką turi atsižvelgti į operatyvinio darbo svarbumą ir teisingai naudoti šias galimybes tiriant ikiteisminio tyrimo bylas. Tam, kad atskleisti nužudymą, tyrėjas pirmiausiai privalo teisingai suplanuoti savo darbą, nes tyrimo metu svarbiausiai: tyrimo planavimas, tyrėjo bendradarbiavimas su kitais pareigūnais, visuomenės pagalba atskleidžiant nusikaltimą. Nužudymų tyrimo planavimas turi bendrus tikslus, kurie yra numatyti baudžiamojo proceso normose ir paruoštose kriminalistikos mokslinėse rekomendacijose. Į planavimą turime įtraukti tokią tyrimo apimtį, kas padėtų nustatyti teisybę ir kaltininką, įvykdžiusi tiriamą nusikaltimą.

3. IKITEISMINIO TYRIMO VEIKSMAI TYRIANT BUITINIUS NUŽUDYMUS

Radus lavoną, buitinio nužudymo ikiteisminio tyrimo byloje atliekami ikiteisminio tyrimo veiksmai, o būtent:

- ☐ įvykio vietos ir lavono apžiūra;
- ☐ nustatoma nukentėjusiojo asmenybė;
- ☐ išaiškinami ir apklausiami liudytojai;
- ☐ skiriama lavono teismo medicinos ekspertizė.⁶⁰

Kartais dar gali būti atliekami ir kitokie veiksmai, pvz., sulaikomi ir apklausiami įtariamieji, atliekama krata, akistata, panaudojamas tarnybinis šuo, nusikaltėlis persekiojamas "karštais pėdsakais", panaudojami operatyvinių šaltinių duomenys ir t.t.

Nužudymams tirti prieškario Lietuvos kriminalistinėje literatūroje buvo rekomenduotos gana racionalios metodinės schemos. Nurodyti tokie pirminiai kvotos ir tardymo veiksmai: nusikaltimo vietos ir lavono apžiūra, liudytojų apklausos, įtariamųjų nustatymas, jų sulaikymas bei apklausos, kratos ir kt. Visais atvejais, kai surandamas lavonas ir nežinoma mirties priežastis, pirmiausia būtina išsiaiškinti, tai nužudymas, natūrali mirtis, savižudybė ar nelaimingas atsitikimas. Nužudymą galima įtarti tada, kai ant lavono yra smurto žymių, jei žmogus mirė neišsiaiškintomis aplinkybėmis ir pan.⁶¹ Taigi, kaip matome, prieškario ir šiuolaikinėje kriminalistinėje literatūroje rekomendacijos dėl nužudymų tyrimo mažai kuo skiriasi.

---

⁶⁰ Т. В. Аверьянова., Р. С. Белкин, Ю. Г. Корухов и др. Криминалистика. – Москва, 1999 . 708 стр.

⁶¹ Palskys E. Lietuvos kriminalistikos istorijos apybraižos. -Vilnius, 1995. P 250

3.1. Įvykio vietos ir lavono apžiūra

Gavus informaciją apie rastą lavoną, tyrėjas, dalyvaujant teismo medicinos ekspertui, privalo visų pirma apžiūrėti įvykio vietą ir lavoną, tai pirmiausias ikiteisminio tyrimo veiksmas. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 205 str. 1 d.⁶² numato, kad siekiant surasti nusikalstamos veikos pėdsakus ir kitus objektus, turinčius reikšmės tyrimui, nustatyti įvykio situaciją ir kitas reikšmingas bylai aplinkybes, atliekamas įvykio vietos, žmogaus kūno, lavono, vietovės, patalpų, dokumentų ir kitokių objektų tyrimas. Apžiūros metu kruopščiai ištyręs nusikaltimo vietą ir nustatęs, kad mirtis yra smurtinė ir dėl jos kaltas kitas asmuo, tyrėjas pradeda ikiteisminį tyrimą.

H. Malevski rašė: „Tyrėjas, atlikdamas įvykio vietos apžiūrą, stengiasi visu pirma, bent preliminariai išaiškinti nusikaltimo padarymo būdą, nes tik įsivaizduodamas nusikaltimo padarymo būdo modelį, jis galės sėkmingai surasti nusikaltimo pėdsakus: tyrinėdamas pirštų atspaudus, paliktus nusikaltėlio, jis vėlgi įneša, nors ir nedidelį bei netiesioginį, bet labai svarbų indėlį į nusikaltimo padarymo būdo „mozaikos“ atskirų detalių kūrimą“.⁶³

Atlikus paruošiamąsias priemones tyrėjas atlieka bendrą įvykio vietos apžiūrą, kurios metu nustatomas įvykio centras, ribos ir pradinis apžiūros taškas. Apžvalginio įvykio vietos apžiūros metu būtina užfiksuoti pėdsakus, kurie gali greitai išnykti: kvapai, neelektrinių apšvietimo priemonių būklė, o taipogi matomų įsilaužimų, rankų, kojų pėdsakų nebuvimas. Užbaigus apžvalginę apžiūros stadiją tyrėjas privalo nustatyti apžiūros ribas, nuspręsti ar bus būtina apžiūrėti papildomą teritoriją. Apžiūros riba turi apimti ne tik lavono buvimo vietą, bet ir ruožus kur gali būti aptikti netyčia pamesti ar išmesti nusikaltėlio daiktai, jo kojų pėdsakai, naudojamos transporto priemonės pėdsakai ir kiti materialūs objektai, susiję su nusikaltimu. Atlikus bendrą apžiūrą, tyrėjas imasi detalios įvykio vietos apžiūros, t.y. betarpiškai ieško, aptinka, fiksuoja, tiria pėdsakus ir daiktus.

Dėl apžiūros etapų pavadinimo, R. S. Bielkin⁶⁴ rašė: „atskirų apžiūros stadijų ir etapų pavadinimas esminės reikšmės neturi, nors pavadinimas neturėtų prieštarauti apžiūros stadijos turiniui. Svarbu, kad skirstant apžiūros dalis nebūtų praleisti kokie nors tyrėjo veiksmai ir būtų laikomasi taktiškai teisingo jų eiliškumo.“

Autorės nuomone, kad įvykio vietos apžiūra atliekama trimis etapais. Paruošiamasis (nuo sprendimo priėmimo dėl įvykio vietos apžiūros iki bendros apžiūros), darbinis (nuo bendros ir

⁶² Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas, patvirtintas 2002 m. kovo 14 d. įstatymu Nr. – IX-785, oficialus tekstas/ Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija. 1-asis leidimas. – Vilnius. VĮ Teisinės informacijos centras. 2002. P. 54.

⁶³ Malevski H. Įvykio vietos apžiūra ir įvykio vietos tyrimas: naujas kriminalistinės koncepcijos modelis//daktaro disertacija. – Vilnius, 1997. P. 19-22.

⁶⁴ Справочник следователя. - Москва: Юридическая литература, 1990. 340 стр.

detalios apžiūros iki protokolo surašymo, planų sudarymo) ir baigiamasis (nuo protokolo surašymo iki daiktų turinčių nusikalstamos veikos tyrimui, įpakavimo). Prieš pradėdant detalią apžiūrą tyrėjas privalo apibrėžti apžiūros objektus, metodus, specialistų darbo eiliškumą, apžiūros rezultatų fiksavimo būdus, užtikrinti apšvietimą, paruošti technines priemones ir įpakavimo medžiagas.

Įvykio vietos bei lavono apžiūros uždaviniai nukreipti į įvykio aplinkybių, nusikaltėlio ir nukentėjusiojo asmenybės išaiškinimą. Laiku ir teisingai atlikta įvykio vietos apžiūra turi duoti atsakymus į klausimus:

- kas įvyko įvykio vietoje – nužudymas, savižudybė, nelaimingas atsitikimas;
- kas nužudytasis;
- kur buvo padarytas nužudymas - apžiūros vietoje ar kitur;
- koku būdu, kokių įrankių ir priemonių pagalba buvo įvykdytas nužudymas;
- kada buvo įvykdytas nužudymas;
- kokia buvo nusikaltimo aukos ir nusikaltėlio padėtis, smūgių sudavimo metu;
- kokius nusikalstamus veiksmus apžiūros vietoje padarė nusikaltėlis išskyrus nužudymą;
- kiek nusikaltėlių buvo nužudymo padarymo vietoje;
- kaip nusikaltėlis pateko į nužudymo padarymo vietą, koku būdu pasitraukė iš jos, kokia kryptimi pasišalino;
- kiek laiko jis buvo nusikaltimo vietoje;
- kokie pakeitimai padaryti įvykio vietoje;
- kokie daiktai, rasti įvykio vietoje, priklauso nusikaltėliui;
- kokie nusikaltimo pėdsakai galėjo likti ant nusikaltėlio kūno ir drabužių;
- kokie nusikaltimo pėdsakai liko nusikaltimo vietoje;
- kokie nusikaltėlio fiziniai ir kiti duomenys (kairiarankis, fizinė jėga, ūgis, rūbai ir k.t.)
- kas ir iš kokios vietos galėjo stebėti (arba girdėti) tai, kas vyko įvykio vietoje.⁶⁵

Pateiktas sąrašas gali keistis priklausomai nuo nužudymo ypatumų.

Tiriant įvykio vietą nužudymo bylose, reikia spręsti dvi svarbias užduotis: surinkti įrodomąją informaciją ir ją užfiksuoti, taip pat gauti orientacinę informaciją nusikaltimui išaiškinti. Jeigu įvykio vietos apžiūros metu daromi veiksmai yra glaudžiai koordinuojami ir turi bendrą tikslą, tai jau bus taktinė operacija. Šio tyrimo metu gauti rezultatai gali būti operatyviai panaudoti nusikaltimui išaiškinti, taip pat nusikaltėlio paieškai.

---

⁶⁵ И. Ф. Крылов., А. И. Бастрыкин. Криминалистика. – Москва, 2001 . 580-581 стр.

Buitinių nužudymų bylose įvykio vietos apžiūra, be bendrų šio ikiteisminio tyrimo veiksmo bruožų, turi ir savo ypatybių, susijusių su šio nusikaltimo specifika. Prieš apžiūrint įvykio vietą, tyrėjas turi sužinoti iš esančių įvykio vietoje žmonių, ar nepasikeitė pradinė nusikaltimo vietos situacija ir lavono padėtis, nes tai turi didelę reikšmę šio ikiteisminio tyrimo veiksmo kokybei ir tikslingumui.

Tiriant nužudymus, įvykio vietos apžiūros objektas yra labai specifinis - lavonas. Paprastai įvykio vietos apžiūra pradedama nuo lavono apžiūros, kadangi jame sukonzentruotas didelis informacijos apie nusikaltimo aplinkybes, kiekis. Be to, pirmomis valandomis po nužudymo, greitai keičiasi lavono reiškiniai, kas gali apsunkinti mirties laiko nustatymą. Būtinai turi dalyvauti teismo medicinos specialistas arba koks nors gydytojas. Dažniausiai apžiūrą rekomenduojama pradėti nuo lavono (ekscentrinis apžiūros būdas). Kiekvienas apžiūros būdas kelia pavojų, kad dalis pėdsakų (kurių nemažai būna netoli lavono) gali būti pažeista arba netgi sunaikinta. Todėl įsitikinus, kad žmogus yra negyvas, būtinai reikia pirmiau apžiūrėti 5-7 metrų spinduliu teritoriją aplink lavoną, užfiksuoti ir paimti pėdsakus, kitus daiktus turinčius, reikšmės tyrimui ir tik po to apžiūrėti lavoną.

Apžiūrint lavoną turi būti išaiškintos ir užfiksuotos šios aplinkybės:

1. Lavono padėtis pagal kitus įvykio vietoje esančius objektus (durys, siena ir pan.) ir atstumas nuo jų iki atskirų lavono dalių;
2. Lavono poza (kūno padėtis sutinkamai su žemės paviršiumi, o taip pat kūno dalių padėtis santykiyje vieni su kitais);
3. Daiktai ant lavono ir esantys arti jo (peilis kūne, virvė ant kaklo, ginklas rankoje ir pan.);
4. Lavono drabužiai ir avalynė (jų buvimas ar trūkumas, neatitikimas pagal metų laiką ar oro sąlygas; drabužių pavadinimas, jų spalva, medžiagos pavadinimas, nusidėvėjimo laipsnis, būklė, kišenių turinys, avalynės pavadinimas ir rūšis, jos spalva, pado ypatumai ir k. t.);
5. Bendri duomenys apie lavoną (lytis, apytikslis amžius, kūno ilgis, kūno sudėjimas, plaukų spalva, išorės bruožai);
6. Lavono pokių buvimas ir išraiška (kūno šalimo temperatūra ir lavondėmių lokalizacija, lavono sustingimas, ir kt.);
7. Duomenys apie atskirų kūno dalių sužalojimus (galvos, veido, kaklo, pilvo, galūnių). Svarbu taip pat pastebėti ir užfiksuoti senas žaizdas (randus) ir t.t.;
8. Lavono radimo vieta (jos ypatumai).⁶⁶

---

⁶⁶ Б. П. Смагоринский, Д. Д. Закатов. Особенности расследования тяжких преступлений. – Москва, 1995. 41 стр.

Lavoną bei jo drabužius tiria teismo medicinos specialistas ir nurodo tyrėjui nustatytus duomenis, o šis savo ruožtu apžiūrėjęs lavoną surašo, užfiksuoja juos apžiūros protokole. Apžiūros metu ekspertas gali pateikti preliminarią nuomonę apie mirties priežastį, jos laiką, panaudoto įrankio rūšį, formą ir pan. Jeigu nužudymo įrankis yra lavono kūne, tai teismo medicinos specialistas iškarto jį išima, bei perduoda tyrėjui. Šios žinios gali būti jau panaudojamos tyrimo versijoms iškelti. Pradžioje lavoną reikia apžiūrėti statiškai, t.y. nustatyti ir užfiksuoti protokole jo padėtį ir drabužius, nekeičiant pozos. Lavono padėtis yra fiksuojama pagal nejudančius objektus (siena, langai, durys ir t.t.), nurodant tikslų atstumą nuo jų.

Apžiūrėtas statiškai lavonas fotografuojamas pirmiausiai apžvalginės (kartu su supančia aplinka), o po to mazginės (kartu su esančiais šalia daiktais) fotografijos metodais, taip pat iš viršaus ir abiejų pusių. Vėliau jis apžiūrimas dinamiškai, t.y. visiškai ar iš dalies nurengiamas, paguldomas taip, kad galima būtų jį kruopščiai ištyrinėti. Šiuo momentu svarbu jį iširti ir aprašyti bendrus jo duomenis (nurodyti lytį, ūgį, ypatingas žymes), lavondėmes, ir žinoma, sužalojimus. Kūno sužalojimai, jų išsidėstymo matmenys ir forma turi būti itin kruopščiai nustatyti, aprašyti ir užfiksuoti stambaus plano detaliaja mažsteline fotonuotrauka.⁶⁷

Rekomenduotina kiek galima tiksliau aprašyti ir užfiksuoti lavono padėtį: ar jis guli ant nugaros, kniūbsčias ar ant šono, ar tokia poza yra natūrali, ar joje nėra ko nors ypatingo, neįprasto ir pan. V. Šebedevs⁶⁸ nurodo, kad "lavono, o ypač atskirų kūno dalių padėtis gali rodyti tai, kaip buvo daromas užpuolimas, iš kur, kokiomis aplinkybėmis, ar buvo pasipriešinimas ir t.t."

Lavono apžiūros metu apžiūrimi jo rūbai, nurodant jų pavadinimą, spalvą, būklę, taip pat kitus požymius, kaip antai, sužalojimus, kraujo dėmes ir t.t. Atkreipiamas dėmesys į metalines ar plastmasines jų dalis, ant kurių gali likti pirštų antspaudų. Būtinai apžiūrimas paviršius, ant kurio rastas lavonas, užfiksuojami kojų ir kiti pėdsakai, taip pat atkreipiamas dėmesys į kraują, jo kiekį, pvz.: jeigu pagal sužalojimų pobūdį prie lavono turi būti kraujo, o jo nėra, tai reiškia, kad žmogus nužudytas kitur, o po to atgabentas į apžiūrimą vietą. Vėliau ekscentrinu būdu apžiūrima kita teritorija. Itin svarbu rasti ir užfiksuoti galimos kovos, taip pat nusikaltėlių atvykimo ir pasitraukimo iš įvykio vietos, pėdsakus. Literatūroje pažymima, kad visos šios smulkmenos tyrėjui dažnai gali padėti nustatyti svarbias nusikaltimo aplinkybes.

Prieškario Lietuvoje tiriant nužudymus, pagrindinis dėmesys irgi buvo skiriamas įvykio vietos ir lavono apžiūrai, versijų iškėlimui bei kruopščiam jų patikrinimui. Prieš pradėdant apžiūrą, rekomenduota iš viršaus ir iš šono nufotografuoti nusikaltimo vietą, lavoną ir visus prie jo ir netoli esančius daiktus. Žinomas vokiečių kriminalistas A. Veingartas⁶⁹, kurio darbai

⁶⁷ В. А. Образцов. Криминалистика. – Москва: Юристъ, 1997. 565-566 стр.

⁶⁸ Palskys E. Lietuvos kriminalistikos istorijos apybraižos. – Vilnius, 1995. P 263

⁶⁹ Ten pat. P 260

prieškario Lietuvoje buvo gerai žinomi, patarė visa tai užfiksuoti stereometrinės fotografijos būdu. Lietuviškoje literatūroje nurodoma, jog fotografavimas atliekamas taip, kaip leidžia turimos priemonės. Aišku tais laikais kriminalistinės fotografijos priemonės nebuvo taip gerai išvystytos, kaip šiandien, bet svarbu, kad fotografavimas buvo atliekamas panašiu principu.

Po to apžiūrima pati nusikaltimo vieta, jos aplinka, link vietos vedantys keliai, galiausiai lavonas ir visi prie jo esantys daiktai ir pėdsakai. "Visokie pašaliniai daiktai ir kūno išskyrimai, - rašė V. Viršila, kurie randami ant lavono drabužių ir skalbinių arba greta jo, turi sudominti teismo gydytoją, nes iš jų ypatybių ir radimo vietos dažnai galima gauti svarbių išvadų dėl pačios nusikaltimo esmės ir nusikalstamojo darbo apystovų".⁷⁰ Daiktų, kurie galėtų būti panaudoti kaip nužudymo įrankiai, patarta ieškoti ir atokiau nuo nužudymo vietos, nes nusikaltėliai neretai juos numeta kur nors pakelyje.

Nužudymų bylose didžiulė reikšmė buvo teikiama kraujo pėdsakams. Gausiose teismo medikų ir biologų publikacijose, kitoje literatūroje pateikta vertingų rekomendacijų, kur ir kaip ieškoti kraujo pėdsakų, kaip juos atpažinti ir tinkamai aprašyti. Apibūdindamas kraujo pėdsakų reikšmę, A. Vaitkevičius⁷¹ rašė: "Kai kada vienas kraujo lašas, rastas ant įtariamojo rūbų, išduoda patį nusikaltimo vykdytoją ir teisme būna svarbiausiu nebyliu liudininku". Štai dar 1922m. V. Viršila rašė: " Iš kraujo žymių ant gretimų lavonui daiktų galima spręsti, kurioje vietoje žudymas įvykęs"⁷². Kraujo pėdsakus būtina aprašyti, nubraižyti įvykio vietos planą, kuriame pažymimos rastų kraujo pėdsakų vietos.

Radus įvykio vietoje kraujo pėdsakų, reikia užfiksuoti jų radimo vietą, formą, dydį, kryptį, būklę. Kraujo pavyzdžiai turi būti paimti tolimesniam ekspertiniam tyrimui. Įvykio vietoje gali likti ne tik nukentėjusiojo kraujo pėdsakai, bet ir kaltininko, jei buvo pasipriešinimas, kaltininkas netyčia susižalojo ir t.t.

Įvykio vietos apžiūros metu aptikti kraujo pėdsakai turi ne tik teismo – medicininę, bet ir kriminalistinę reikšmę. Jų pagrindu gali būti išaiškintos tokios tyrimo aplinkybės: nužudymo padarymo vieta, mechanizmas, nukentėjusiojo padėtis sužalojimų padarymo metu ir pan. Apžiūros metu tyrėjas privalo nepamiršti ir užfiksuoti mikrodalelių pėdsakus, kurie nužudymų bylose suteikia daug informacijos apie aplinkybes, turinčias reikšmės tyrimui. Daugiausia mikrodalelių pėdsakų mes galime aptikti ant nukentėjusiojo rūbų, lavono kūno, nusikaltimo įrankio. Ant rūbų ir lavono kūno galime aptikti nusikaltėlio rūbų pluoštus, jo plaukus, po rankų pirštų panagėm – odos ląstelių epitelį, žaizdose – nusikaltimo įrankių atskilusias stiklo, metalo, medienos dalelytės ir pan., o ant nužudymo įrankio – lavono rūbų pluoštus ir kraujo pėdsakus. Kvalifikuotas įvykio

⁷⁰ Palskys E. Lietuvos kriminalistikos istorijos apybraižos. – Vilnius, 1995. P 260

⁷¹ Ten pat. P 265

⁷² Ten pat.

vietos apžiūros atlikimas ir jos metu nužudymo pėdsakų aptikimas, fiksavimas ir paėmimas, reikalauja naudoti įvairias kriminalistinės technikos priemones.⁷³

Įvykio vietos ir lavono apžiūrą rekomenduojama filmuoti ar fotografuoti. Fotografavimo objektai: įvykio vieta ir netoli esanti teritorija; lavonas; atskiri daiktai ir pėdsakai.

---

⁷³ И. Ф. Пантелеев, М. А. Селиванова. Криминалистика. – Москва, 1988. 503 – 504 стр.

3.2. Liudytojų apklausa

Atlikus įvykio vietos apžiūrą, ar net jai nepasibaigus pradedamos liudytojų apklausos, tai labai svarbus ikiteisminio tyrimo veiksmas buitinių nužudymų bylose, nes liudytojai dažniausiai yra pažįstami su nukentėjusiuoju ar nusikaltėliu. Dažnai jie kartu dalyvauja išgertuvių metu prieš nužudymą ar kivirčo metu. Tokiais atvejais liudytojai gali duoti neobjektyvius parodymus, norėdami nusišypsoti savo elgesį, bijodami nusikaltėlio keršto, arba dėl kitų priežasčių.

Nužudymų bylose liudytojais yra apklausiami asmenys, mačiusieji nusikaltimą - nukentėjusiojo ir įtariamojo giminaičiai, pažįstami, bendradarbiai. Liudytojų apklausos tikslas – smulkios informacijos gavimas apie nužudymo įvykdymo aplinkybes ir nusikaltėlio požymius. Išaiškinama, kokiomis aplinkybėmis liudytojas atsirado įvykio vietoje, kas pritraukė jo dėmesį, kaip vietoje vystėsi įvykis ir jo eiliškumas, nusikaltėlių skaičius ir požymiai, jų vardai, pavardės, kaip jie save vadino, kokius jie turėjo ginklus ar kitus daiktus, kuriais naudojosi, koks buvo nukentėjusiojo elgesys, kokiu būdu jis priešinosi, kaltininkų veiksmai įvykdžius nusikaltimą. Jeigu apklausos metu liudytojas pareiškė, kad gerai pažįsta nukentėjusįjį ar nusikaltėlį, būtinai reikia nustatyti kokiomis aplinkybėmis jis su jais bendravo anksčiau.⁷⁴

Tuo metu, kai liudytojas nežino dalyvių pavardžių, vardų, jis apklausiamas dėl šių asmenų požymių: išorinė išvaizda, rūbai, ypatingos žymės. Teisingam parodymų įvertinimui, būtina išaiškinti iš kokios vietos liudytojas stebėjo įvykį, koks buvo tuo metu apšvietimas, ar jis nebuvo patyręs šoko, bei ar teisingai suvokė įvykio aplinkybes.⁷⁵

Autoriaus N. F. Šuruchnovo⁷⁶ nuomone, liudytojo apklausos metu pirmiausiai turime užduoti šiuos klausimus:

- kas įvyko prieš nusikaltimą;
- kokie buvo nusikaltėlio veiksmai;
- į kokias kūno vietas, kas būtent, kokiu eiliškumu ir kokiu įrankiu buvo padaryti sužalojimai;
- kaip betarpiškai prieš nužudymą elgėsi nukentėjusysis, ar jo elgesys buvo iššaukiantis ir ar jis buvo konflikto iniciatoriumi;
- ar nukentėjusysis priešinosi nusikaltėliui, jeigu taip, tai kaip tas pasireiškė;
- ar prieš mirtį nukentėjusysis išsakė kokius nors prašymus ar pažadus;
- ką atėmė nusikaltėlis iš nukentėjusiojo;
- ar liko įvykio vietoje kokie nors nusikaltėlio pamesti ar išmesti daiktai;
- kas dar buvo įvykio vietoje betarpiškai prieš nusikaltimą, jo padarymo metu ar po jo įvykdymo; ką turėjo matyti šie asmenys;

⁷⁴ И. Ф. Пантелеев. Криминалистика. – Москва, 1993. 450 стр.

⁷⁵ И. Ф. Крылов., А. И. Бастрыкин. Криминалистика. – Москва, 2001 . 586 стр.

⁷⁶ Н.Ф. Шурухнов.. Криминалистика. – Москва. Юристъ, 2002 . 522-523 стр.

- kas įvyko įvykio vietoje po nusikaltimo įvykdymo, bei kokie padaryti aplinkos pakeitimai;

Liudytojo, kuris pirmas aptiko nukentėjusį ar lavoną, apklausos metu išaiškiname:

- kada ir kokiomis aplinkybėmis jis pateko į įvykio vietą;
- ar buvo dar liudytoju;
- kokie buvo jo santykiai su nukentėjusiuoju;
- ar buvo dar gyvas nukentėjusysis, gal minėjo nusikaltėlį, ką sakė;
- ar jis teikė pagalbą nukentėjusiajam, ar prašė ko nors pagalbos, ar kvietė medicininę pagalbą;
- jeigu nukentėjusysis buvo miręs, tai kokioje jis buvo pozoje, pagal kokius požymius galima buvo spręsti, kad jis miręs, ar jis kraujavo;
- kas dar buvo įvykio vietoje iki tyrėjo, ar pakeista aplinka, jeigu taip, kas tai padarė ir koku tikslu;⁷⁷

Taip pat svarbu anksčiau minėtų liudytojų apklausos metu nustatyti, ką jie sutiko pakeliui einant ar grįžtant iš įvykio vietos, kam ir koku būdu pranešė apie lavono aptikimo aplinkybes. Tokių liudytojų parodymai tolimesniame tyrime sugretinami su kitais įrodymais, kad patikrinti versijas dėl jų dalyvavimo nužudymo padaryme.⁷⁸

Buitiniai nužudymai dažniausiai įvykdomi uždaroje patalpoje, t.y. gyvenamajame name, bute, vienkiemyje ir pan. Tokiais atvejais, kai nukentėjusysis nužudomas savo gyvenamajame būste, tai jo šeimos narių, giminaičių, kaimynų, bendradarbių apklausos metu išaiškiname:

- ką matė įeinantį ir išeinantį iš nukentėjusiojo būsto, iki nusikaltimo aptikimo;
- ar atitinka nukentėjusiojo buvimas šioje vietoje įprastai jo darbo tvarkai, jei nusikaltimas įvykdytas jo būste ar prieš tai jis darė pravaikštas, ar atsiprašinėjo iš darbo, kaip tą motyvavo;
- kur buvo nusikaltimo padarymo metu šeimos nariai, kaimynai, koks jų vaidmuo šioje byloje;
- ar nukentėjusysis pats įleido į patalpas nusikaltėlį, ar jie savavališkai įsibrovė;
- ar turėjo nukentėjusysis įprotį įleisti pas save nepažįstamus asmenis;
- koks laiko tarpas praėjo nuo nusikaltėlio atsiradimo įvykio vietoje iki nusikaltimo įvykdymo; ką veikė tuo metu kaltininkas ir nukentėjusysis;
- ar nukentėjusysis gynėsi ir pan.;⁷⁹

Giminaičiai, kaimynai, pažįstami apklausiami apie nukentėjusiojo asmenybės bruožus, apie jo gyvenimo būdą, kokie buvo tarpusavio santykiai su aplinkiniais žmonėmis, apie jo

⁷⁷ Б. П. Смагоринский, Д. Д. Закатов. Особенности расследования тяжких преступлений. – Москва, 1995. 46-47 стр.

⁷⁸ И. Ф. Крылов., А. И. Бастрыкин. Криминалистика. – Москва, 2001 . 586 стр.

⁷⁹ Н. Ф. Шурухов.. Криминалистика. – Москва. Юристь, 2002 . 523 стр.

bendravimo būdą su nepažįstamais asmenimis, ar nesipuikavo savo privalumais prieš kitus, ar buvo emocionaliai stabilus, kaip jis gyveno paskutinėmis dienomis prieš mirtį, su kuo susitikinėjo, ar kalbėjosi telefonu, ar rašė arba gavo laiškus, ar ruošėsi kur nors išvykti, ar dirbo įprastai ir pan., t.y. užduodami klausimai, kuriuos išaiškinus, galime iškelti versijas apie nusikaltėlio asmenybę ir nusikaltimo motyvus. Užduodamų klausimų kiekis ir turinys gali keistis, nes tiriant nužudymus, kurių metu buvo įvykdytas ir apiplėšimas, turime išaiškinti: kokios dingo vertybės, kur jos buvo saugomos, kas žinojo ar galėjo žinoti kur jos buvo saugomos, kas iš pašalinių buvo nužudytojo būste, gal liudytojas girdėjo nukentėjusiojo pasakojimus apie gresiantį jam pavojų.⁸⁰

Jeigu apklausos metu liudytojai nurodo įtarimus dėl konkretaus asmens arba galimus nužudymo motyvus, tai būtina išaiškinti, koku pagrindu yra iškelti šie įtarimai ir prielaidos.

Autoriaus B. P. Smagorinskio⁸¹ nuomone, nukentėjusiojo giminaičių, pažįstamų, artimų žmonių, kaimynų apklausos metu turime nustatyti:

- koks buvo nukentėjusiojo pažįstamų asmenų ratas, domėjimasis, charakteris, elgesio ypatumai, ar sirgo, neštumas, požiūris į alkoholinius gėrimus ir narkotikus;
- su kuo jis draugavo, bendravo, leido laisvalaikį – kur ir kada;
- su kuo pas nukentėjusįjį buvo priešiški ar blogi santykiai, kokia jų priežastis, bei kaip tas pasireiškė;
- kam buvo naudinga nukentėjusiojo mirtis;
- kada ir su kuo matė paskutinį kartą nukentėjusįjį, kokie planai, ketinimai pas jį buvo tą dieną;
- kaip buvo apsirengęs nukentėjusysis nužudymo dieną, kokius vertingus daiktus, dokumentus, pinigus turėjo su savim, kokie bendri ir ypatingi šių daiktų požymiai.

Gali būti naudinga ir tų asmenų apklausa, kurie apie nužudymo aplinkybes ir dalyvius sužinojo iš kitų asmenų. Jiems užduodami klausimai apie tai, kokiomis aplinkybėmis ir iš ko jie sužinojo apie nužudymą, tas mums palengvins nustatyti didesnę liudytojų ratą, bei iš jų gauti daugiau informacijos apie įvykį. Tačiau kiekviena nužudymo tyrimo situacija yra unikali ir vis kitokia, todėl negalima išvesti ar suformuluoti universalios liudytojo apklausos klausimyno modelio, o mūsų nuomone tyrėjas turi atsižvelgti ir į savo intuiciją bendraujant su liudytojais.

---

⁸⁰ И. Ф. Крылов., А. И. Бастрыкин. Криминалистика. – Москва, 2001 . 586 стр.

⁸¹ Б. П. Смагоринский, Д. Д. Закатов. Особенности расследования тяжких преступлений. – Москва, 1995. 46-47 стр

3.3. Įtariamųjų apklausa

Apklauso planavimas ir atlikimo taktikos pasirinkimas priklauso nuo tiriamo nusikaltimo aplinkybių, surinktų įrodymų, duomenų apie įtariamojo asmenybę ir jo pozicijos byloje. Akivaizdžių nužudymų bylose įtariamieji dažniausiai apklauso metu, neneigia savo kaltės įvykdžius nusikaltimą. Tokiais atvejais pagrindinis apklauso tikslas, tai esminių aplinkybių išaiškinimas ir nužudymo motyvų nustatymas. Tačiau tiriant neakivaizdžius nužudymus įtariamieji apklauso metu dažnai atsisako duoti parodymus, arba lieka laukiančiųjų pozicijoje, bandydami išaiškinti kokiais įrodymais disponuoja tyrėjas. Tyrimo metu veikiant įvairiems veiksniams įtariamojo elgesys gali keistis, kas pasireiškia – atsisakymų anksčiau duotų parodymų, anksčiau neigiamų faktų pripažinimu arba pareiškimais apie save apkalbėjimą.

Neigiant savo kaltę įtariamieji apklauso metu dažnai pateikia melagingą alibį, pareiškia, kad šį nusikaltimą įvykdė kiti asmenys, teikia versijas apie nukentėjusiojo savižudybę ar įvykusi nelaimingą atsitikimą. Tokių įtariamųjų sėkminga apklausa priklauso nuo nustatymo su jais prideramo psichologinio kontakto ir logiškai – psichologinio poveikio, kuris nukreiptas pakeisti jų užimamą ir negatyvią poziciją trukdančia nustatyti tiesą.⁸² Tyrimo metu susiklosčius tam tikrom aplinkybėm jie būna priversti pripažinti savo kaltę, po to įtariamieji bando neigti sunkinančias aplinkybes ar pareiškia apie lengvinančių aplinkybių buvimą. Tokiose situacijose apklauso tikslas – smulkus įtariamojo pateiktų visų faktų išaiškinimas ir jų šaltinių nustatymas ir ypatingą reikšmę įgauna parodymų konkretizavimas ir detalizavimas.⁸³

Detalizuojant įtariamojo parodymus galime atskleisti melagingą alibį, paneigti kitų asmenų dalyvavimą nužudyme. Apklauso metu nukentėjusiojo ir įtariamojo veiksmų konkretizavimas leidžia daryti pagrįstas išvadas dėl lengvinančių aplinkybių buvimo ar išaiškinant įtariamojo demonstratyvų pobūdį, dingusio asmens paieškoje. Įtariamojo apklauso metu tikrų parodymų gavimas įtakoja, tyrėjo sugebėjimas tinkamai manevruoti gauta informacija, bei turimų įrodymų naudojimas. Todėl taktiniai apklauso būdai turi didelę reikšmę, o būtent: įtariamojo paskatinimas loginiam samprotavimui, jo dalyvavimas įrodymų apžiūros metu, išaiškinimas įtariamajam tyrimo metu nustatytų faktų reikšmę.⁸⁴

Įtariamojo apklausa, kai asmuo savanoriškai pranešė apie įvykdytą nužudymą, pradedama nuo jo nuoširdaus prisipažinimo, po to atliekama įvykio vietos ir lavono apžiūra, liudytojų apklauso, o įtariamajam yra užduodami šie klausimai:

- apie nužudymo aplinkybes (vietą, laiką, būdą, aplinką, nužudymo įrankį);

⁸² Н. П. Яблоков. Криминалистика. – Москва, 2000. 315 стр.

⁸³ В. А. Образцов. Криминалистика. – Москва: Юрист, 1997. 571 стр.

⁸⁴ И. Ф. Пантелеев. Криминалистика. – Москва, 1993. 455 стр.

- apie įtariamojo ir nukentėjusiojo elgesį nužudymo padarymo metu, jų santykius, nužudymo motyvus;
- apie lavono buvimo vietą, nusikaltimo įrankį, kraujo pėdsakus (įvykio vietoje, ant įtariamojo rūbų ir avalynės);
- apie nužudymo bendrininkus ir liudytojus, koks buvo kaltininko elgesys po nusikaltimo įvykdymo, ar gailisi dėl padarytos veikos;⁸⁵

Tokių įtariamųjų apklausos metu, tyrėjas turi naudoti taktinius būdus parodymų detalizavimui. Pageidautina gauti kuo smulkesnę informaciją apie nužudymo aplinkybes ir detales, kurios gali būti žinomos tik asmeniui įvykdžiusiam šį nužudymą.

B. P. Smagorinskio, D. D. Zakatovo⁸⁶ nuomone, kad įtariamojo apklausos metu turime išaiškinti:

- ar įtariamasis ir nukentėjusysis buvo pažįstami, ar jam buvo žinoma nukentėjusiojo vardas, pavardė, gyvenamoji ir darbo vieta, kiti jo gyvenimo duomenys;
- kokie buvo tarpusavio santykiai (giminingi, draugiški, verslo, buitiniai, intymūs, neutralūs, priešiški);
- ar anksčiau įtariamasis buvo nukentėjusiojo gyvenamojoje vietovėje, jo gyvenamajame name, bute, kaip dažnai ir kada buvo paskutinį kartą (metai, mėnuo, diena, paros laikas);
- ką veikė ir kur buvo nusikaltimo dieną įtariamasis (tuo metu kai neigia savo kaltę, būtina detaliai patikslinti tos dienos įvykius ir visus įtariamojo veiksmus, o ypačingai nusikaltimo padarymo metu);
- ar susitikinėjo su nukentėjusiuoju (kur, kada, apie ką kalbėjosi, ką veikė susitikimo metu);
- kur ir kada buvo įvykdytas nužudymas;
- kodėl įtariamasis ir nukentėjusysis susitiko;
- kaip pateko į nukentėjusiojo gyvenamąsias patalpas;
- kaip buvo apsirengęs ir su kokiais daiktais įtariamasis buvo įvykio vietoje;
- kokių būdu ir įrankiu jis įvykdė nužudymą, kur yra nužudymo įvykdymo įrankis;
- ar jis ruošėsi nužudymo įvykdimui, jeigu taip, tai kaip tas pasireiškė;
- su kokių tikslu buvo įvykdytas nužudymas;
- jeigu nužudymas įvykdytas spontaniškai ar susiklosčius tam tikrai situacijai, tai kas įtakojo nukentėjusiojo mirtį (išgertuvės, barnis, muštynės, įžeidimai, pretenzijų išreiškimas, koks buvo nukentėjusiojo elgesys);

⁸⁵ Б. П. Смагоринский, Д. Д. Закатов. Особенности расследования тяжких преступлений. Москва, 1995. 49 стр

⁸⁶ Там же. 49 - 51 стр

- kaip ir koku eiliškumu įtariamasis padarė kūno sužalojimus;
- jeigu nužudymą įvykdė grupė asmenų, tai kieno iniciatyva, koks buvo vaidmuo kiekvieno iš bendrininkų, kokius nusikalstamus ir nenusikalstamus veiksmus jie įvykdė ir jų padarymo eiliškumas;
- kokį nukentėjusiojo turtą, daiktus, dokumentus, brangenybes pagrobė įtariamasis, kaip juos panaudojo, jų buvimo vieta;
- ką paliko, pamiršo, pamėtė, išmetė įvykio vietoje įtariamasis, ar slėpė lavoną;
- ar naudojosi transporto priemone, jeigu taip, tai kam ji priklauso, jos buvimo vieta;
- ar kas nors matė įtariamąjį nusikaltimo vietoje, įeinant ar išeinant iš nukentėjusiojo namo;
- ar įvykdė įtariamasis kokius nors veiksmus slepiant nusikaltimo pėdsakus ar lavoną;
- kas dar žinojo apie įvykdytą nužudymą;
- ar jis buvo nusikaltimo padarymo vietoje po nužudymo įvykdymo, jeigu taip, tai ką ten veikė;
- jeigu nužudymą iš įtariamojo žodžių įvykdė kitas asmuo, tai kas būtent, jei to asmens nepažįsta, tai kokie jo požymiai;
- kaip jis gali patvirtinti savo alibi;
- ką jis gali paaiškinti aptiktus nukentėjusiojo daiktus savo gyvenamajame būste, nuotraukų, rankų pėdsakų, esamus sužalojimus ant savo kūno ir rūbų, kraujo pėdsakus, įrankio, kuriuo buvo nužudytas įtariamasis, buvimą (jeigu įtariamasis parodo, kad aptiktus pas jį daiktus jis įsigijo, tai reikia patikslinti iš ko, kada, kur, ir kokiomis aplinkybėmis).

Įtariamojo apklausa - vienas iš esminių ikiteisminio tyrimo veiksmų. Įtariamojo parodymai visada turi būti kruopščiai tikrinami. Tokio patikrinimo priemonėmis yra byloje surinkti įrodymai, pakartotinos apklausos, kurios leidžia išaiškinti prieštaravimus jo parodymuose, akistatos su bendrininkais, nukentėjusiais, parodymų patikrinimas vietoje, eksperimentų atlikimas. Papildomos apklausos metu turi būti pakartotinai užduodami klausimai, kurie buvo minimi pirminės apklausos metu ir kurių atsakymus tyrėjas gali paneigti. Jeigu įtariamasis iš dalies patvirtina anksčiau duotus parodymus, tai jis dėl šių faktų dar kartą apklausiamas. Po to jam pateikiami įrodymai paneigiantys anksčiau duotus parodymus. Reikia kruopščiai patikrinti įtariamojo parodymus, kuris prisipažino padaręs nusikaltimą. Būna atvejų, kai įtariamasis prisiima visą kaltę sau, sumažinant bendrininkų vaidmenį arba visai nutylint apie jų dalyvavimą. Tyrėjas privalo išaiškinti ir visapusiškai išanalizuoti visas

aplinkybes, ne tik kaltinančias, bet ir pateisinančias įtariamąjį, ne tik sunkinančias, bet ir lengvinančias jo kaltę aplinkybes.

Iš ikiteisminio tyrimo bylų praktikos galima pateikti tokį pavyzdį. F. – M. L. būdamas blaivus nužudė savo žmoną J. L., bei pats pranešė apie įvykį į policiją. Pradedant tyrimą buvo akivaizdūs būtinio nužudymo požymiai, nes nukentėjusioji buvo charakterizuojama neigiamai, kadangi girtavo, neprižiūrėjo šeimos ir visą laiką šeimoje buvo konfliktuojama. Tačiau įdomiausiai, kad apklausos metu bendraujant su įtariamuoju ir jam užduodant šiai situacijai būdingus klausimus, atsakymai buvo aiškūs, bet visas įvykio aplinkybes jis išdėstė labai smulkiai. Įtariamasis pasakojo, kad nukentėjusioji anksčiau bandė jį nuuodyti, lytiškai santykiavo su jo sūnumi. Susiklosčius tokioms tyrimo aplinkybėms buvo paskirta teismo psichiatrinė – psichologinė ekspertizė. Jos metu nustatyta, kad įtariamasis jau prieš du metus iki įvykio sirgo ir serga lėtine psichine liga, bei negali stoti prieš teismą, o vėliau jam buvo taikomos priverčiamosios medicininio pobūdžio priemonės. Pats įtariamojo bendravimas apklausos metu pasižymėjo geranoriškumu ir atvirumu, nebuvo jokių požymių, kad jis nori nuslėpti įvykio aplinkybes ar kitaip pakenkti tyrimui.⁸⁷

---

⁸⁷ Ikiteisminio tyrimo byla Nr. 97-1-0284-03

3.4. Užduočių ir ekspertizių paskyrimas

Nužudymų ir jo porūšių tyrimo metodikos specifika priklauso nuo eiliškumo skiriant užduotis ir ekspertizės, nes pirmiausiai yra skiriama užduotis dėl nukentėjusiojo mirties priežasties nustatymo. Daiktai, dokumentai ir kitokie objektai yra tiriami jų radimo vietoje, tačiau jeigu jų tyrimui reikia daug laiko arba juos būtina tirti techninėmis priemonėmis, jie gali būti tiriami laboratorijoje arba kitoje vietoje, kur yra tam reikalingos sąlygos. Objektų tyrimą atlieka specialistai, o užduotis atlikti objektų tyrimą duodama raštu. Žmogaus kūno ir lavono tyrimą atlieka teismo medikas ar kitas gydytojas, o asmens psichinės būklės tyrimą atlieka teismo psichiatras, teismo psichologas. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 208 str. numato, kad ekspertizė skiriama tai atvejais, kai ikiteisminio tyrimo teisėjas ar teismas nusprendžia, jog nusikalstamos veikos aplinkybėms nustatyti būtina atlikti specialų tyrimą, kuriam reikalingos mokslo, technikos, meno ar kitos specialios žinios. Ekspertizių skyrimo tvarka yra daug sudėtingesnė, negu skiriant užduotis dėl objektų tyrimo.

Ekspertui yra užduodama daug klausimų, kurie padeda nustatyti:

- motyvus, būdą, mirties padarymo įrankius;
- nusikaltimo padarymo laiką;
- aplinkybes, apibūdinančios nukentėjusiojo būklę iki ir mirties padarymo metu; padarymo pasekmės ir pan.;⁸⁸

V. J. Kornouchov⁸⁹ nužudymų tyrime išskiria toki atliekamų teismo ekspertizių eiliškumą:

1. Lavono teismo – medicininį tyrimą ar žmogaus apžiūra su tikslu nustatyti mirties priežastį ar sveikatos sutrikdymą, bei kitu pėdsakų ekspertinis tyrimas su tikslu atpažinti objektų savybes, kurie juos paliko;
2. Jeigu nustatytas asmuo, kuris įtariamas įvykdęs nužudymą, tai būtina atlikti jo teismo medicininę apžiūra ir paimti lyginamuosius pavyzdžius;
3. Teismo ekspertizių atlikimas, kad nustatyti faktą individualaus ar grupinio priklausomumo arba abipusio kontakto faktą;

Apibendrinus įvykdyto nužudymo pirminę medžiagą, autorius V. J. Kornouchov⁹⁰ išskiria kelias tipines situacijas nustatančias ekspertinius uždavinius:

1. Aptiktas lavonas, tikslas – mirties priežasties ir mechanizmo nustatymas;
2. Aptiktas lavonas – sprendžiama diagnostinė užduotis;
3. Aptiktas lavonas – klausymai gali būti kaip pirmos, taip ir antros situacijos.

⁸⁸ Н. Ф. Шурухов. Криминалистика. – Москва. Юрист, 2002 . 521 стр.

⁸⁹ В. Е. Корноухов. Курс криминалистики. Особенная часть – Москва. Юрист, 2001 . Т. 1. 300 стр.

⁹⁰ Там же. 300-301 стр.

Taigi, aptikus lavoną, kuris mirė nuo sužalojimų padarytų bukais ar aštriais daiktais, ar nuo šaunamųjų sužalojimų, tyrėjas formuluojant klausymus turi atskleisti visumą ekspertinių uždavinių, o būtent:

- sužalojimų lokalizacija, forma ir sužalojimų būklė, kaip ant rūbų, taip ir ant nukentėjusiojo kūno;
- sužalojimų padarymo mechanizmas – kokia tuo metu buvo labiausiai tikėtina užpuoliko ir nukentėjusiojo tarpusavio padėtis;
- kokia kūno sužalojimų padarymo seka, smūgio padarymo kryptis ir kampas;
- mirties priežastis, atskirų kūno sužalojimų ryšis su mirties priežastimi;
- jeigu yra nužudymo įrankis, tai šio objekto apžiūra ir grupinio priklausomumo nustatymas.

Atliekant teismo medicininę ekspertizę yra taikomos ekspertinės metodikos, kurios turi savo specifiką priklausomai nuo traumos tipo ir pobūdžio. Tais atvejais, kai sužalojimai padaryti aštriais ar bukais daiktais, drabužių apžiūros metu reikia atkreipti dėmesį į nešvarumus, bei fiksuoti jų buvimo vieta, forma, spalva. Jeigu nenustatytas nužudymo įrankis, anksčiau minėti objektai gali būti tiriami skiriant kompleksinę medicininę – kriminalistinę ekspertizę, kurios tikslas – nustatyti nužudymo įrankį (pvz. žaizdos muštynės, plėštinės, muštynės – plėštinės atsiranda nuo kietų bukų daiktų poveikio, o žaizdos pjautinės, durtinės, pjautinės – durtinės, kapotos atsiranda nuo aštrių daiktų poveikio). Tačiau, jeigu kūno sužalojimai padaryti aštriais daiktais, tai tiriant jų padarymo mechanizmą, ekspertiniai uždaviniai gali iš dalies keistis. Kai turime daugybę kūno sužalojimų, tai tikslinga užduoti šiuos klausymus: ar sužalojimai buvo padaryti vienu ar keliais įrankiais; koks yra ryšys su mirties priežastimi, atskiro ar kelių kūno sužalojimų;⁹¹

Buitinio nužudymų atvejais skiriant lavono teismo medicininį tyrimą, tyrėjas gali vadovautis 2004-02-11 Vilniaus apygardos prokuratūros nurodymą „Dėl užduoties specialistui atlikti lavono tyrimą“ Nr. V-1 kuriame nurodyti, ekspertams užduodami klausimai:

1. Kokia yra mirties priežastis?
2. Kada įvyko mirtis?
3. Ar nukentėjusysis prieš mirtį vartojo alkoholi? Jeigu taip, tai kokį girtumo laipsnį tai atitinka?
4. Ar lavono kraujyje, vidaus organuose yra nuodingų, narkotinių ar stipriai veikiančių medžiagų pėdsakų?

---

⁹¹ В. Е. Корноухов. Курс криминалистики. Особенная часть – Москва. Юристъ, 2001 . Т. 1. 301 стр.

5. Ar lavono kūne yra sužalojimų? Jeigu taip, kokia jų lokalizacija, atsiradimo mechanizmas, laikas ir sunkumo laipsnis?
6. Dėl kokių būtent kūno sužalojimų (arba jų visumos) įvyko mirtis?
7. Kokie kūno sužalojimai padaryti prieš mirtį, kokie pomirtiniai?
8. Kokius kūno sužalojimus nukentėjęsysis galėjo pasidaryti savo ranka?
9. Ar yra ant lavono kovos, savigynos pėdsakų?
10. Ar galėjo nukentėjęsysis po kūno sužalojimų padarymo atlikti kokius nors savarankiškus veiksmus (pvz., judėti, gintis, šaukti)?
11. Kiek laiko jis galėjo gyventi po kūno sužalojimų padarymo?
12. Kokioje pozoje buvo nukentėjęsysis sužalojimų padarymo jam metu? Kokia tuo metu buvo tikėtina užpuoliko ir nukentėjusiojo tarpusavio padėtis?
13. Keliais smūgiais buvo padaryti kūno sužalojimai?
14. Ar sužalojimai buvo padaryti vienu, ar keliais įrankiais?
15. Ar sužalojimų vietose yra pėdsakų, pagal kuriuos būtų galima spręsti apie įrankio (įrankių) formą, dydį?
16. Kokia jėga buvo padaryti kūno sužalojimai?
17. Kokia kūno sužalojimų padarymo seka?
18. Ar nukentėjusiojo drabužių pažeidimai atitinka lavone rastus kūno sužalojimus (pagal matmenis, skaičių, išsidėstymą)? Jeigu neatitinka, tai dėl kokios priežasties?
19. Ar po mirties buvo keičiama lavono poza?
20. Ar prieš mirtį nukentėjęsysis valgė? Jeigu taip, tai ką būtent ir kiek laiko prieš mirtį?
21. Kokia nukentėjusiojo kraujo grupė?
22. Koks nukentėjusiojo ūgis, amžius, lytis (jei lavonas neatpažįstamai pakitęs)?
23. Kokia nukentėjusiojo dantų formulė?
24. Ar nukentėjęsysis sirgo kokia nors liga (ligomis)?
25. Ar nukentėjusiajam buvo darytos chirurginės operacijos? Ar yra ant jo kūno kokių nors ypatumų bei traumų pėdsakų? Jeigu taip, tai kada jam buvo daromos operacijos ir kada buvo padarytos traumos?
26. (Jei nukentėjusioji yra moteris) Ar nukentėjusioji yra gimdžiusi? Jei taip, kiek laiko prieš mirtį?

Lavono teismo medicininės apžiūros metu gali būti nustatyti faktai, dėl kurių ekspertui gali būti užduodami papildomi klausymai, arba nustatomos aplinkybės, kurias būtina nedelsiant patikrinti. Atsižvelgiant į anksčiau minėtus faktus pageidautina, kad tyrėjas dalyvautu atliekant teismo medicininį lavono tyrimą.⁹²

⁹² В. А. Образцов. Криминалистика. – Москва: Юристъ, 1997. 570 стр.

Mūsų nuomone, praktikoje tai yra daroma retai ir tai nėra būtina, nes tyrėjas ir ekspertas atliekantis tyrimą, kiekvienu metu gali susisiekti ir aptarti tyrimo metu išaiškintus naujus faktus.

Tiriant nužudymus, tame tarpe ir buitinius greta teismo medicininio tyrimo, skiriami ir atliekami kitų rūšių ekspertiniai tyrimai. Plaukų, kraujo pėdsakų ir kitų organizmo išskyrų tyrimui yra skiriama, biologinė ekspertizė. Aptikus po lavono rankų pirštų panagėm ar ant nužudymo įrankio odos ar vidaus organų audinių dalelytes tam, kad nustatyti jų kilmę ir grupinį priklausomumą, atliekamas citologinis tyrimas.⁹³

Taipogi yra skiriamos tradicinės kriminalistinės ekspertizės: daktiloskopinės – rankų pėdsakų; kojų ir avalynės pėdsakų – trasologinė; balistinė; nešaunamojo ginklo, teismo psichiatrinė ir k. t.⁹⁴

Kai tyrimo metu kyla įtarimų dėl įtariamojo psichinės būklės yra skiriama teismo psichiatrinė ekspertizė. Tokių nusikaltimų rūšies, kaip buitiniai nužudymai įtariamieji dažnai turi kai kuriuos psichikos nukrypimus, nes pvz.: įvykdytas nužudymas yra beprasmiškas ir be jokių pagrįstų motyvų, arba nužudymas padarytas itin žiauriu būdu. Teismo psichiatrinės ekspertizė sprendžia klausymus: dėl įtariamojo pakaltinamumo nusikaltimo padarymo ir tyrimo atlikimo metu. Jeigu kaltininkas nusižudė ar turime versija apie nukentėjusiojo savižudybę, gali būti atlikta pomirtinė teismo psichiatrinė ekspertizė pagal bylos medžiagą. Ekspertui būtina pateikti medžiagą charakterizuojančią kaltininko asmenybę, jo elgesį ir poelgius.⁹⁵ Tyrėjas tyrimo metu iškilus būtinumui gali skirti ir kitus ekspertinius tyrimus, atsižvelgiant į įvykio situaciją.

---

⁹³ В. А. Образцов. Криминалистика. – Москва: Юристъ, 1997 . 570 стр.

⁹⁴ Н. Ф. Шурухнов. Криминалистика. – Москва. Юрист, 2002 . 522 стр.

⁹⁵ Н. П. Яблоков. Криминалистика. – Москва, 2000 . 314 стр.

I Š V A D O S

1. Iš tyčinių nužudymų, kaip atskirą nužudymų porūšį galime išskirti buitinius nužudymus, tai labiausiai paplitęs nužudymų porūšis. Buitinių nužudymų kriminalistinės charakteristikos struktūra sudaryta iš elementų, kurie išreikšti požymių visuma, atsispindinčių šio nužudymo porūšio elementuose, kurių pagrindu galima sudaryti atitinkamas prielaidas pasirenkant optimalius kriminalistinius metodus, priemones ir būdus nusikaltimų išaiškinimui, tyrimui.

Buitinių nužudymų kriminalistinės charakteristikos sistemą, sudaro šie elementai: *asmuo, padaręs buitinį nužudymą; buitinio nužudymo situacija; nukentėjusysis – nusikaltimo pasikėsینimo dalykas; buitinių nužudymų būdai.*

2. Asmens, padariusio buitinį nužudymą, išsamių duomenų pagrindų gali būti sudarytas informacinis duomenų bankas, kuriuo naudojant būtų nustatoma, kas kokiu būdu ir kokioje aplinkoje dažniausiai daro tokio pobūdžio nusikaltimus, kokie dėsningi ryšiai tarp įtariamojo ir pasikėsینimo dalyko. Tyrimo metu nustatyta, kad buitinius nužudymus dažniausiai įvykdo asmenys 30 metų ir vyresni, nes būtent šiuose amžiaus perioduose sprendžiami gyvenimiški klausimai, kurie sukelia sudėtingas situacijas - šeimyniniai nesutarimai, buitiniai konfliktai ir pan. 88 % - nusikaltėlių, nužudymus įvykdė būdami girti, nes buitinių nužudymų situacijos susiklosto išgertuvių metu, ar po jų.

3. Atlikus ikiteisminio tyrimo bylų analizę, galime konstatuoti, kad daugiausia buitinių nužudymų yra padaroma esant konfliktinei situacijai buityje. Nesutarimai buityje, šeimyniniai tarpusavio santykių konfliktai nulemia nusikaltėlio pavojingą elgesį. Tai vienas iš svarbių buitinių nužudymų požymių.

4. Nukentėjusiojo asmenybės ir pasikėsینimo dalyko analizė leidžia objektyviai įvertinti įvykusi buitinį nužudymą, iškelti pagrįstas versijas apie nusikaltėlį ir jo elgesio motyvus, nustatyti nusikaltimo priežastis ir aplinkybes, nulėmusias jo padarymą.

5. Buitinių nužudymų būdo struktūrą sudaro trys elementai: veiksmai, kuriais rengiamas nusikaltimas, veiksmai, kuriais daromas nusikaltimas, kuriais slepiamas. Tyrimo metu nustatyta, kad ne kiekviename buitiniame nužudyme yra sutinkami visi trys elementai, nes (52 %) – nusikaltimas įvykdomas „spontaniškai“, be išankstinio pasiruošimo, (36 %) – nusikaltimas įvykdomas susiklosčius tam tikrai situacijai. Buitinių nužudymų būdas yra labai svarbus iškeliant versijas apie nusikaltėlį, pasikėsینimo dalyką, nukentėjusieji ir nusikaltimo situaciją.

6. Aptikus lavoną, buitinio nužudymo ikiteisminio tyrimo byloje paprastai būdinga tokia taktika atliekant ikiteisminio tyrimo veiksmus: įvykio vietos, vietovės ir lavono apžiūra;

išsiaiškinti ir apklausiami liudytojai; įtariamojo apklausa; skiriama lavono teismo medicininė ekspertizė.

7. Praktinė buitinių nužudymų charakteristikos reikšmė yra tai, kad tyrėjas padaryto nužudymo atveju nustatęs net vieną ar keletą nužudymo elementų ir sulyginęs juos su turimomis tipinėmis nusikaltimų charakteristikomis gali sudaryti bendrą vaizdą apie tiriamą nusikaltimą, o tai palengvins jo atskleidimą.

Naudota literatūra:

Lietuvos Respublikos įstatymai ir kiti norminiai aktai

1. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas: oficialus tekstas.- Vilnius. VĮ Teisinės informacijos centras, 2000.
2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas//Valstybės žinios. 2000, Nr. 89-2741.
3. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas, patvirtintas 2002 m. kovo 14 d. įstatymu Nr. – IX-785, oficialus tekstas/ Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija. 1-asis leidimas. – Vilnius. 2002.

Specialioji literatūra ir kitos publikacijos

4. Burda R. Kriminalistikos taktika: mokamasis leidinys. – Vilnius, 2001.
5. Burda R. Nusikaltimai ekonomikai: sampratos modeliavimas ir šiuolaikinė tyrimo metodikos koncepcija: dr. disert.: soc. mokslai: teisė/ LTU.- Vilnius, 2000.
6. Burda R. Naujas baudžiamojo proceso kodeksas – nauji kriminalistikos taktikos uždaviniai// Jurisprudencija, 2003. T. 43(35).
7. Kuconis P. Kriminalistinės nusikaltimų tyrimo charakteristikos sąvoka, struktūra ir reikšmė// Teisė. 1995, T. 29.
8. Kuklianskis S., Matulienė S. Kriminalistinės nusikaltimų charakteristikos samprata//Jurisprudencija. 2002,T.29(21).
9. Kurapka E., Malevski H., Palskys E., Kuklianskis S. Kriminalistikos technikos pagrindai. – Vilnius: Eugrimas, 1998.
10. Kurapka E., Malevski H. Šiuolaikinė nusikaltimų tyrimo koncepcija ir jos kriminalistinis bei procesinis užtikrinimas. Pirmieji rezultatai // Jurisprudencija. 2003. Nr. 43(35).
11. Malevski. H. Įvykio vietos apžiūra ir įvykio vietos tyrimas: naujas kriminalistinės koncepcijos modelis// Daktaro disertacija. – Vilnius, 1997.
12. Matulienė S. Kriminalistinė nusikaltimų charakteristika nusikaltimų tyrimo metodikoje: teorinių ir praktinių problemų šiuolaikinė interpretacija: dr. disert.: soc. mokslai: teisė(01S).- Vilnius, 2004.
13. Lemchenas Ch. Trumpas rusų – lietuvių kalbų žodynas. – Kaunas,1989.
14. Palskys E. Lietuvos kriminalistikos istorijos apybraižos.- Vilnius: Lietuvos policijos akademijos leidybos centras, 1995.

15. Palskys E., Kazlauskas M., Danisevičius P. Kriminalistika. – Vilnius, 1985.
16. Piesliakas V. Mokslas apie nusikaltimą ir nusikaltimo sudėtį. – Vilnius, 1996.
17. Piesliakas V. Naujieji baudžiamieji įstatymai: takoskyra tarp nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų// Teisės problemos. 1995. Nr. 2.
18. Pošiūnas P. Kriminalistinės ekspertizės. – Vilnius, 1997.
19. Tarptautinių žodžių žodynas. – Vilnius, 1999.
20. Valaitis J. Žmogžudysčių priežastys Lietuvoje// Kriminalistikos žinynas. 1937. Nr. 14
21. Аверьянова Т. В., Белкин Р. С., Корухов Ю. Г., Россинская Е. Р., Криминалистика. Учебник для вузов. – Москва, 1999.
22. Алексеев А. И. Практика уголовного сыска. – Москва, 1999.
23. Ермолович В. Ф. Криминалистическая характеристика преступлений. – Минск, 2001.
24. Корноухов В.Е. Курс криминалистики. Особенная часть – Москва, 2001.
25. Криминалистика/ Под. ред. И. Ф. Крылова, А. И. Бастрыкина. – Москва, 2001.
26. Криминалистика/ Под. ред. В. А. Образцова.- Москва, 1997.
27. Криминалистика/ Под. ред. В. А. Образцова.- Москва, 1999.
28. Криминалистика/ Под. ред. И. Ф. Пантелеева, Н. А. Селиванова. – Москва, 1984.
29. Криминалистика/ Под. ред. И. Ф. Пантелеева, Н. А. Селиванова. – Москва, 1988.
30. Криминалистика/ Под. ред. А. Г. Филиппова, А. Ф. Волынского. – Москва, 1998.
31. Криминалистика/ Под. ред. Н. Ф. Шурухнов.- Москва, 2002.
32. Криминалистика/ Под. ред. А. А. Эксархопуло.- Санкт – Петербург, 2002.
33. Криминалистика/ Под. ред. Н. П. Яблокова, В. Я. Колдина.- Москва, 1990.
34. Криминалистика/ Под. ред. Н. П. Яблокова. - Москва, 2000.
35. Криминалистика/ Под. ред. Н. П. Яблокова. - Москва, 2001.
36. Смагоринский Б. П., Закатов Д. Д. Особенности расследования тяжких преступлений. - Москва. 1995.
37. Справочник следователя.- Москва. Юридическая литература. 1990.
38. Шаталов А. С. Сущность и содержание криминалистической характеристики преступлений// Следователь, 1999, № 1.

S a n t r a u k a

Baigiamojo darbo tikslas yra išnagrinėti buitinių nužudymų kriminalistinės charakteristikos elementus ir nustatyti jos reikšmę nusikaltimų tyrimui. Buitinių nužudymų kriminalistinė charakteristika yra mokslinis teorinis modelis, apimantis tam tikrą informaciją, kurią naudojant galima pasiekti gerų tyrimo rezultatų.

Iš tyčinių nužudymų, kaip atskirą nužudymų porūšį galime išskirti buitinius nužudymus, tai labiausiai paplitęs nužudymų porūšis. Buitinių nužudymų kriminalistinės charakteristikos struktūra sudaryta iš elementų, kurie išreikšti požymių visuma, atspindinčių šio nužudymo porūšio elementuose, kurių pagrindu galima sudaryti atitinkamas prielaidas pasirenkant optimalius kriminalistinius metodus, priemones ir būdus nusikaltimų išaiškinimui, tyrimui.

Buitinių nužudymų kriminalistinės charakteristikos sistema, sudaro šie elementai: *asmuo, padaręs buitinį nužudymą; buitinio nužudymo situacija; nukentėjusysis – nusikaltimo pasikėsimo dalykas; buitinių nužudymų būdai.*

Praktinė buitinių nužudymų charakteristikos reikšmė yra tai, kad tyrėjas padaryto nužudymo atveju nustatęs net vieną ar keletą nužudymo elementų ir sulyginęs juos su turimomis tipinėmis nusikaltimų charakteristikomis gali sudaryti bendrą vaizdą apie tiriamą nusikaltimą, o tai palengvins jo atskleidimą.

Summary

The purpose of my degree work is the analysis of crime detection elements of household murders, as finding-out of his value for investigation of crimes. Crime detection analysis of household murders is scientific theoretical model containing some information, using which it is possible to reach good results in investigation.

From deliberate crimes as separate subspecies of murders it is possible to allocate household murders which are the most widespread subspecies.

The structure of household murders crime detection characteristics will consist of components, which means and ways for disclosing crimes are set of the attributes reflected in elements of subspecies of this murder on the basis of which it is possible to form corresponding preconditions choosing optimum crime detection methods, their investigation.

The system of household murders crime detection characteristics, in my opinion, should consist of the following elements: the person who has made household murder; a situation of household murder; suffering - as object of a crime; ways of fulfillments of household murders.

Practical value of the characteristic of household murders will be, that the inspector in case of the committed murder having established one or several elements of murder and having compared them with available typical characteristics of murders, can make the general opinion on the perfect crime, that will facilitate his investigation.

Priedas Nr. 1

LIETUVOS TEISĖS UNIVERSITETAS

Teisės fakultetas

Kriminalistikos katedra

ANKETA

Baudžiamųjų bylų iškeltų pagal LR BK 129 str.

(pagal LR BK 104 – 105 str. senąją redakciją)

analizavimui

Vilnius

2003

ANKETA
Baudžiamųjų bylų
(iškeltų pagal LR BK 129 str.(pagal LR BK 104-105 str. senąją redakciją))
analizavimui

Miestas _____

B/b (arba archyvinis numeris) _____

Nusikaltimo fabula:

DUOMENYS APIE NUSIKALTIMĄ PADARIUSĮ ASMENĮ.

1. Lytis

1) vyras	001
2) moteris	002

2. Amžius:

1) mažametis	
iki 14 metų	003
2) nepilnametis:	
14-15 metų	004
16-17 metų	005
3) pilnametis:	
18-24 metai	006
25-29 metai	007
30-39 metai	008
40-49 metai	009
50- ir vyresni	010

3. Tautybė:

1) lietuvis	011
2) rusas	012
3) lenkas	013
4) baltarusas	014
5) čigonas	015
6) kita _____	016

4. Išsilavinimas:

1) neraštingas	017
2) pradinis	018
3) pagrindinis	019
4) nebaigtas vidurinis	020
5) vidurinis	021

6) spec. vidurinis	022
7) aukštesnysis	023
8) aukštasis	024
5. Profesija:	
1) pedagogas	025
2) policininkas	026
3) ekonomistas	027
4) teisininkas	028
5) gydytojas	029
6) ūkininkas	030
7) šaltkalvis	031
8) mechanikas	032
9) santechnikas	033
10) elektrikas	034
11) vairuotojas	035
12) kita _____	036
6. Šeimyninė padėtis:	
1) nevedęs (neištekęjusi)	037
2) vedęs (ištekęjusi)	038
3) išsiskyręs (-usi)	039
4) turėjo sugyventinį (-ę)	040
5) našlys (-ė)	041
6) veda palaidą gyvenimo būdą (turi daug vyrų (moterų))	042
7) kita _____	043
7. Charakteristika pagal gyvenamąją vietą:	
1) vietinis gyventojas, turi pastovią gyvenamąją vietą	044
2) vietinis gyventojas, be pastovios gyvenamosios vietos	045
3) kitos valstybės gyventojas, turi pastovią gyvenamąją vietą	046
4) kitos valstybės gyventojas, be pastovios gyvenamosios vietos	047
5) valkata	048
6) kita _____	049
8. Ryšys su nukentėjusiuoju (-iaisiais):	
1) sutuoktinis	050
2) kitas šeimos narys	052
3) draugas, pažįstamas	053
4) kaimynas	054
5) pažįstamas pagal gyvenamąją vietą	055
6) pažįstamas pagal darbo vietą	056
7) nepažįstamasis	057
8) kita _____	058
9. Socialinė veikla:	
1) nedirba ir nesimoko	059
2) dirba ir mokosi vangiai	060
3) dirba ir mokosi	061
4) dirba ir mokosi dėl akių	062
5) dirba sezoninį darbą	063
6) bedarbis	064

7) kita _____	065
10. Socialinis statusas:	
1) invalidas	066
2) pensininkas	067
3) nėščia moteris	068
4) tremtinys	069
5) kitas socialiai remtinas asmuo	070
6) kita _____	071
11. Darbo pobūdis:	
1) protinis	072
2) fizinis	073
3) susijęs su fizine rizika	074
4) nesusijęs su fizine rizika	075
5) kita _____	076
6) nėra duomenų	077
12. Materialinė padėtis ir turtiniai santykiai:	
1) skurdžius	078
2) nepasiturintis	079
3) vidutiniškai materialiai apsirūpinęs	080
4) pakankamai gera materialinė padėtis	081
5) turtingas	082
6) kita _____	083
7) nėra duomenų	084
13. Elgesys darbe:	
1) valdingas	085
2) nesugyvenamas	086
3) pavydus	087
4) kerštingas	088
5) karštakošis	089
6) nervingas	090
7) agresyvus	091
8) egoistas	092
9) laisvabūdis	093
10) melagis	094
11) draugiškas	095
12) kita _____	096
13) nėra duomenų	097
14. Elgesys laisvalaikiu, šeimoje, draugų tarpe:	
1) valdingas	098
2) kategoriškas	099
3) nesukalbamas	100
4) nesugyvenamas	101
5) pavydus	102
6) kerštingas	103
7) nervingas	104
8) agresyvus	105
9) egoistas	106

10) melagis	107
11) draugiškas	108
12) suprantantis	109
13) kita _____	110
14) nėra duomenų	111

15. Ypatingi charakterio požymiai:

1) išlaidus	112
2) šykštus	113
3) iš anksto viską apskaičiuojantis	114
4) siekiantis tikslo bet kokia kaina kita	115

16. Pakaltinamumas:

1) pakaltinamas	116
2) nepakaltinamas	117
3) riboto pakaltinamumo	118
4) turintis psichikos nukrypimų kita	119

17. Nusikaltimą padarė būdamas:

1) girtas	120
2) blaivus	121
3) narkotinio apsvaigimo būsenoje	122
4) svaiginančių medžiagų arba vaistų poveikyje	123
5) kita _____	124

18. Nusikaltimą padarė:

1) vienas	125
2) grupėje iš anksto nesusitarusių asmenų	126
3) grupėje iš anksto susitarusių asmenų	127
5) kita _____	128

19. Asmuo padarė nusikaltimą kai buvo:

1) atidėtas bausmės vykdymas	129
2) lygtinai atleistas nuo bausmės prieš terminą	130
3) lygtinai paleistas iš laisvės atėmimo vietų	131
4) kita _____	132

20. Teistumas ir bausmės atlikimo vieta:

1) nusikaltimą padarė pirmą kartą	133
2) teistas 1 kartą	134
3) teistas 2 kartus	135
4) teistas 3 ir daugiau kartų	136
5) recidyvistas	137
6) iki sulaikymo padarė nusikaltimą (-ės), kurie nebuvo atskleisti	138
7) teistumas išnykęs	139
8) teistumas neišnykęs	140
„ bausmę atliko kalėjime	141
10) bausmę atliko bendro režimo PN	142
11) bausmę atliko sustiprinto režimo PN	143
12) bausmę atliko griežto režimo PN	144
13) bausmę atliko kolonijoje-gyvenvietėje _____	145
14) kita _____	146

21. Anksčiau padaryto nusikaltimo charakteristika (straipsnis, dalis,):

---

22. Kiti svarbus duomenys apie nusikaltėlių: _____

DUOMENYS APIE NUKENTĖJUSĮ (-SIA)

23. Lytis:

1) Vyras	147
2) Moteris	148

24. Amžius:

1) mažametis:	
-iki 1 metų	149
-nuo 1 iki 5 metų	150
-nuo 6 iki 10 metų	151
-nuo 11 iki 13 metų	152
2) nepilnametis:	
-nuo 14 iki 17 metų	153
3) suaugęs:	
-nuo 18 iki 24 metų	154
-nuo 25 iki 29 metų	155
-nuo 30 iki 39 metų	156
-nuo 40 iki 49 metų	157
-nuo 50 iki 59 metų	158
-nuo 60 iki 69 metų	159
-nuo 70 iki 79 metų	160
-nuo 80 metų ir vyresni	161

25. Išsimokslinimas:

1) neraštingas	162
2) pradinis	163
3) nebaigtas vidurinis	164
5) vidurinis	165
6) specialus	166
7) aukštesnysis	167
8) aukštasis	168
9) nebaigtas aukštasis	169
10) kitas _____	170

26. Pagal bendravimo pobūdį:

1) sutuoktinis	171
2) giminaitis	172
3) sugyventinis	173
4) tėvas	174

5) motina	175
6) sūnus	176
7) duktė	177
8) kaimynas	178
9) draugas, pažįstamas	179
10) kita _____	180

27. Charakteristika pagal gyvenamąją vietą:

1) vietinis gyventojas, turi pastovią gyvenamąją vietą	181
2) vietinis gyventojas, be pastovios gyvenamosios vietos	182
3) kitos valstybės gyventojas, turi pastovią gyvenamąją vietą	183
4) kitos valstybės gyventojas, asmuo be pastovios gyvenamosios vietos	184
5) valkata	185
6) kitas _____	186

28. Šeimyninis statusas:

1) nevedęs (neišteikėjusi)	187
2) vedęs (išteikėjusi)	188
3) išsiskyręs (-usi)	189
4) turėjo sugyventinį (-ę)	190
5) našlys (-ė)	191
6) veda palaidą gyvenimo būdą (turi daug vyrų (moterų))	192

29. Socialinė veikla:

1) nedirba ir nesimoko	193
2) dirba ir mokosi vangiai	194
3) dirba ir mokosi	195
4) dirba sezoninį darbą	196
5) bedarbis	197
6) kita _____	198
7) nėra duomenų	199

30. Nusikaltimo padarymo metu nukentėjusysis buvo:

1) girtas	200
2) blaivus	201
3) narkotinio apsvaigimo būsenoje svaiginančių medžiagų arba vaistų poveikyje	202

31. Teistumas ir bausmės atlikimo vieta:

1) nusikaltimą padarė pirmą kartą	203
2) teistas 1 kartą	204
3) teistas 2 kartus	205
4) teistas 3 ir daugiau kartų	206
5) recidyvistas	207
6) iki sulaikymo padarė nusikaltimą (-ės), kurie nebuvo atskleisti	208
7) teistumas išnykęs	209
8) teistumas neišnykęs	210
9) bausmę atliko kalėjime	211
10) bausmę atliko bendro režimo PN	212

11)bausmę atliko sustiprinto režimo PN	213
12)bausmę atliko griežto režimo PN	214
13)bausmę atliko kolonijoje-gyvenvietėje _____	215
14)kita _____	216
32. Charakterizuojamas kaip:	
1) valdingas	217
2) kategoriškas	218
3) nesukalbamas	219
4) nesugyvenamas	220
5) pavydus	221
6) karštakošis	222
7) nervingas	223
8) agresyvus	224
9) egoistas	225
10) melagis	226
11) draugiškas	227
12) užjaučiantis	228
13) kita _____	229
14) nėra duomenų	230
33. Materialinė padėtis ir turtiniai santykiai:	
1) skurdžius	231
2) nepasiturintis	232
3) vidutiniškai materialiai apsirūpinęs	233
4) pakankamai gera materialinė padėtis	234
5) turtingas	235
6) kita _____	236
7) nėra duomenų	237
34. Kiti svarbūs duomenys apie nukentėjusį:	
NUSIKALTIMO PADARYMO BŪDAS	
35. Nusikaltimo padarymo lygis:	
1) pasiruošimas nužudyti	238
2) pasikėsinimas nužudyti	239
3) baigtas nusikaltimas	240
36. Ar buvo pasiruošimo stadija darant nusikaltimą?	
1) nusikaltimas padarytas iš anksto suplanavus	241
2) nusikaltimas padarytas "spontaniškai", be pasiruošimo	242
3) nusikaltimas padarytas susiklosčius tam tikrai situacijai	243
37. Įgijimas nusikalstamų įrankių:	
1) iš anksto suplanavus ir įsigijus	244
2) ekspromtu	245
3) turėjo	246
38. Nusikaltimo padarymo būdai:	
1) kankinant:	

-badant peiliu	247
-skandinant	248
-deginant	249
-kita	250
2) pasmaugiant	251
3) nuskandinant	252
4) nugirdant	253
5) nunuodijant	254
6) sužalojant kūną smūgiais	255
7) išmetant iš judančio transporto	256
8) nušauant	257
9) nuduriant	258
10) uždusinant	259
11) pakariant	260
12) sudeginant	261
13) susprogdinant	262
14) kita _____	263

39. Nusikaltimo įrankiai:

1) peilis	264
2) kirvis	265
3) metalinis strypas	266
4) laužtuvas	267
5) beisbolo lazda	268
6) kovinis šaunamasis ginklas	269
7) savigynai išduotas šaunamasis ginklas	270
8) medžioklinis šautuvas	271
9) savadarbis šaunamasis ginklas	272
10) ūkinės-buitinės paskirties daiktas _____	273
11) kita _____	274

40. Nusikaltimo padarymo priemonės:

1) automobilis	275
2) virvė	276
3) valtis	277
4) cheminės medžiagos	278
5) vaistai	279
6) narkotikai	280
7) visrakčiai	281
8) kita _____	282

41. Nusikaltimo slėpimo būdai:

1) sudeginimas	283
2) užkasimas	284
3) ketvirčiavimas	285
4) nuskandinimas	286
5) lavono veido sudarkymas	287
6) išvežant į kitą vietą	288
7) kita _____	289

42. Slėpimo priežastys, kurias sąlygojo nusikaltimo padarymo situacija:	
1) artimai pažinojo auką	290
2) išsigando	291
3) tikėjosi, kad nusikaltimas liks neatskleistas	292
4) kita _____	293

43. Kiti svarbūs duomenys apie nusikaltimo padarymo būdą:

NUSIKALTIMŲ SITUACIJOS

44. Nusikaltimo padarymo laikas:	
1) ryte išvažiuojant į darbą	294
2) priešpiečių metu	295
3) po pietų	296
4) vakare grįžtant iš darbo	297
5) nakties metu	298
45. Nusikaltimas padarytas:	
1) sausio mėn.	299
2) vasario mėn.	300
3) kovo mėn.	301
4) balandžio mėn.	302
5) gegužės mėn.	303
6) birželio mėn.	304
7) liepos mėn.	305
8) rugpjūčio mėn.	306
9) rugsėjo mėn.	307
10) spalio mėn.	308
11) lapkričio mėn.	309
12) gruodžio mėn.	310
46. Savaitės diena:	
1) darbo dienomis	311
2) nedarbo dienomis	312
3) švenčių dienomis	313
4) atostogų metu	314
5) nėra duomenų	315
6) kita _____	316
47. Konkreti nusikaltimo padarymo vieta:	
1) viešoji vieta	317
2) vienkiemis	318
3) gatvė	319
4) miškas	320
5) šiukšlynas	321
6) automobilis	322
7) butas	323
8) gyvenamasis namas	324
9) negyvenamasis namas	325

48. Baudžiamojoje byloje nustatyti nusikaltimo motyvai, santykiai tarp nusikaltėlio ir aukos:

1) turto prievartavimas	326
2) nesutarimai tarp verslo partnerių	327
3) konfliktai dėl žemės nuosavybės	328
4) konfliktai dėl turto pasidalijimo	329
5) kita _____	330

49. Aplinka nurodanti į aukos iniciatyvą, sudarant konfliktinę situaciją :

---

50. Aplinka nurodanti į abipusę iniciatyvą sudarant konfliktinę situaciją :

Diagrama Nr. 1

Nužudymų statistiniai duomenys Šalčininkų rajone 1994-2004 metais.

